

maj 2013

GLAS PODZEMLJA

OB 50-LETNICI PREBOJA V
RADEŠČKOVI PASAŽI

GLAS PODZEMLJA

Jubilejna izdaja ob 50-letnici preboja
v Radeščkovi pasaži

Glasilo
Društva za raziskovanje jam Ljubljana

Naslov izdajatelja:
DZRJL, Luize Pesjakove 11, 1000 Ljubljana
e-mail: dzrjl@speleo.net
<http://www.dzrjl.si>

Spletna izdaja:
http://www.speleo.net/glas_podzemlja

Gostujoči urednik:
France Šušteršič ob pomoči Janeza Modrijana in Metoda Di Batista

Tehnični urednik:
Matej Dular

Uredniški odbor:
Mitja Prelovšek

Naslovnica:
Rado Radešček pri kopanju pasaže – 8. 2. 1963
(Foto: Milan Orožen)

Zadnja stran:
Skupina v Dvorani Fofrove jeze za Radeščkovo pasažo – 2. 8. 1963
(Foto: Tomaž Planina)

Lektorica:
Tanja Tomšič

Stavek:
Matej Dular

Tisk:
Birografika Bori, d. o. o.

Naklada:
150 izvodov

ISSN 1581-8942

Ljubljana, maj 2013

maj 2013
GLAS PODZEMLJA

UVODNIK:

France Šušteršič: Beseda gostujočega urednika	3
--	---

PRISPEVKI:

France Šušteršič: Predzgodovina	7
Rado Radešček: Izginila je velika podzemeljska jama	8
Milan Orožen Adamič: Iz Lipertove v Najdeno	10
Metod Di Batista: Jama se odpira	13
Metod Di Batista: Velika štirna in Konglomeratna dvorana	16
Metod Di Batista: Dvorana štirih in Putickova dvorana	18
Metod Di Batista: Odkritje Piparskega rova	22
Andrej Baraga: Po stopinjah odkriteljev	25
Matjaž Puc – Tužak: Naj živi!	31
France Šušteršič: Odkritje Sulčevega rova	32
Franc Marušič - Lanko: Odkritje nadaljevanja v Modrcovem rovu alias Rovu pristrčne gorenjke (RPG)	35
Matjaž Pogačnik: Odkrivanje »novih delov«	36
Igor Košir – Ičo: Putick Spiritual	39
Jernej Petrovčič: Jama Krastača	40
France Šušteršič: Prvi »popolni« načrt Najdene jame po velikih odkritjih poleti 1964	42
Igor Maksim Košir: ... in tudi o pesništvu	44
Jurij Kunaver: Spomini na izjemno leto 1963 in na Najdeno jamo	46
France Šušteršič: Kaj je novega v zvezi z Lipertovo jamo	48
Tomaž Planina: Moji spomini na odkrivanje Najdene jame	51
Janez Modrijan: Seznam ekskurzij, povezanih z Najdeno in Lipertovo jamo od 1932 do vključno 1974	52
Janez Modrijan: Častna diploma z veteranske ekskurzije	57
France Šušteršič: Preglednica udeležencev ekskurzij v letih od 1962 do vključno 1974	58
Metod Di Batista, France Šušteršič: Udeleženci ekskurzije ob jubileju, 9. marca 2013	61
Igor Košir – Ičo: Limbo Putick	62
Tomislav Lajovic: O pripravi jubilejnih majic	63

France Šušteršič

BESEDA GOSTUJOČEGA UREDNIKA

Uredniku gre prijetna (morda tudi ne?) dolžnost, da bralce pouči, kaj jih čaka, in k branju pritegne tudi morebitne naključne radovedneže. Kaj tedaj napisati ob rob petdesetletnici preboja Radeščkove pasaže v Najdeni jami? In zakaj tak “pomp”?

Odkritje in raziskovanje notranjih delov Najdene jame pomeni veliko prelomnico v zgodovini našega društva in posredno tudi slovenskega jamarstva. Vsega tega pa bi ne bilo (vsaj ne tedaj in tako intenzivno ne), če bi kopači v pasaži tako popolnoma ne verjeli v svojo srečno zvezdo ter ne bili tako vztrajni in požrtvovalni. Rado ni sprožil kopanja – bil je pa najbolj zagrizen, najbolj prepričan. In zato dignum et iustum est (= se spodobi in je pravično), da je prvi pomolil glavo v “novi” svet.

V času preboja se je najpomembnejše zdelo “odkritje podzemске” Ljubljane. V njenem porečju je bilo še vedno znanih skoraj natanko toliko “velikih vodnih” jam, kolikor so jih osemdeset let prej “nabrali” Putik in njegovi predhodniki. V mnogih so generacijo ali dve pred nami prav člani našega društva odkrivali nove prostore in jih krepko podaljšali. Ampak res novih odločilnih prebojev nekako ni hotelo biti več. Najbolj so jamarsko žilico burili pričakovani veliki rovi med Planinskim poljem in Vrhniko. Putik je resda odkril in raziskal Logarčka in Gradišnico, a to ni bilo “tisto”. Če so rovi v Rakovem Škocjanu in Planinski jami tako veliki in enoviti, kaj bo šele tu, kjer se vode že zberejo in bi jame morale biti ustrezno večje! Pa nič. In pri vsem tem je bilo prav to ozemlje skoraj ves čas torišče najintenzivnejših raziskav v Sloveniji.

Najdeno jamo in prepih v njej so naši predniki odkrili že 16. marca 1937 in nekoliko celo kopali za prepihom v pasaži. Pa kaj: zmanjkalo je časa. Ko pa se nam je pred petdesetimi leti odprlo, je bilo videti, da je cilj dosežen in podzemška Ljubljana odkrita. Veliko nihanje gladine vode v Veliki Štirni naj bi dokazovalo, da Ljubljano »držimo za vrat«, slap, ki pada v Veliko Štirno¹, pa naj bi pričal, da gre za tekočo podzemsko reko.

Odkritje je krepko odmevalo tudi izven jamarske srenje. Kasneje se je pokazalo, da smo ploskali prehitro. Večji del Najdene jame ni nič manj oddušnik nihajoče podtalnice kot Logarček. Bolj resne aktivne rove (vsaj kadar je voda dovolj visoka), so skoraj štirideset let pozneje odkrili naši nasledniki. Popolnoma nedvoumen krak tekoče podzemске reke (Unice/Ljubljane

– izbirajte po želji) pa so približno v istem času odkrili Logatčani v Vetrovni jami v Ravniku, nekaj kilometrov vzhodno od Najdene jame.

Najpomembnejše od vsega se pa se mi zdi, da je ob raziskovanju Najdene jame zraslo moštvo, ki je v naslednjem desetletju slovensko jamarstvo iz kaluže balkanske province pozdignilo do svetovnega rekorda. Jama je takoj po odkritju notranjih delov pokazala svoje resnične zobe. Bila je daleč od jamarskih sanj, ko naj bi se nekako sami odprli kilometri novih rovov, ki jih pretečeš brez težav in samo še u-žiii-vaš. Tudi tedaj, ko se je nekaj primerljivega res zgodilo², smo morali uspeh krepko prigarati. Potrebni je bilo desetine ekskurzij³, da smo premagali ovire, ki so kar naprej vstajale pred nami.

To je tudi pomenilo, da bomo vsakič vsaj po dve uri skupaj prebili na vlaku, ko so se v neskončnih pogovorih bistrili naši pogledi, otopile ostrine v stališčih in brusili naši značaji. Znotraj vodilnega ducata športnega rivalstva nismo poznali. Vsak (oziroma večinoma po dva) je pokrival svoje področje in stopil naprej tedaj, ko je bilo njegovo znanje najbolj potrebno. Ostali pa s(m)o bili sposobni slediti. Nastal je kolektiv, ki je obvladal vse težave. Najprej v Najdeni jami, nato po vsej Sloveniji, nazadnje pa tudi v tedanji državi in celo za mejo. Prijateljstva, ki so nastala, trajajo še danes. Po toliko letih me najbolj prevzema dejstvo, kako neverjetno učinkovita je skupnost resnično enakovrednih (ne pa “enakih”!) članov, ki se dopolnjujejo med sabo.

Sproti smo morali prilagajati svojo opremo: izumljati in sami narediti, kar smo pač potrebovali. Pa ... o tem je bilo že mnogo povedanega. Tudi tega, kako smo se učili pri alpinistih in plezarili po Turncu – nekateri tudi po “ta pravih” stenah v gorah. Žal prehaja v pozabo, kako smo sproti “nadelovali” težja mesta v jami in jih po potrebi za stalno opremljali. Tako smo svoje polne moči lahko vedno usmerili tja, kjer je bilo nujno. Na preizkušanje svojih fizičnih sposobnosti na poti do tja (in nazaj) smo preprosto pozabili. Danes je jama marsikomu videti “lahka”. Tehnika je napredovala in v tem smislu ni ugovora. Ko pa začnem razmišljati, koliko detajlov je v resnici prilagojenih, se začudim samemu sebi.

Brez Lipertove jame bi od Najdene bilo bolj malo – vsaj preboj bi se zgodil dosti pozneje. Ker drugo nekajkrat na leto poplavi, smo se v vmesnem času – pa tudi drugače – še kako posvečali tudi iskanju prve.

Neposrednega uspeha žal do danes še ni. Smo pa se naučili nečesa pomembnejšega. Že ob svojem nastanku se je društvo bolj posvečalo zanimivim območjem kot posameznim jamam. Da bi slednje pojmovali kot "zavezane žaklje", kar drugod po svetu sploh ni bilo izjema, je bilo našim članom vedno tuje. Vendar so do "našega" časa jamarji informacije o še neznanih jamskih vhodih iskali pri domačinih. Do šestdesetih let (prejšnjega stoletja) je bil Lanski vrh že tako preiskan, da se na ta način ni več dalo naprej. Med iskanjem Lipertove jame smo se naučili, kako odkriti jame, ki domačinom niso znane, ali pa so jim vsaj premalo zanimive.

Novo znanje smo uporabili tudi drugod in naučili še druge. Če pogledamo število novodkritih jam na leto, se krivulja sredi šestdesetih let dobesedno prelomi navzgor.

Prav v času našega preboja je Mladinska knjiga izdala slovenski prevod knjige Operacija – 1000. Knjiga je nekakšna kronika, še bolj pa neposreden, iskren zapis doživljanja pri odkrivanju in raziskovanju brezna Berger pri Grenoble⁴. Prevod (Henrieta Kunaver) je

tako dober, da bi boljši ne mogel biti. Knjigo bi lahko imeli za biblijo osamosvojenega jamarstva. Kaj je zdaj to? Do sredine dvajsetega stoletja sta veljala odkrivanja neznane (podzemskega) sveta in znanstveno (kolikor pač) raziskovanje le-tega za siamska dvojčka; prvo za nekakšen "tehnični vidik" drugega. Razhajanja je bilo čutiti že davno; do preloma pa je prišlo tedaj, ko so jame postale tako velike in težke, da je že en vidik podzemskega rovarjenja zahteval celega človeka. V breznu Berger so jamarji etiko odkrili v raziskovanju zaradi raziskovanja samega ter mu dali težo in vsebino, ki mu gre.

Knjiga je prišla v najbolj primernem času; naše društvo je potrebovalo prav tega. Tedaj že petdeset let staro doktrino sta mu dodobra zrahljali dve okoliščini. Ustanovitev večih znanstvenih ustanov, ki se profesionalno ukvarjajo tudi s krasom, je društvu odvzela dotedanje znanstveno-prosvetljenske cilje. Nastanek prve zvezne organizacije slovenskih jamarjev⁵ pa je društvu odščipnil dotedanjo "osrednjo" vlogo. Najti si je moralo novo vsebino. Kakšna naj bi bila, smo prebrali v Operaciji – 1000. Da pa to tudi izvedemo, je od nas

Skupina pred vhodom v Najdeno jamo; 31. 3. 1963; zgoraj: Milan Orožen (Adamič), Metod Di Batista, Marijan Rozman; spodaj: Matjaž Puc, Anton Kranjc, Anton Suwa, stoji Janez Zrnec. Foto: Anton Kranjc.

brezkompromisno zahtevala – in obilno nagrajevala – prav Najdena jama.

Skupne vožnje na vlaku ter “članjenja” v Najlepši hiši in lokalu so pospešili nastanek društvene folkloze. Že generacije pred nami niso ostajale pri golem raziskovanju; jamarji so radi prepevali bolj ali manj hudomušne, jamarsko pobarvane travestije znanih popevčic. Vse to je mimogrede prešlo na “zvezno DZRJS”, pa tudi novi vsebini ni več ustrezalo. Predvsem pozimi 1963/64 je nastal več kot ducat novih pesmi, zbirka pa do danes samo še raste. Melodije so večinoma izposojene, besedila pa so članska kot le-kaj; dostikrat so se rojevala sproti. Le temelja železnega repertoarja: “Naj živi, oj, naj živi ...” in “V svetiščih tvojih temnih jam ...” sta tako po glasbeni, kot po literarni avtorski plati deli Matjaža Puca – Tužaka in Igorja Koširja – Ičota. Melodijo tretje najbolj priljubljene, “Limbo Putik” smo si izposodili pri Chubbyju Checkerju. Dodali smo ji “solistično kadenco”, ki bi se je – vsaj v javnosti – Chubby verjetno ne upal ponoviti. Razvilo se je celó epsko pesništvo, pri čemer je glavno besedo imel Rado Radešček.

Enako kot skupni napor v Najdeni jami je ustvarjalni zagon vzpodbujalo tudi iskanje izgubljene Lipertove jame. Njen prvi raziskovalec⁶ Viljem Putik je postal božanstvo, mi pa njegovi verniki – puticisti. Razvili smo niz obredov, ki dosežejo višek na prednovoletnem slavlju, Putikovanju. Preden novinci postanejo pravi člani, prestanejo še zadnjo in najtežjo preiskušnjo. Posebna miselnost je dejansko prežela vse naše delovanje. Celó “članski vrh” (lokacija Najdene jame) smo začeli pisati desetletja prej, preden so se podobnega trika domislili Applovi možje. Novonastala folklorja je društvo notranje povezala in novo odkriti identiteti postavila piko na i.

Med nalogami, ki si jih je društvo ob svojem nastanku (leta 1910) izrecno zadalo, je bila razčistiti dilemo, katera teorija o kraškem podzemlju je prava – Katzerjeva ali Grundova? V današnjem jeziku povedano: ali so jame ob svojem nastanku epifreatične⁷ ali freatične⁸? Med vrsticami pa lahko razberemo, da so jamarji popolnoma verjeli Katzerju in so si pravzaprav le prizadevali izločiti Grunda (in najti “jamo vseh jam”). Ali so imeli kakšen resen razlog? Seveda, samo zavedali se ga niso. Sanjali so jamarske sanje, ki sem jih omenil zgoraj. V zalitem labirintu freatičnih rogov pa niti teoretično ne morejo biti uresničljive. Tam “lahkih” rogov ni. Že kmalu po prvi svetovni vojni so se pričeli pojavljati ugovori k skrajnim stališčem obeh dunajskih raziskovalcev. Sanje pa so koreninile tako globoko, da se ni premaknilo nič. Sredi petdesetih let je (med drugimi) Franc Jenko dokazoval, da gre za dve plati istega procesa, ki se, pač odvisno od vsakokratnih okoliščin, izkazuje različno. Le nekaj let pozneje

*Prehod iz Kamrice na 20-metersko stopnjo nad Baldahinom pred zrušenjem police; 6. 4. 1963, na sliki: Rado Radešček
Foto: Tomaž Planina.*

je Ivan Gams⁹ jasno razložil, kje in kako so nastale največje¹⁰ jame v Sloveniji. In tudi povedal, kje in zakaj jih ne moremo pričakovati.

Prve ekskurzije v Najdeno jamo so se vsaj razglašale kot strokovne. Eno presenečenje v jami je bilo, da rogov-tunelov v njej takorekoč ni. Večni gori-doli po lepljivem blatu, pri tem pa vodna gladina čez leto zaniha za dobrih štirideset metrov. Saj se najde kakšen “sifon”, za katerim se rov spet nadaljuje. Večinoma pa so sifonska jezerca samo prehodi iz prezračenega v zalito podzemlje. Dvajset let pozneje sta Ford in Ewers model dodelala do konca in Najdena jama ima v njem svoje mesto. Vsaj stroki je danes jasno, da so epifreatični rovi pravzaprav posledica nekraških vplivov na kras. Premnogi jamarji pa še vedno sanjajo svoje sanje. Niti drastična streznitev v Najdeni jami, niti mnenje strokovnjakov ne pomagajo.

In kaj od tega bomo žvečili v nadaljevanju? Nič. Jamarstvo ima še en vidik, ki ga bolj “objektivno” pisanje običajno sramežljivo preskoči: osebna doživetja ob odkrivanju neznanega sveta. Zbrali smo izvirne zapise posameznikov, ki so sodelovali pri posameznih odkritjih. Žal je treba tudi povedati, da pisanje dnevnikov, spominov in celo zapisnikov (!) članstvu ni šlo ravno od rok in zato tudi o nekaterih najpomembnejših odkritjih tokrat ne bomo brali. Prispevki so nanizani približno v časovnem zaporedju,

Viljem Putick, inženir in speleolog, 7. 7. 1856–26. 6. 1929 – gozdar, hidrolog in raziskovalec slovenskega Krasa, predvsem porečja Ljubljanske v obdobju pred I. svetovno vojno; ustanovni član Društva za raziskovanje jam Ljubljana. Fotograf neznan.

kar pa ne pomeni, da pokrivajo vse ali da so vsi enako izčrpní. Ker praznujemo obletnico preboja, je največji poudarek prav na drobnih doživetjih in navideznih trivialnostih, povezanih z njim. Kajti ne pozabimo: skupaj z Najdeno jamo smo odkrivali tudi sebe, svojo voljo in svoje sposobnosti.

Tudi fotke niso nastale kot rezultat načrtnega fotografiranja. To so dokumenti trenutnega razpoloženja, ko se je komu mimogrede zazdelo, da bi pritisnil na sprožilec. Kakovost je temu primerna, prav to pa nam pomeni največ. Številka Glasu podzemlja, ki jo imamo v rokah, ima en sam namen: ohraniti spomin na tisto, kar “objektivno” zgodovinopisje izpušča, ima pa največ človeške vsebine.

Najdena jama pač ni lahka – v zadnjem dobrem desetletju so naši nasledniki zahodno od Borisovega rova odkrili prostore, ki so še za razred težji od prej znanega. Da bi njihovega pomena ne zameglili spomini iz prvih let, smo povabili k sodelovanju tudi raziskovalce “novih delov”. Če je čisto na koncu še nekaj

“objektivnih” informacij, je to pomagalo, da bi se manj poučeni bralci lažje znašli.

Sezam se je odprl 10. marca 1963.

V Lazah, maja 2013

Opombe

¹ Pravzaprav je zadaj, v Dvorani štirih, še eden. Kadar je “v formi”, je še precej bolj bučen.

² Odkritje Piparskega rova 13. septembra 1964. Glej prispevek Di Batiste!

³ Na seznamu, ki še daleč ni “popolen”, smo jih doslej zbrali 123.

⁴ Začelo se je z naključnim odkritjem nadaljevanja v Cuves de Sassenage in končalo s prvim prekoračenjem magične globine 1000 m.

⁵ “Zveznega” Društva za raziskovanje jam Slovenije (DZRJS), današnje Jamarske zveze Slovenije (JZS).

⁶ Tudi eden ustanoviteljev društva.

⁷ Tunelski rovi, ki potekajo v jasno izraženih nadstropjih, so nekakšni podaljški površinskih rek v podzemlje, le da sta se bregova združila v strop.

⁸ Podtalnica se pretaka tam, kjer je manj odpora, torej po različnih geoloških strukturah. Kjer vode preteče več, se raztopi več kamnine in nastanejo rovi. Ti pa – razen da jih pri nastajanju z vrha omejuje gladina podtalnice, niso vezani na neke izrazite višine. V primernih pogojih lahko epifreatične jame nastanejo iz fretičnih, obrtano pa ne gre. Torej so freatične jame prvobitnejše.

⁹ Tako Franc Jenko in Ivan Gams, oba doktorja znanosti, sta (bila) naša člana.

¹⁰ Najbolj dostopne, “Katzerjeve”.

»Puticizem« je prežl vse društveno življenje; avtor je fotografijo naslovil »S Putikom povsod!« – september 1967, na sliki Marjan Juvan, Matjaž Puc, Janez Kanoni, France Šušteršič. Foto: Malcolm D. Newson.

France Šušteršič

PREDZGODOVINA

Tudi največji veletoki se začnejo z bornim potočkom nekaj štamprlov na sekundo.

Danes se zdi, da bi Najdene jame brez Lipertove ne bilo – ali res? Kako se je začelo?

Leta 1886 je Viljem Putik na eni najbolj "vročih" lokacij v porečju Ljubljane odkril jamo, ki naj bi ga privedla do tekoče vode. Po enem svojih predstojnikov jo je imenoval Lippert Höhle (Lipertova jama). Raziskav pa ni niti nadaljeval niti ni jame dokumentiral tako dobro, da bi jo kasneje še kdo našel.

Leta 1932, tri leta po Putikovi smrti, se je jame že držal pridih skrivnosti. Vse nadaljnje, neuspešno iskanje je izkušnjo samo še potrjevalo. Šele 16. marca 1937 so jamarji vendarle našli jamski vhod, ki bi lahko vodil v Lipertovo jamo. A že pri prvi resni raziskavi junija istega leta se je pokazalo, da imata jami bolj malo skupnega, pač pa je preprič v ožini konec novodkrite jame opozarjal, da bi mogla imeti resno nadaljevanje. Do 10. septembra 1939 so sledile še najmanj štiri ekskurzije, na katerih so kopači – celo s pomočjo miniranja – skušali prodreti dalje. Jama je bila vabljava, a prava Lipertova po vsej podobi ni bila. Oprijelo se je je dvomno ime Najdena Lipertova jama, "prava" Lipertova pa je tonila v še večjo skrivnost. Sledila je vojna in obetavni studenček je v vihri poniknil.

Prva kapljica se je spet prelila 18. marca 1959. Z jamarškim krožkom smo obiskali Vranjo in Skedneno jamo. Z Matjažem (Pucom) sva se malo razgledala po literaturi in hitro ugotovila, da o zaledju teh tako obetavnih jam ni znanega takorekoč nič. Pač. V Planinskem vestniku (1953) je Dušan Novak pisal o jamah v porečju Ljubljane. Dodal je skico, ki kaže, da je tam še ena jama. Drugod, kot npr. pri Pavlu Kunaverju ali Ivanu Michlerju, pa nobene omembe. Spet je zadišalo po najstnikom tako ljubi skrivnosti.

Matjažu je bil krožek premalo in vpisal se je v društvo. Poleti 1960 me je privedel v lokal, kjer so nama strogi člani odprli arhiv. Zapičila sva se v zapisknike o Lipertovi in Najdeni jami, ki so kajpak tičali v skupni mapi, a postala nisva nič pametnejša. Nekaj dni pozneje sem prikolesaril z Rakeka v Laze in spraševal o izgubljeni jami, o kateri pa nihče ni vedel nič. Se pa je v društvu nekaj premaknilo. Meni starši takoj še niso pustili blizu – mi pa je Matjaž vse večkrat pripovedoval o skrivnostih Lipertove jame, ki je pograbila predvsem Rada Radeščka.

Tu se prične zgodba, ki jo bodo povedali bolj poklicani.

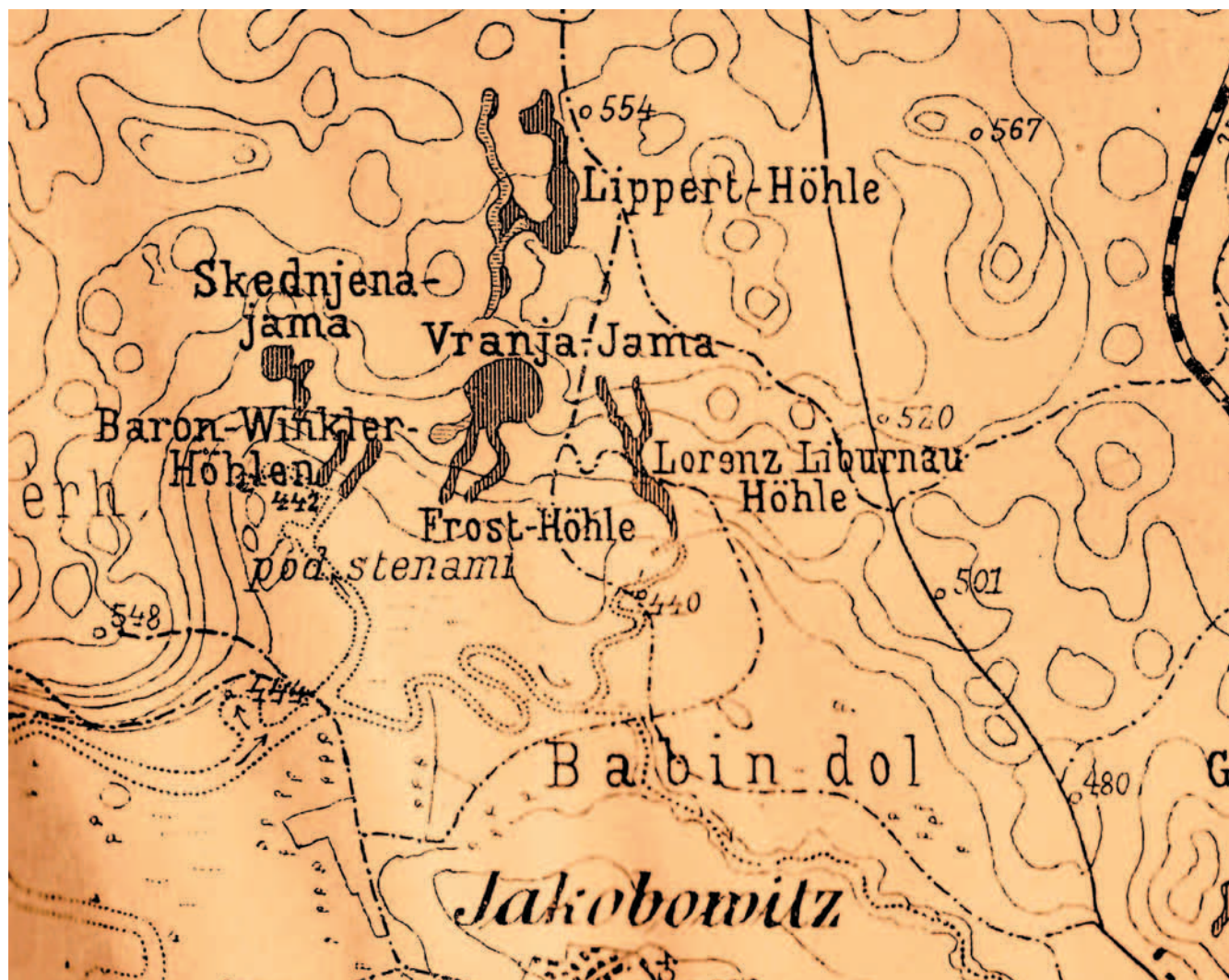
*

Ali bi Najdene jame brez Lipertove res ne bilo? Lokacija je preveč mikavna, da bi tako močan dihalnik mogel ostati neopažen. Bi jo ob drugačni priložnosti pač našli drugi. A raziskovanje bi gotovo potekalo popolnoma drugače.

In kako je z Lipertovo? Zanka se počasi oži, vse več opcij je že izločenih (največkrat so se pokazale druge jame); prej ali slej bo nekomu uspelo. Prvi evforiji bo sledijo streznjenje - Lipertovo jamo je njena »hči« že davno prerasla in jo bo posrebal vase.

Topografski načrt severnega obrobja Planinskega polja iz članka Dušana Novaka: Po podzemeljski Ljubljani (Planinski vestnik, april 1953).

Položaj Lipoertove jame, vrisan na staro avstrijsko specialko.

smo razvili pozitiv, smo ugotovili, da sta na ploščah preslikana stara načrta dostopa do Lippertove jame in sta skoraj zanesljivo Putickovo delo. Obe plošči sta bili last Alfreda Šerka. Kje je dobil izvornike, nam še danes ni znano.

Zemljevida sta zanimiva in se zdita precej natančna, predvsem večja karta, kjer gre očitno za natančen trigonometrični načrt pristopa z znanima točkama Vranje in bližnje Skednene jame. Druga risba je vrisana v avstrijsko specialno karto, vendar koti in razdalje ne ustrezajo prvi. Verjetno je to le približna terenska shema. Obe karti pa prikazujeta dostop do vhoda v skrivnostno Lippertovo brezno.

S tako natančnim načrtom, kot je trigonometrična karta, bi si upal poznavalec v gozdu najti celo šivanko, toda naše delo je bilo spet brez uspeha. Specialna karta ni vodila nikamor, le v neposredno bližino Najdene jame. Je torej Najdena jama vendarle Lippertova jama?

Kakšna je resnica

....

Je morda skrivnost Lippertove jame še vedno skrita nekje v gozdovih na Lanskem vrhu? Je morda v Najdeni jami nekje tisti drugi jašek, ki ga omenja Putick? Skozi Radeščkovo pasažo Puticku gotovo ni uspelo priti, saj je kopanje v njej trajalo več mesecev.

Sklenemo torej lahko, da je Lippertova jama še nepojasnjena skrivnost, ki ji morda nikoli ne bomo nagli ustreznega odgovora. Ni dvoma, da je ob izginotju velike vodne jame nastala nova slovenska legenda, ena od tistih pripovedi, ki nastajajo v sedanjem, sodobnem obdobju.

Milan Orožen Adamič

IZ LIPERTOVE V NAJDENO JAMO

Zazvonil je telefon in sledilo je vprašanje:

»Si ti Milan?«

»Da.«

»Metod Di Batista tukaj. Se me spominjaš?«

»Seveda.«

»Tvojo stacionarno številko sem našel v imeniku, ko sem poklical se je oglasila tvoja žena in povedala številko tvojega prenosnega telefona.«

»Kaj pa je tebe k meni prineslo?«, sem vprašal.

»Nisva se slišala in videla že devet laških let.«

»Poslušaj, letos je 50 let od kar smo prišli skozi rov v Najdeni jami.«

Zajel sem sapo in rekel: »Pa to je že pol stoletja.«

Metod pa: »Veš dogovorili smo se, da se dobimo v Najlepši hiši (gostilna v vasi Laze, kot smo jo nekoč poimenovali), da obudimo spomin na tiste čase. Še veš, kje je to?«

»Seveda, pridem, se vidimo.«

Srečanje je bilo vznemirljivo in polno spominov. Francetu Šušteršiču sem obljubil, da bom nekaj napisal o mojem doživljanju tistih časov in to je to. Rabil sem kar nekaj časa, zavedel sem se, da sem marsikaj gotovo pozabil. Bom zmogel sem se vprašal? Spomnil sem se na Matjaža Puca, ki je umrl ne dolgo tega; on bi s svojo nadarjenostjo za pisanje vse to gotovo napisal bolje od mene.

V spominu sem imel, da imam doma nekaj fotografij, iz tistega časa, ki sem jih napravil z Altiksom, fotoaparatom formata 24x36, ki mi ga je kupil oče, ko sem bil star 10 let. Črno bele fotografije sem po dolgotrajnem iskanju našel v preprostem, provizoričnem albumu, pravzaprav podolgovatem risarskem bloku, in opremljene so bile z nekaterimi skromnimi opombami:

- 11. X. 62 Lipertova j. povečava iz 5.

- Lipertova jama, vodni rov pred pričetkom kopanja, 11. X. 62 pov. iz 6.

- 29. XI. 62 bivak, Lipertova.

Jamarji z opremo za Najdeno jamo na železniški postaji Planina 27. 9. 1963 – na fotografiji Janusz Ferenski (Poljska), Stane Pirnat, Andrej Puc, Matjaž Traven. Foto: Matjaž Traven.

Na tej zadnji fotografiji je manjša dvoranica pred »faširnico«, kjer smo kopali prehod. Na sliki sem spoznal Mirana Marussiga, Metoda Di Batisto in Matjaža Puca - Tužka.

Leta 1960, s štirinajstimi leti, sem začel hoditi v gimnazijo in to v drugo gimnazijo na Šubičevi ulici v Ljubljani. Prvi dan šole sem se vsedel v zadnjo klop. Poleg mene si je izbral sedež temnolas in približno toliko kot jaz visok fant, ki se je predstavil za Matjaža. Tako je nanoslo, da sva s Pucem, kot se je pisal, sedela skupaj cela štiri leta, do konca gimnazije. Tam je bila vedno nekoliko samosvoja scena. Izkazalo se je, da gre meni nekoliko bolje matematika (občasno sem inštruiral nekatere sošolce), fizika in take stvari, Tužku, kot smo mu pravili, pa šli bolj jeziki, risanje in drugo. Skupaj sva za silo vedno znala vse, kar je bilo treba. Sicer pa šoli nisva posvečala kakšne pretirane pozornosti.

Tužek je nekega dne povedal, da že nekaj časa hodi z jamarji po krasu, na ekskurzije in da je zelo zanimivo. Vprašal sem ga, če grem lahko kdaj z njimi in tako sem prišel na prvi jamarski sestanek v začetku leta 1961 in to v Društvo za raziskovanje jam Slovenije (op. danes Društvo za raziskovanje jam Ljubljana), ki je imelo takrat svoje prostore na Bregu v Zoisovi hiši. S takrat petnajstimi leti sem bil s Tužkom med najmlajšimi, vse je bilo novo, zelo skrivnostno, vznemirljivo. Na sestanku je tekel pogovor o najrazličnejših stvareh, ki jih spčetka nisem povsem razumel. Spominjam se nekaterih starejših, Valterja Bohinjca, Romana Savnika, pa Francija Bara, Tomaža Planine, Staneta Pirnata - Binglja in drugih. Kasneje so bila redna torkova srečanja na Oddelku za geografijo na Filozofski fakulteti. Šlo je za raziskovanje, za izziv, srečanje z neznanim svetom, za nekaj podobnega, kot so to gotovo doživljali raziskovalci tega planeta, če sem malce romantičen. No, vsaj nama s Tužkom se je to gotovo zdelo tako, ne da bi se vsega tega takrat povsem jasno zavedala.

V naši družbi so bili tudi študentje, učitelji na univerzi in tudi mnogi drugi. Tako je bil jamar tudi od Tužka dve leti starejši brat Andrej Puc – Fofr. Koliko nas je bilo vsega skupaj ne vem, nismo delali statistike. Društveni sestanki so se vedno začeli tako, da se je najprej poročalo, kje je kdo bil, kaj je videl, doživel, spoznal, odkril in končali so se z načrti, dogovori za naslednje ekskurzije.

Na ekskurzije smo se navadno vozili z vlakom, v društvu smo dobili subvencionirane železniške karte. Spočetka nisem imel svojega pajaca, pa so nam v društvu pomagali in v krojaški delavnici so po meri sešili pajace. To je bila velika pridobitev. Na fotografijah iz Najdene jame se vidi, da smo jih že imeli in z veseljem uporabljali. Mojega sem imel vrsto let; na koncu je bil popolnoma scefiran, neštetokrat sem ga šival, popravljal.

V društvu takrat ni bilo kakšnega posebnega navdušenja nad našim raziskovanjem okrog Krima. Predlagali so nam, da je bolj smiselno, da naj našo raziskovalno vneto usmerimo na Logaški Ravnik, to je kraški svet med Planinskim poljem in Logatcem, okrog Lanskega vrha. Začeli smo hoditi v te kraje in to tako, da smo se z vlakom peljali do železniške postaje Planina in pot nadaljevali peš. Nekdo je v katastru našel zapiske in star načrt Lipertove jame, Viljem Putik, ki je jamo odkril, je napravil ta načrt (in precej drugih) v zvezi s sistematičnim raziskovanjem notranjskih jam v letih 1886-1890, katerih namen je bil odpraviti poplave na kraških poljih. Ta češki inženir je kmalu postal nekakšen simbol vsega kar smo počeli. Na naših ekskurzijah so nastale številne pesmi o Putiku, pa najrazličnejše fantazijske mladostne, da ne rečem »religiozne« zgodbe.

Nekatere jame v teh krajih kot Skednenca, Mačkovca, Logarček in druge, so bile dobro znane in velikokrat obiskane. Lipertova jama pa je bila nekako pozabljena in že dolgo ni bil nihče v njej. Iz opisa v zapisniku smo le približno vedeli, kje je vhod vanjo. Jamo smo iskali kar nekaj časa. Pod neko večjo skalo smo našli majhen in neugleden navpičen vhod in to bi

Najdena jama – vhodno brezno; 29. 11. 1963 – na lestvicah Anton Kranjc. Foto: Milan Orožen Adamič.

moralo biti to. Šele ko smo se spustili, najprej po nekaj metrih v manjši prostor, od kjer smo našli slabih dvajset metrov globoko brezno, smo po opisu jame z gotovostjo vedeli, da to ne more biti drugega kot Lipertova jama. Radovedno smo se podali po njej. Ob osrednjem rovu nismo našli nobenih večjih stranskih rogov. Na koncu pa se je rov sicer kar razgibane in lepe jame končal z nasipom do stropa trde, nekoliko zasigane rdeče ilovice. V torek smo na sestanku poročali o naši ekskurziji in o tem kako se jama konča. In da je prav tam, na koncu, mogoče zaznati močan prepih, kar daje misliti, da se jama nadaljuje v tej smeri.

Naslednjo nedeljo smo šli ponovno v Lipertovo jama, tokrat je bila z nami skupina novih jamarjev, ki jih je vodil in osnovnih tehnik jamarstva učil Tomaž Planina. Mi »stari kaveljci« pa smo bili zadolženi za »zihranje« in pomoč pri vsem skupaj. Spet smo se ustavili na koncu jame, kjer je bil tako kot teden prej močan prepih. Prišli smo do sklepa, da je to mogoče le, če je na drugi strani te pregrade nadaljevanje jame. Zanimivo bi bilo vedeti, raziskati, kaj je na drugi strani neprehodnega dela rova, le nekaj centimetrov visoke »faširnice«.

To je bil izziv. Spraševali smo se kako premagati to oviro. Razmišljali smo o možnosti razstreljevanja. Česa takega še nismo počeli. Zdelo se nam je, da je to barbarski, neetičen način iskanja, širjenja poti. Zato in zaradi sprijete ilovice po dnu je prevladalo mnenje, da bi se dalo pot izkopati. Postavilo se je vprašanje kako? Predlagal sem, da grem v Podpeški kamnolom in tam preprosto vprašam, kaj nam svetujejo. Starejšemu delavcu, morda delovodji, sem razložil naš problem. Rekel je, da če so stvari take kot jih opisujem, morda velja poizkusiti s tem, da bi se prekopal. Ljubeznivo mi je »posodil« kar težko »macolo« in železen »majzelj«. Tako smo se na ekskurziji v nedeljo sredi (14.) novembra 1962 lotili kopanja prehoda na koncu Lipertove jame. O tem smo poročali na sestankih in od časa do časa so se nam pridružili tudi drugi jamarji.

Delo je bilo naporno, zamudno in napredovali smo počasi. Kopali smo od srede novembra 1962 do začetka marca 1963, torej nekaj manj kot pet mesecev. Seveda smo šli večkrat na dvodnevne ekskurzije v soboto in nedeljo in spali v bivaku pred deloviščem. Delali smo v parih po dva. Prvi je kopal, drugi pa skrbel za potiskanje izkopanega gradiva nazaj proti bivaku. Šlo je počasi. Bili pa smo vztrajni. Kopali smo teden za tednom. Končno, v začetku marca (10.) smo se prebili skozi »faširnico« kot smo jo imenovali. Na drugi strani je bila manjša dvoranica, ki se je prevesila v temno brezno. S seboj nismo imeli lestvic in dodatne opreme; ni bilo misliti, da bi se spustili v globino. Svetili smo, kolikor je bilo s karbidovkami mogoče, pa je bila povsod tema ogromnega prostora, za katerega se je zdelo,

da nima mej. V daljavi smo slišali tekočo vodo, nekaj kar bi bilo lahko slap. Zmaga torej, prišli smo skozi in pred nami je jama z velikimi prostori. Naslednji teden se bomo vrnil in to seveda začeli raziskovati.

V torek smo o tem zmagoslavno poročali na sestanku. Zgodilo pa se je, da se je v to jama, ki smo jo imenovali »Najdena jama« že med tednom podala skupina nekoliko starejših jamarjev; če me spomin ne vara: Miran Marussig, France Velkavrh in Boris Sket. Ko so se vrnil so povedali, da so se spustili z »lojtricami« v brezno na drugi strani »faširnice« in da tam ni nič; samo neko veliko blatno in vodno morje, torej konec jame. Temu nismo verjeli in morali smo se prepričati na lastne oči. Seveda smo takoj šli ponovno v jama. Brezno je res bilo tam, »blatno morje« pa se je umaknilo. Pod steno v lepljivem blatu smo se po levi strani prebili v bolj trdinski svet in odkrili velike jamske prostore, med njimi dvorano, ki smo jo kasneje poimenovali Konglomeratna.

Zmagoslavje. Naš trud ni bil zaman.

Začelo se je raziskovanje Najdene jame ki traja tako rekoč do danes. Putik, naš takratni virtualni idol, da ne rečem »bog« naše generacije, je prihranil odkrivanje njenega podzemskega sveta za nas.

Najdena jama 19. 11. 1962 – na fotografiji Matjaž Puc. Foto: Milan Orožen Adamič.

Metod Di Batista

JAMA SE ODPIRA**Začetki – Jama se odpira**

Vztrajno delo v ožini s prepihom v Najdeni jami je s prebojem 10. marca 1963 obrodilo uspeh. S tem se je odprla pot do številnih odkritij, ki so sledila v naslednjih letih. Danes je Najdena jama dolga prek 6 km in ima vse elemente, ki so zanimivi za raziskovalce jam. To so brezna, ožine, dolgi veliki rovi, meandri, velike dvorane, jezera, sifoni, tekoča voda, blato, čudovite sigove tvorbe, ponvice s kristalno vodo, človeške ribice in še kaj. Zato ni slučajno, da je Najdena jama postala društvena »sveta« jama, pred katero (in tudi v njej) se člani društva zadnjo soboto v maju dobivamo že 33 let na vsakoletni »veteranski ekskurziji«.

Preboj Radeščkove pasaže je omogočil naslednja velika odkritja pri katerih sem sodeloval sam:

1. Velika Štirna in Konglomeratna dvorana
2. Dvorana štirih in Putikova dvorana
3. Piparski rov

O širjenju Radeščkove pasaže in omenjenih treh velikih odkritjih v nadaljevanju navajam spomine, ki temeljijo na mojem osebnem dnevniku (z vsemi slovničnimi napakami!), na časopisnih in drugih člankih in dodajam nekaj najnужnejših veznih besed.

Kopanje (širjenje) ožine s prepihom v Šerkovem rovu

V Naših jamah (1963, Leto V, str. 37–43) je Matjaž Puc objavil članek Lippertova in Najdena jama. Tam je med drugim zapisal:

»Leta 1962 smo se mladi jamarji začeli zanimati za Lippertovo jama, ker smo slišali o njej toliko tajinstvenega. Zaradi že omenjene Šerkove zamenjave obeh imen smo pričeli iskati Najdeno jama, misleč, da iščemo Lippertovo. Zaradi nepopolnih Šerkovih podatkov smo jama našli komaj na drugi ekskurziji, vendar smo se spustili vanjo šele na tretji. Brž nam je bilo jasno, da to ni Lippertova jama, da pa imamo pred seboj veliko nalogo: prekop ožine v Najdeni jami.

Vso zimo 1962/1963 so se vrstile pri napornem kopanju z macolami in klini skupine mlajših jamarjev ljubljanskega kluba, največkrat po dva dni. Naši

zagrizenosti gre hvala, da smo pasažo prebili že 10. marca 1963.«

Dodatki iz mojega dnevnika:

29. 11. 1962 - Moja 1. »garalna« ekskurzija v Lippertovo jama 1962

»... S Sulcem sva bila prvič na dnu in tudi Miran še ni poznal te jame. Šli smo kar na slepo, vendar smo hitro našli pravi rov, ker je iz njega vel vonj po cigaretnem dimu. Trojko, ki je šla že prejšnji dan notri smo našli v spalnih vrečah, ko so igrali karte. Imeli so le še eno dobro karbidovko, ker jim je zmanjkalo karbida. Najprej smo se v bivaku najedli, nato pa smo v skupinah po dva in dva kopali v »faširangi«. Kopala sva skupaj z Miranom. Delo je zelo težavno, ker je rov v katerem je »faširanga«, le 30 cm visok in ½ m širok. V tem rovu so že pred vojno kopali, vendar so kapitulirali; mi pa smo delo nadaljevali in smo do te ekskurzije že okoli 2 m rova razširili. Z Miranom sva tako kopala, da sem jaz držal, Miran pa je z zelo težko »macolo« tolkel po dletu. Kljub težavnim pogojem smo razširili na tej ekskurziji naslednje 1/2 metra rova.....

Udeleženci: 1.) skupina Puc Matjaž, Orožen Milan, Traven Matjaž; 2.) skupina Marussig Miran, Suwa Anton, Di Batista Metod; Opravljeno delo: razširitev rova v dolžini ½ metra.«

Kopanje Radeščkove pasaže – v dvoranci pred pasažo – 19. 11. 1963, na fotografiji: Miran Marussig, Metod Di Batista in Matjaž Puc. Foto: Milan Orožen Adamič.

8. 2. 1963 - 2. »garalna« ekskurzija v Lippertovo

»... Ko sem prišel jaz na vrsto za kopanje, sem sklenil, da se bom »sfaširal« v »faširango«, kolikor se je dalo. Nenadoma sem zaslišal slabotno bučanje vode in zagledal svetlo piko, za katero pa smo kasneje ugotovili, da je bila od karbidovke. Svoje odkritje sem sporočil ostalim. Navdušenje je bilo nepopisno. Matjaž (Puc) in Rado, ki sta prišla k meni, sta tudi slišala bučanje, ki pa je bilo zelo oddaljeno. Andrej je posumil, da je morda to le veter, ki zavija med skalami. Vendar je bilo to malo verjetno. Rado, kateri je prej tako pobijal to kopanje, je bil v trenutku tako navdušen, da je bil prepričan, da bomo še tisti dan rov prebili. Razlagal mi je, da so za te jame značilne zelo kratke ožine. Prepričan je bil da bomo skozi to ožino prišli v pravo Lippertovo jamo. Namreč to jamo, v kateri smo mi kopali, sta našla brata Puca, v iskanju Lippertove jame, ki jo je opisal Putick, kot 60 m globoko brezno, po katerem dnu teče voda.

Tega brezna po vojni niso več našli, ker se je gotovo zasulo. V njegovi bližini pa so našli Lippertovo jamo, ki so jo nekateri imenovali tudi Najdeno jamo.

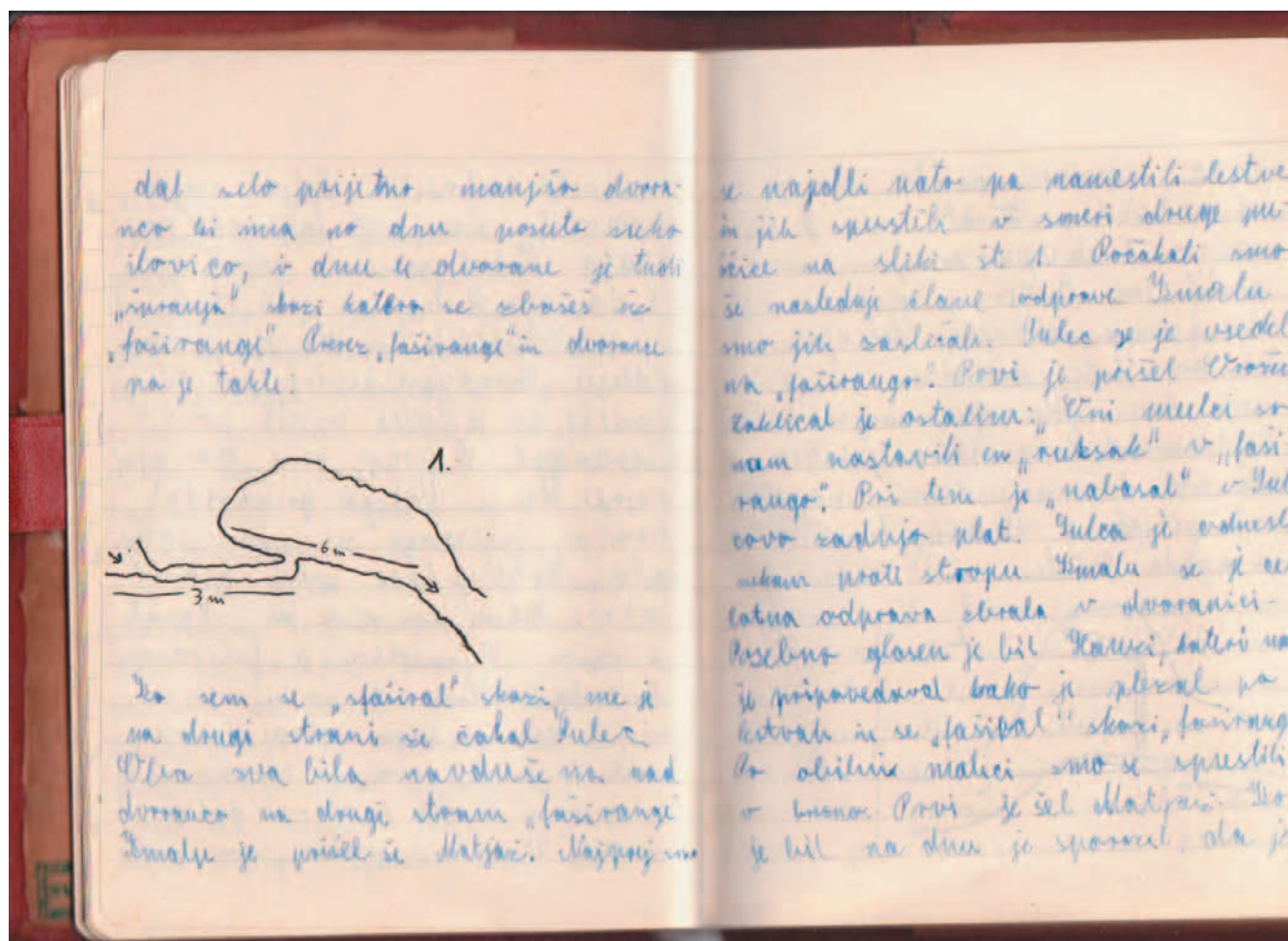
No, po tem odkritju, tisti dan namreč, smo vsi delali

še z večjo vnemo. Seveda je bil najbolj aktiven Rado, ki je kopal tudi po ure skupaj. Čas je bil že za povratek, ko smo sklenili, da bomo ostali do 21 h v jami. Sulec je že po malem dremal, Andrej, Milan in Tone so slikali, Matjaž, Rado in jaz pa smo kopali.

Čeprav smo ostali v jami dlje, kot smo nameravali, tistega dne še nismo prebili rova. Moram pa priznati da je naredil več kot polovico dela Rado.

.....

Končno smo bili zunaj. Noč se nam je zdela čisto svetla. Temperatura zunaj je znašala pod -10 st. C, zato nas je precej zeblo. Skozi noč smo odšli s prižganimi karbidovkami proti kolodvoru. Ura je bila okoli 2 h ponoči ko smo prispeli na kolodvor. Tu smo zvedeli, da pelje vlak šele ob 4.30. Čakalnica je bila ledenomrzla, vendar nam je kljub temu uspelo nekoliko zadremati, saj smo bili precej zgarani. Ko zaradi mraza nismo mogli več spati, smo začeli »laufati« okoli mize. Andrej se je razjezil ter začel kuriti peč. Kljub temu se čakalnica ni segrela. Končno smo vsi premraženi dočakali vlak. Čim smo se usedli v kupe, smo zaspali in spali do Ljubljane.

Dve strani iz dnevnika Metoda Di Batiste – 31. 3. 1963.

Udeleženci: A. Puc, M. Puc, R. Radešček, M. Orožen, T. Kranjc, T. Suwa, M. Di Batista. Čas bivanja v jami: 15 ur. Delo: razširili 1 m rova.»

Dne 10. 3. 1963 je bila pasaža v Najdeni (Lippertovi jami) prebita.

Iz okrožnice s seznamom ekskurzij je razvidno, da so pri prebijanju rova sodelovali: Puc Andrej, Radešček Rado, Traven Matjaž in Križaj Miomir.

Takrat je bila tudi ekskurzija v Vilenico, ki sem se je udeležil. Ker pa je v mojem dnevniku v opisu ekskurzije v Vilenico omenjen tudi preboj v Najdeni jami, navajam ta del iz dnevnika:

10. 3. 1963 Vilenica

»Miran nam je na sestanku povedal, da prirejajo Sežančani mladinsko ekskurzijo v Vilenico.«

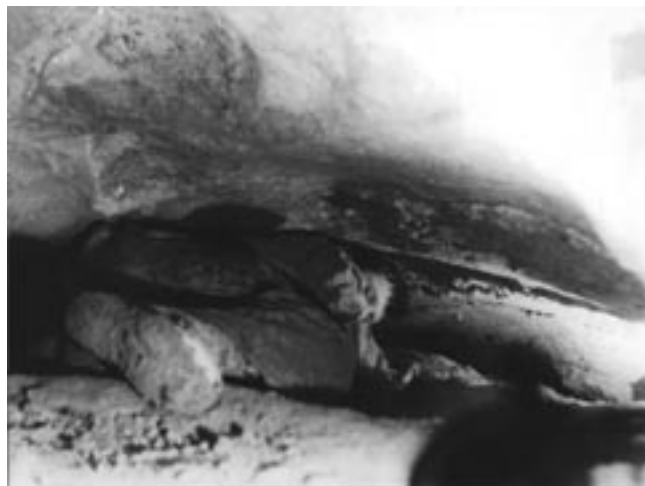
[Sledi opis te ekskurzije, ki ga tu izpuščam]

» V Ljubljano smo prispeli okoli 23 h. Na kolodvoru smo srečali skupino, ki je odšla v Lippertovo jamo. Izvedli smo veselo novico. Namreč prebili so rov in prišli do 10 meterskega brezna. Prvi, ki je prišel skozi je bil seveda Rado, ki je baje spet zelo udarniško delal.....«

Nadaljevanje članka M. Puca v Naših jamah

»Ker je mladi jamar Rado Radešček pokazal največ prizadevnosti pri kopanju in je tudi prvi prišel na drugo stran, smo prehod imenovali R a d e š č k o v o p a s a ž o. Dolga je 3 m in je zdaj že tako zdrsana, da je na najnižjem mestu visoka kar 20 cm. Preide v 3 m širok in do 2 m visok prostor, ki je na razdaljo prvih 5 m raven, nato pa čedalje bolj strmo pada. Do sem so prišli jamarji takoj po prodoru pasaže; naprej niso mogli, ker niso imeli dovolj opreme. Ta prostor smo imenovali D r u g o t a b o r i š č e (prvo taborišče je pred pasažo), ker se tu vsakokrat, ko smo v jami, utaborimo.«

Pojasnilo osebnih imen: Andrej - Andrej Puc; Milan - Milan Orožen; Miran - Miran Marussig; Tone - Anton Kranjc; Sul(e)c - Anton Suwa; Rado - Rado Radešček.

Rado Radešček pri kopanju pasaže – 8. 2. 1963. Foto: Milan Orožen Adamič.

Rado Radešček na izhodu iz Radeščkove pasaže – 27. 10. 1963. Foto: Primož Krivic.

Metod Di Batista

VELIKA ŠTIRNA IN KONGLOMERATNA DVORANA

V nadaljevanju prispevka v Naših jamah V/1963 – (članek Lippertova in Najdena jama) je Matjaž Puc (str. 39) napisal:

»Teden kasneje (op. po prebitju pasaže – 17.3.1963) so se trije starejši jamarji (oziroma le dva, ker je tretji ostal pred pasažo) spustili po strmim in nato navpičnem pobočju z 10-metrsko lestvico v manjšo dvorano, ki je nastala ob podobnem prelomu kot Šerkova dvorana. Smer je ista, prelom pa manjši. Dvorano so imenovali brez moje vednosti *P u c o v o d v o r a n o*. Od tod niso prodrli kaj naprej. Od dvorane seže namreč le 20m daleč 5m širok in 3 m visok rov, ki se je 1 m pod robom slepo končal z blatnim lijakom; bil je napolnjen s kalno in penasto vodo. Na severovzhodni strani Pucove dvorane, to je pod taboriščem, pa se strmo spušča manjši rov, ki je bil takrat tudi poln vode. Prvi lijak so imenovali *V e l i k o š t i r n o*, drugega pa *M a l o š t i r n o*.

Naslednjo nedeljo (op. 31.3.1963) je šla skupina mlajših jamarjev v jamo, da bi izmerila novo odkrite prostore. Na veliko presenečenje pa ni bilo vode nikjer; pač pa je bilo slišati z mesta, kjer je bila pred tednom dni voda in se je sedaj pokazal strmo padajoč ilovnat rov, močno šumenje. Po spolzki in razmočeni ilovci smo se z veliko težavo spustili 20 m navzdol do blatnega roba«

Komentar iz mojih zapiskov:

Visoka voda v Veliki štirni – 1964; na fotografiji: Metod Di Batista. Foto: Primož Krivic.

31. III. 1963 Raziskovanje Lippertove jame

»Na sestanku nam je Miran, ki je bil vodja ekskurzije v Lippertovo jamo, povedal da so prišli pod 10 metrskim breznom v večje prostore. Spodaj sta baje 2 »štirni«, to so večje ali manjše »vrtače«, ki so napolnjene z vodo. Ena »štirna« je precej velika druga pa je manjša. Ugotovili so da smo prišli do Unice.

.....Z Matjažem in Sulcom sem odšel proti Veliki štirni. Toda kakšno presenečenje. O vodi ni bilo ne duha ne sluha. Voda je sigurno upadla od prejšnje ekskurzije pred 14. dnevi za okoli 20 m. Videli smo še stopinje Marussiga in Sketa, ki so vodile le do roba »štirne«. Naše karbidke niso nesle do dna »štirne«, ker je bilo precej globoko in široko. Slišali smo le mogočno bučanje vode. Skoraj se nismo mogli sporazumevati na 1 m daleč. Ker so bile stene »štirne« precej strme in nesigurne sta me Matjaž in Sulec navezala na zvezane prusike in spuščala počasi navzdol. Nenadoma pa sem preveč cuknil in njima je prusik zdrsnil iz rok. Drsel sem proti robu privisa pod katerim je bil 20 metrski prepad pod katerim je bila Unica. Že sem se poslavljaj od življenja, ko sem se nenadoma par metrov pred robom ustavil. Sulec in Matjaž sta me najprej sklela, nato sta pa še onadva prisankala do mene. Stali smo na robu prepada, vendar še vedno nismo videli do dna. Ugotovili smo da tega dne ne bomo prišli do dna, ker nismo imeli rezervne vrvi....«

Nadaljevanje članka M. Puca

»Naslednji teden smo odšli v jamo že v soboto. Rov vzhodno od Velike štirne je naprej širok 7 m in visok 5 m, nato pa se razširi v velikansko dvorano. V njeni zahodni steni se odpira proti SW velik zasigan vodoraven rov, ki pa je nedostopen, saj je od tal do njega domala 15 m navpične stene. Dvorana je dolga 60 m, široka do 25 m in prav toliko visoka. Njeno dno je večidel ravno; na vzhodnem koncu ga pokriva grušč, na vzhodnem pa suha ilovica in zasigane ponvice. Tu zapre nadaljevanje dvorane proti E zasigan podor; na katerem smo našli krpo konglomerata. Po njem smo ta ogromni prostor imenovali *K o n g l o m e r a t n o d v o r a n o*.....«

Spomenik v Konglomeratni dvorani – 31. 3. 1963, na fotografiji: Metod Di Batista. Foto: Tomaž Planina.

Komentar iz mojih zapiskov, ki kaže kakšna je bila organizacija tedanjih ekskurzij:

Raziskovanje Lippertove jame. 14. IV. 1963

»Lipertova jama nas je iz ekskurzije do ekskurzije bolj navduševala. Tudi tokrat smo odšli že v soboto zvečer iz Ljubljane. Z nami je šel tudi Tomaž ...

... Še kratka pot do »faširange« in pred nami je bila druga etaža. Predno smo se spustili smo še malicali. Posebno smo zafrkavali Praprotnika, kateri je jamski doktor. Njemu je namreč padel svinjski jezik na tla. Rekli smo mu da je jezik z bakterijami. Takoj nam je začel predavati, da poznamo človekoljubne in človekosovražne bakterije. Končno smo se spustili ...

... Hitro smo šli k tistemu rovu, ki ga je na prejšnji ekskurziji odkril Matjaž. Do rova smo naredili varno pot. Kot da bi se zmenili smo se hitro pognali k rovu. Nobeden ni hotel biti zadnji. Rov se je vedno bolj širil in pred nami se je odprla ogromna dvorana. Naprej nisem mogel priti, ker me Andrej ni pustil. Nastal je namreč spor med Andrejem, Tomažem in Matjažem. Namreč nismo imeli določene udarne ali raziskovalne ekipe. Matjaž je trdil da je merilna ekipa ob enem raziskovalna, Andrej pa da je tehnična ekipa

raziskovalna. Končno smo se zedinili da bo raziskovala tehnična ekipa v sestavi Andreja in mene...

... Udeleženci: Puc Andrej, Tomaž Planina, Puc Matjaž, Radešček Rado, Praprotnik, Pečar Janez, Di Batista Metod, France Šušteršič; Čas bivanja v jami 12 ur; Dosežena globina 120 m. Opravljeno delo: zmerjeni in raziskani Velika in Mala štirna v drugi etaži.

Članek Matjaža Puca v Naših jamah se zaključí z naslednjim vizionarskim odstavkom:

»S prebitjem pasaže v Najdeni jami se nam je odprl nov in perspektiven kompleks podzemlskega toka Unice. Morda bomo po njem prišli do večjih, bolj odprtih tokov podzemlske reke. Vsekakor se zavedamo, da je za to potrebno vztrajno in nesebično delo. Hkrati se sprašujemo, kje naj bi vendar bila Lippertova jama. Postala je domala že simbol nedosegljivega. Prepričani pa smo, da jo bomo našli.«

Pojasnilo osebnih imen, priimkov in vzdevkov: Andrej – Andrej Puc; Marussig – Miran Marussig; Tomaž – Tomaž Planina; Praprotnik – Anton Praprotnik; Matjaž – Matjaž Puc; Sket – Boris Sket; Sulec – Anton Suwa.

Konglomerat v Konglomeratni dvorani – 7.4.1963. Foto: Tomaž Planina.

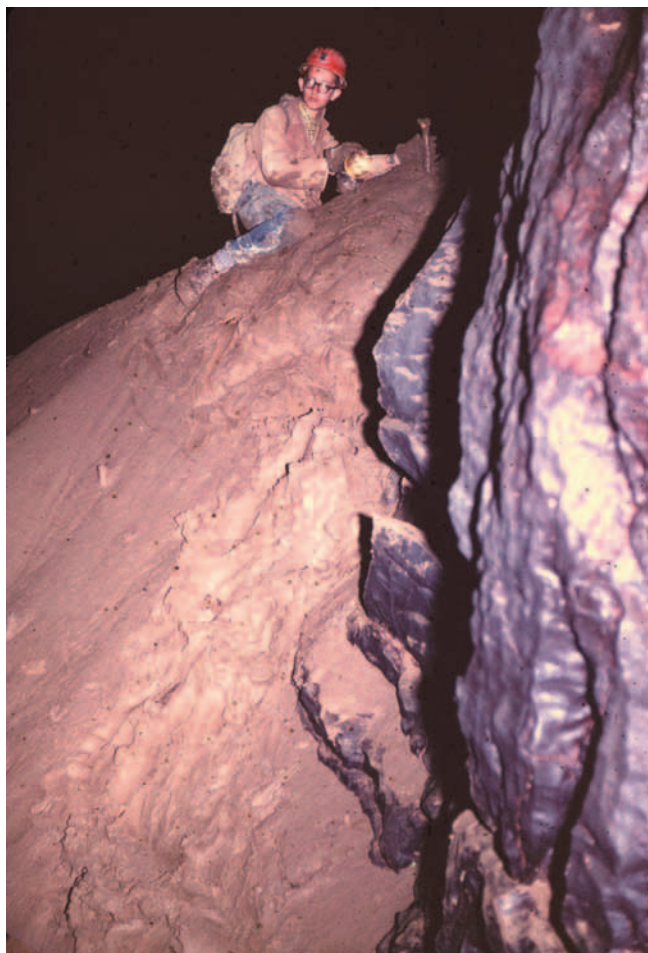
Metod Di Batista

DVORANA ŠTIRIH IN PUTICKOVA DVORANA

Odkritje Putickove dvorane preko Dvorane štirih opisuje članek v Mladini (v avgustu 1994) »Najdena jama - STOP!«, ki ga je napisal France Šušteršič.

Reportaža iz podzemlja

»Lani se je mladim članom Jamarskega kluba Ljubljana le nasmehnila večja sreča. Na lovu za še neznanim tokom podzemske Ljubljanice med Planino in Vrhniko smo po napornem razširjanju neprehodne ožine prodrli v zapleten sistem velikanskih dvoran in divjih vodnih rogov, med katerimi smo našli čudovite kapniške partije. Zaradi izredne zapletenosti prostorov in težavnosti prehodov je jama še po poldrugem letu zelo aktualna in področje vedno novih odkritij. To pot pišem o odkritju nove, velikanske dvorane.

Greben na prečanju Velike štirne do Dvorane štirih - 2.8.1964, na fotografiji Primož Krivic. Foto: Tomaž Planina.

Pardon! Pravzaprav so jo odkrili že na prejšnji ekskurziji. Toda po zaslugi uvidenih tovarišev sem tudi jaz naknadno užival vso poezijo deviških prostorov....«

Pripomba Metoda Di Batiste:

Na sestankih so starejši jamarji glasno razmišljali, da bi angažirali slovenske alpiniste za plezanje v nedostopne predele novih predelov Najdene jame. Mlajši pa smo takrat sklenili, da drugi ne bodo šarili po naši jami. Zato smo se odločili, da se bomo sami podali v stene, ki so se zdele zelo zahtevne. Izkazalo se je, da zadeve za nas niso bile pretežke in sledila so velika odkritja.

Dostop do Putickove dvorane je omogočila akcija 27. in 28. 6. 1964 na kateri smo premagali prehod iz roba Velike štirne v Dvorano štirih. Uporabili smo tehniko z alpinističnimi cepini, ki smo jih zasajali v blato. Posebno zanimiv je bil prehod prek izrazitega glinastega grebena na pobočje tekočega blata v Dvorani štirih. Na tej akciji smo prišli le do sem. Ustavilo nas je jezero, prek katerega se je na naslednji akciji prišlo v Putickovo dvorano. Prvi so bili v Dvorani štirih: Metod Di Batista, Primož Krivic, Janez Modrijan in Tone Kranjc.

Zapisnik o tej ekskurziji:

»Poročilo ekskurzije v Najdeno jamo dne 27 in 29. VI. 1964.

Ta ekskurzija je imela dvojen namen.

- 1.) Priti na drugo stran Vodne dvorane*
- 2.) Preiskati ponovno Brezno v Šerkovi dvorani*

Ob 20 h smo prišli v Dvorano Fofrove jeze, kjer smo 3 ure spali. Nato smo se razdelili v dve ekipi. Prva ekipa 4. članov je šla v Vodno dvorano, druga ekipa 3. članov pa je šla v Šerkovo dvorano.

V Vodni dvorani (Velika štirna) smo se najprej spustili do nižje ležečega Metodovega rova, ki zija v steni 10 m nad vodo. Tu smo si uredili varovališče. Ob 24 uri smo začeli prečiti strm ilovnati breg do nekega grebena, ki je bil od nas oddaljen 20 m zračne črte. Ta prvi del poti je bil najtežji. Nekako na sredi med

Prehod iz Dvorane štirih v Putickovo dvorano – 2. 8. 1964; v čolnu: Metod Di Batista; na bregu: France Šušteršič. Foto: Tomaž Planina.

grebenom in počivališčem je bila manjša ploščad, kjer smo zabili dva klina. Greben je ilovnat in zelo ozek, da človek po njemu v pravem pomenu besede jaha. Tu smo uredili drugo varovališče. Od tu dalje se je pot strmo spustila po ilovnatem bregu, nato pa se je dvignila v strm breg (ilovnat), po katerem prideš na drugo stran Vodne dvorane. Ko smo prišli vsi štirje čez, smo začeli raziskovati. Pred nami se je odpirala dvorana 5 do 10 m visoka in 10 m široka, ki se je spuščala prozi jezeru. Gladina vode v jezeru je bila veliko višja kot v Vodni dvorani.«

Komentar: To je bila očitno napačna ocena, ker sta obe vodi na istem nivoju.

»Jezero se je nadaljevalo po vodnem rovu v smeri Vodne dvorane. To jezero je verjetno v zvezi s slapom, ki smo ga videli 31. III. 1963«.

Tudi to je bila napačna ocena. Pozneje se je pokazalo (France Šušteršič), da slap, ki smo ga videli in fotografirali padati v Veliko Štirno, dobi vodo iz majhne luknje ob izteku jarka med »grebenom« in ilovnatim robom Dvorane štirih. Tisti, ki zares buči, pa je zadaj, ob zahodni steni Dvorane štirih. Tam teče voda, ki pride izpod Putikove dvorane in se izlije v jezero v Dvorani štirih. Tega slapa je vsaj za kubik na sekundo. Prvi, ki pada v Veliko Štirno, ima pretoka nekaj litrov na sekundo.

»Dvorana je dolga okoli 50 m. Voda v jezeru je čista in precej globoka. V steni 1 m nad jezerom smo našli žarnico od električne razsvetljave (fleša). Nato smo odšli nazaj. Na levo je šel v smeri Konglomeratne dvorane rov, ki se je po 20 m končal v vodnem rovu, ki se je še nadaljeval, seveda po vodi. Tu smo opazili

dva visoka kamina. Vrnili smo se zopet na rob Vodne dvorane. Z »blitzpurflom« smo razsvetlili Vodno dvorano. Pred nami so se pokazale čudovite stene na nasprotnem pobočju od koder smo prišli. Kmalu smo se vrnili. V Dvorani Fofrove jeze smo bili ob 1h. Porabili smo 165 m vrvi, 20 m lestvic, 5 klinov, 6 karabinov. Zelo so se obnesli cepini.

V dvorani Fofrove jeze smo našli 2. skupino, ki se je tudi že vrnila. Tudi oni so se spustili v 35 m brezno, ki je brez nadaljevanja.

Ob 10-ih smo izstopili iz jame.

Udeleženci:

1 skupina: Metod Di Batista, Kranjc Tone, Krivic Primož, Modrijan Janez.

2. skupina: Suwa Tone, Radešček Rado, Permoser Andrej.

Fotografiral: Modrijan Janez.

Zapisnikar: Di Batista Metod«.

Na naslednji akciji (2. avgusta) smo s pomočjo čolna prišli v Putickovo dvorano. Nadaljujem z izvlečki iz članka Franceta Šušteršiča:

»... Nato prečkamo ilovnato polico, ki nas bo pripeljala v Dvorano štirih, kjer je prehod v nove dele jame. Blato nas lepi na tla in poskuša po vsej sili sezuti.

»Pripravi cepin!«, »Pritrdi lestve!«, »Posveti no malo sem!«, »Daj nahrbtnik!« itd. Prehod ni tako preprost, poleg tega pa zija pod teboj jezero Vodne dvorane. Zdi se mi, da prečkamo križanca med ledenikom in muholovko. Dvorana štirih. Takoj smo pri jezeru. Izvlečemo čoln in ga napihnemo. Nekaj časa sumljivo ogledujemo slabo zakrpano mesto, nato se odločimo in ga položimo v vodo.

Metod pravi: »France, pojdi prvi!« Janez soglaša. Tovariša hočeta, da bi sedaj jaz užival ves opoj novih prostorov, ki sta ga onadva že zadnjič. Tega jima ne bom nikoli pozabil.

... Počasi veslam po zelenkasti vodi. Rov ni ravno velik. Širok je kake štiri, visok pa do dva metra. Z vseh sten štrle v jamo ostri temnosivi kamniti noži. Jasen dokaz o trdovratni in vztrajni borbi vode s trdo kamenino. Sem in tja opazim kepe ilovice, ki jih je odložila poplavna voda. Z njih padajo kapljice kot biseri z lahnim čofotom v vodo.

Nenadoma se čoln narahlo dotakne ilovnatega brega. Karbidovka mi kot nalašč ugasne in iz čolna moram lesti le ob soju luči tovarišev na onem bregu, če hočem shraniti baterijami. Ko se temeljito okopljem v potu in kapljajoči vodi, v ilovici le najdem dovolj spodobno oporišče, da se z nekoliko akrobatskimi

Putickova dvorana – 29. 5. 2004. Foto: Primož Jakopin.

kretnjami poženem na »kopno«.

Ilovnato pobočje se polagoma vzpenja. Iz tal se kaže obris nekakšne deske. Ko pridem bliže, vidim, da je to le okrog štiri metre dolg in do pet centimetrov debel kamniti nož, ki se je odlomil od stropa. Naravnost naprej se podor kopiči do stropa, desno navzgor pa se kaže nekakšen kamin, ki se kmalu razširi v temno odprtino. Zdi se mi, da bo ta pot prava. Nekaj plezanja po spolzkih, ilovnatih skalah in nenadoma se stene razmaknejo.

Stojim na dnu orjaške dvorane. Stene levo, desno in nad menoj izginjajo v temi. Za hip se mi zazdi, da sem prišel na prosto. Toda nikjer ni zvezd ... Šele tedaj prisluhnem. Slišim le bitje lastnega srca in čudovito simfonijo padajočih kapljic, ki prihaja z vseh koncev ogromnega prostora in zveni v prečistih akordih pod oboki iz milijonov lupinic nekdanjih školjk ...

... Počasi se odpravim po strmem pobočju navzgor. Ilovnata tla nenadoma izginejo. Zapustil sem poplavno področje. Vzpenjam se po pobočju mlečno bele sige. Kamor koli posvetim, povsod se mi nazaj zablešči na tisoče kristalov. Vmes najdem ponvice kristalno čiste vode, v kateri so nenavadne koralaste tvorbe. V kristalni sigovih čašah se blešče jamski biseri ...

... Nenadoma se siga neha. Divje razmetano, ostro skalovje priča, da smo na svežem podoru. Rdečkaste in sivkaste skale se kopičijo v najbolj fantastične oblike, na prelomnih ploskvah pa se kažejo odlično ohranjeni fosili. Sicer gladki odlomi skal so rahlo valoviti. Odtis nekdanjega morskega dna. Med velikanskimi bloki se končno le prerinemo do vrha podzemske gore. Strop se v drznih lokih pne visoko nad nami.

Ko pridemo na konec dvorane, ostrmimo. V veliki stranski votlini stoji krasna družina stalagmitov. Eden je lepši od drugega, vsi skupaj pa tvorijo z jezercem kristalno čiste vode ob vznožju čudovito skupino. S stropa se mednje spuščajo kot brušeni lestenci do dva metra dolgi »makaroni« iz najčistejšega apnenca. Nič čudnega, da je ekipa pred nami razglasila to votlino za popolnoma nedotakljivo in ji dala ime »Svetišče«....

... Medtem so v jamo že vdrli merilci in fotografi. Med vzkliki: »Drži meter!«, »Azimut,« »Naklon 5«, opazujemo fotografe, kako v najbolj nemogočih položajih bliskajo s fleši in zažigajo skrivnostne zmesi. Šele sedaj polagoma dojemamo velikost dvorane ...

Ko končno spet lezemo iz jame, mi v mislih zveni refren jamarske himne:

*Ko pride pa na beli dan
ves moker je in ves zaspan.
Se belga dneva veseli,
nazaj si v jamo spet želi!»*

Akcija je bila 14.–6. avgusta 1964. Udeležili so se je: Metod Di Batista, Janez Ileršič, Igor Košir, Primož Krivic, Jurij Kunaver, Janez Modrijan, Jože Pirnat, Tomaž Planina, Matjaž Puc, Tone Suwa in France Šušteršič. V prejšnjem besedilu omenjeni smo šli naprej, da smo jamo opremljali.

Pojasnilo osebnih imen: Metod – Metod Di Batista;
Janez – Janez Modrijan.

Putickova dvorana, Svetišče – 2. 8. 1964; na fotografiji: Anton Suwa. Foto: Tomaž Planina.

Metod Di Batista

ODKRITJE PIPARSKEGA ROVA

Izvillečki iz Hansovega (tj. Janez Zrnec) članka: »Po rovu podzemne Ljublanice« v Tedenski tribuni 29. septembra 1964.

»V nedeljo 13. septembra je petčlanska jamarska ekipa odkrila več kot kilometer dolg rov v Najdeni jami pri Planini. Imenovali so ga »Piparski rov« po mladinski sekciji pri jamarskem klubu »Ljubljana«.

Moj komentar: Iskanje dostopa do Piparskega rova je bilo nadaljevanje uporabe novih tehnik pri premagovanju strmih, blatnih pobočji Velike štirne. Uspehi v Veliki štirni in preboj do Dvorane štirih s premagovanjem blatnih sten so nas opogumili, da smo poskusili še na steni pod Piparskim rovom. Tudi tu smo najprej uporabljali tehniko z alpinističnimi cepini, ki smo jih zasajali v blato.

Piparski rov - Stopnišče - 20.09.1964 Foto: Tomaž Planina.

Piparski rov – Hanzov kapnik – 20. 9. 1964; na fotografiji: Jože Pirnat. Foto: Tomaž Planina.

Del članka, ki se nanaša na odkritje:

»... Po glinastem robu smo nato obšli »Veliko štirno« in prišli v orjaško »Konglomeratno dvorano«, ki bi jo lahko skupno z »Veliko štirno« primerjali dvorani ljubljanskega Gospodarskega razstavišča. Tu je bil šele začetek naše poti po neznanem podzemlju. Na drugi strani »štirne« se je precej visoko v steni širila odprtina 25x25 metrov in tam zadaj v temi so se verjetno skrivali prostori, o čemer pa še nismo bili trdno prepričani.

Pred nami je bilo le vprašanje: ali nam bo uspelo priti na drugo stran?

Prvi nam je na to vprašanje odgovoril Metod, ki je bralcem znan že iz Triglavskega brezna. S seboj je vzel množico klinov in sploh ves plezalni arzenal. Začel je s

Piparski rov - druga pasaža - 25. 5. 2002; na fotografiji: France Šušteršič. Foto: Metod Di Batista.

prečenjem skalne stene nad »štirno«. Na žalost pa mu klini sploh niso koristili. Stena je bila tako zerodirana, da sploh ni bilo razpok, kamor bi lahko kline zabijal. Moral se je vrniti in poizkusiti nekoliko niže, po glini, ki je skoraj pravokotno padala v »štirno«. To je bilo precej tvegano, kajti padec bi bil precej podoben padcu iz šestega nadstropja nebotičnika. Skoraj pol ure je Metod potreboval, da je prišel do luknje v steni, za njim smo šli še Janez, Ferenc, Dušan in jaz.»

Moj dodatek: Preko strmega blatnega pobočja nad »štirno« sem si pomagal z alpinističnim cepinom, ki sem ga skoraj do okla zabijal v blato. Nato je sledil vzpon preko zasigane 10 metrske stopnje. Tam sem si (prvič do tedaj) pomagal z alpinističnimi klini, ki sem jih zabijal v sigo. Bili so bolj moralna opora. Ko sem prišel do podora na vrhu mi je odpovedala karbidka, tako, da v temi nisem videl kako je naprej. Na France-tovo vprašanje kako kaže, sem odgovoril: »Izgleda, da je konec, ker je tu podor!«. Potem sem varoval ostale, da so prišli za menoj. Tedaj smo šele videli, da gre zaveda naprej.

Nadaljevanje članka:

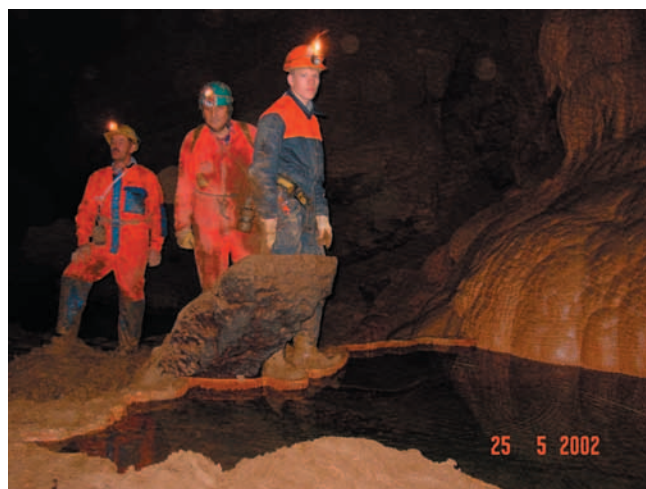
»Spoznali smo, da smo na pragu velikega odkritja, kakršnega med jamarji že dolgo ni bilo. Najprej smo jedli, kljub temu, da bi vsakdo rad, pa četudi sam, »zbezljal« naprej. Po obveznem obredu smo s spoštovanjem odšli naprej, kajti v srcih smo imeli zavest, da so naše noge prve, ki teptajo ta deviška tla. Okrog nas se je razprostirala velika podorna dvorana, bolje rečeno rov, z množico s stropa padlih skal in grušč. Hoja po tem terenu je zahtevala mnogo previdnosti, kajti človeške noge so iz krhke snovi. Rov se je skoraj neopazno spuščal. Kaj res še ne bo konca,

smo se spraševali, v srcih pa smo si želeli večno nadaljevanje. Ko je bilo podornega grušč konec, je rov, ki bi ga zaradi njegovih razsežnosti lahko smatrali za dvorano, prešel v opuščeno rečno strugo.

Prostori, ki smo jih odkrili doslej, so se nam zdeli neverjetni in niti slutili nismo, kaj nas še čaka. Na vseh straneh se nam je pogled odpiral na krasne kapniške tvorbe, ki bi jih lahko primerjali s kapniki v Postojnski jami. Največ zanimanja so zbudili »makaroni«, malo debelejši od slamice in okrog tri četrt metra dolgi. Kmalu smo vsi trčili na oviro, ki smo se je vsi na tihem bali. In zdaj smo bili pred njo. Pot naprej nam je zaprlo brezno, ki je nastalo z udorom dna glavnega rova. Moramo naprej! Ne bomo klonili pred to oviro. Naše misli so že na drugi strani, v dvorani, katere razsežnosti nam zakriva tema! Že spet je Metod tisti, ki nam dokaže, da je mogoč prehod na drugo stran. Nekoliko nespretno zatajenega strahu in že nas je vseh pet stalo na oni strani.

Dvorana na tej strani je bila ogromna. Dolga je bila 130 metrov, visoka pa kot Postojnska jama. Na sredini se je dvigal visok kup podornega kamenja, na katerem so že nastajale kapniške skupine. Tu nas je popadla prava raziskovalna manija. »Dirkali« smo kolikor so nam noge dopuščale. Bilo je nekaj spretno izvedenih padcev v ponvice, polne čiste in mrzle vode. Primat v tej »športni disciplini« sta odnesla Janez in Ferenc, ki sta po strmem glinastem pobočju zdrknila v meter in pol globoko vodo.

Slišiš brbotanje
podzemnih temnih vod?
Kot podgana stara
utonil boš tam not.

Piparski rov - ponvica. 25. 5. 2002; na fotografiji: Janez Modrijan, France Šušteršič, Matic Di Batista. Foto: Metod Di Batista.

Mislim, da so bile te kopeli za našo umazanijo prava malenkost, kajti vsak je nosil na svoji obleki nekaj kilogramov blata.

Na svoji poti smo opazili osem stranskih rogov, ki so se odcepili od glavnega. Glavni rov se je precej zožil, a se je tu in tam še vedno razširil v večjo dvorano. Kam bomo sploh prišli? Ali bo sploh konec tega rova? V smeh nas je spravil optimistični Ferenčev odgovor: »Saj ni treba, da pridemo prav do Vrhnike. Dovolj bi bilo do Logatca.« Krohot je odmeval po podzemskih prostorih v raznih višinah. Med komentiranjem te izjave smo prišli do razcepa glavnega rova«.

Moj dodaten komentar: Znana je tudi moja izjava iz tega dela odkrivanja novega rova:

»Škoda, da sem kupil povratno vozovnico za vlak, ko pa bomo peš prišli skoraj do Ljubljane.«

Nadaljevanje članka:

»Najprej smo si ogledali desni rov. Približno po stotih metrih je prodiranje ustavila voda, precej globoka in penasta. Mar smo res prišli do enega od stranskih rokavov podzemske Ljubljance? To smo sklepali zaradi pen na drugače mirni vodni gladini. Vrnili smo se v drugi rov. Ta se je v majhnih sigastih stopnjah, pod katerimi je bilo mnogo lepih, a ne preveč globokih ponvic, spuščal v globino Torej spet k vodi. In res. Pod nami se je odpirala velika dvorana, na katerem dnu je ležalo jezero. Bo spet voda tisti faktor, ki bo ustavila naše prodiranje? Na drugi strani dvorane smo opazili vodni rov, ki je izginjal v črni temi.

To je torej pot, ki vodi do glavnega vodnega toka. Če nam ne bodo poti zaprli sifoni, bomo prihodnjič skušali s čolni razvozlati še to skrivnost.

Odkrili smo več kot kilometer novega podzemlja z ogromnimi perspektivami. Kot smo ugotovili po uri, se je zunaj že mračilo, zato smo pohiteli ven.«

Pojasnilo lastnih imen in vzdevkov: Metod – Metod Di Batista; Janez – Janez Modrijan; Dušan – Dušan Ravnikar; Ferenc, France – France Šušteršič.

Piparski rov - krokodil - 20. 5. 2002; na fotografiji: Janez Modrijan, France Šušteršič, Matic Di Batista. Foto: Metod Di Batista.

Andrej Baraga

PO STOPINJAH ODKRITELJEV

Ponatis iz Planinskega vestnika, 1966, št. 12, str. 506-513, izvirni naslov: Skrivnostna reka

Celo v vsaki travni bilki je nekaj, kar nadkriljuje vse človeške sebične občutke, nekaj, kar dviga človeka v okolje, ki je po čudovitosti enako Čisti zemlji. (D. T. Suzuki, japonski filozof)

Končno! Spet se odpravljam v jame, v svet, ki sem o njem sanjal v dolgem letu pri vojaki. Ekspedicija v osrčje naše kraške zemlje. Danes ima vse skupaj še poseben čar, saj gremo v jamo, ki še ni popolnoma raziskana, ki je še nova in polna skrivnosti in neznane pojnosti.

Pomislim na našega biologa Tomaža, avtorja pričujočih slik, ki si ga ne morem predstavljati brez termometra v rokah. Če je kakšna jama že tako dobro poznana, da bi lahko brez luči hodil po njej, on še vedno najde delo - meri temperaturo vode v vsaki dostopni luži. Škoda, da ga ne bo z nami, danes bi tudi brez termometra lahko kaj delal.

Sobota je, prav čudno januarsko popoldne. Nastopila je odjuga in iz nizkih oblakov prši. Doma me vprašujoče gledajo, ko v mojem nahrbtniku, po domače omari, izginjajo najrazličnejši jamarski pripomočki, pa še kuhalnik, fotografski aparat, rezervna obleka. Nahrbtnik je poln, vendar so zunaj ostali še gumijasti škornji in čelada. To obesim na vrh, čeprav mi bo malo nerodno hoditi skozi vas in čutiti na sebi začudene ali celo pomilovalne poglede sosedov. Kar slišim njihove misli: »Resda je študiran, nekaj pa le ne more biti v redu z njim, sicer ne bi rinil od doma v vlažno noč s potrebinami mestne kanalizacije na hrbtu.«

Pripravljen sem, teta pa odkimava z glavo in ne more razumeti, da grem za čez noč v jamo in da temu pravim oddih. Nekoliko me v očeh mojih bližnjih rehabilitira sestra, ki pravi, da mi tale izlet zavida in da bi šla z veseljem z menoj. Hvaležen sem ji in prihodnjič bova šla skupaj.

Večeri se in počasi korakam iz Rakeka proti Lazam. Cesta je samotna in prazna, dež prši zmeraj gosteje, na tleh se dela ledena prevleka, tako da neštetokrat spodrsnem. To nesrečno vreme je nepomembno. Pomislim na preteklo leto, ko sem si v sivi uniformi tolikokrat želel jamarske in hribovske družine. Fantje so mi prav iz Laz večkrat pisali, kako jim vsaka ekspedicija v Najdeno jamo odkrije kaj novega. Poslali so mi časopis Naše jame, v katerem je bilo narisano in napisano vse, kar so dotlej odkrili. Težko pričakovani trenutek, da tudi sam stopim v to najnovejše svetišče notranjskega

podzemlja, je pred menoj. V Lazah me čakajo prav tisti fantje, ki so Najdeno jamo odkrili in njenemu raziskovanju posvetili tri leta svojega mladostnega entuziazma. Na skici jame so nekatera prav čudna imena dvoran in rogov. Tistemu, ki ne pozna zgodovine odkrivanja te jame, ne povedo mnogo, mladim jamarjem Ljubljanskega jamarskega kluba pa so košček njihovih skritih sanj in ne nazadnje tudi plačilo za njihov trud in junaštva, ki so jih opravili v tej jami. Jama je njihova in imena naj pričajo o tem bodočim jamarskim rodovom!

Leta 1962 so najmlajši člani kluba v društvenih zapisnikih našli podatke o Lippertovi jami - pristopu k podzemski Ljublanici, ki ga je skoraj pred 80 leti opisal pionir znanstvenega jamoslovja pri nas moravski inženir gozdarstva Viljem Putick. Putick je postal simbol mladega jamarskega rodu, Lippertova jama pa cilj njihovega iskanja v kraškem gozdu nad Planinskim poljem. Jama je izginila. Morda je zasuta, morda zarasla, mogoče so kdo ve kolikokrat šli tik mimo nje. Še vedno upajo, da jo bodo našli, nočejo se sprijazniti s tem, da bi postala pojem nedosegljivega. O Lippertovi jami in Puticku poje nekaj jamarskih pesmi, ki so jih mladi spesnili v dolgih nočeh dela v Najdeni jami.

Metodova prečnica ob Veliki štirni, najnevarnejše mesto v jami. Foto: Tomaž Planina.

Tale ogromni stalaktit nas spomni na našo majhnost. Foto: Tomaž Planina.

Jame, zaradi katere so se zapisali gozdu med Lazami in Logatcem, res še niso našli, odkrili pa so v bližini mesta, kjer bi morala biti, Najdeno jamo. Najdeno jamo so pravzaprav odkrili na novo. V svojem začetnem delu je bila ta jama znana že od leta 1937, ko jo je prvič raziskal dr. Alfred Šerko.

Najdba je prekosila vsa pričakovanja mladih jamarjev in je postala največje povojno jamarsko odkritje v Sloveniji. V Laze sem prišel prezgodaj. Tovarišev še ni iz Ljubljane. Sedim v gostilni v posebni sobi, ki so ji raziskovalci Najdene jame dali ime »najlepša soba«. Na steni je skoraj cel kvadratni meter velik načrt Najdene jame z okolico in na njem piše: »V zahvalo za gostoljubnost, Ljubljanski jamarji«, Ta »najlepša soba« je skoraj del njihove jame, saj je bila izhodišče za vse njihove pohode.

Ob sedmih zvečer zaropota v veži, člani ekspedicije, razigrani in obloženi, so napolnili hodnik. Enajst jih je, s seboj imajo celo nekaj članov alpinističnega odseka Ljubljana-Matica. Skodelica kave za vsakogar in v svitu acetilenk se izgubimo v noč. Prej kot v slabi uri smo pri jami. Snega je do kolen, težak je in moker, še vedno dežuje in z dreves padajo na nas debele kaplje. Drug za drugim se spuščamo skozi vhodno brezno, ki je komaj šest metrov globoko in ozko, da zdrkneš skozenj kot skozi dimnik. V jamo potujejo nahrbtniki, čolni, lestvice, vrvi...

Po dolgem času se spet enkrat mučim, da bi pravilno pritrdil lestvice. Dolgo jekleno vrv ovijam okoli debelega kapnika, pa nikakor nočeta biti oba konca enako

dolga. Janez, naš tehnični vodja, preklinja mojo nerodnost in sam poprime. Ko so konci le enako dolgi, zgrmi dvajset metrov lestvic čez naslednjo stopnjo.

V dvoranici, kjer smo, ne čutimo več zunanje zime, pozabili smo celo na noč. Toliko nas je, da se komaj vrtimo. Odvadil sem se že vonja po karbidu; v želodcu imam občutek, da bom vsak trenutek začel bruhati, posebno, ker imajo nekateri mladi jamarji to presneto smolo, da jim acetilenke nikoli prav ne delujejo in jih neprestano popravljajo. Popravljanje seveda spremljajo oblaki acetilenskega plina in tipičen jamarski vonj. Čakam, kdaj bo koncentracija acetilena dosegla kritično mejo in nas bo eksplozija pognala skozi dimnik na prosto. Čakam zaman. Nič se ne zgodi in prav vesel sem, ko pridem na vrsto za spust. Se bom v globini vsaj spet naužil svežega zraka, saj so spodaj prostori in dvorane takih razsežnosti, da bi jih vsi slovenski jamarji ne uspeli pošteno zasmraditi.

Spuščam se s svojim zelenim nahrbtnikom po lestvicah. Zelena barva bo spoznavna le še kakšno uro, potem bo pa vse na nas in okoli nas rdečerja od lepljive jamske ilovice. Na lestvicah sem neroden, kot da bi še nikoli ne bil v jami. Zakrpani pajac se zatika na klinih, kajti nisem vajen plezati v škornjih, ki so k temu še za nekaj številčk preveliki. Svetilka, ki jo imam obešeno na prstu, mi nagaja in tako ne utegnem ogledovati lepot, čez katere se kobacam. Ko le pridem spet na trdna tla, opazim, da sem lezel čez lep kapniški baldahin. Zavem se, da sem v jami, ki sem o njej sanjal v vročih titograjskih nočeh. Srečen sem, da sem spet v družbi jamarjev, v družbi, ki ji ni enake!

Piparski rov – Stopnišče. Foto: Tomaž Planina.

Blato, blato.... Foto: Tomaž Planina.

Naslonjen na steno gledam proti stropu, kjer se čez rob ziblje svetilka naslednjega tovariša. Sence plešejo svoj čarobni ples med motnimi kapniki in skalnatimi bloki. Janez se neverjetno hitro spušča, na njegovih plečih se ziblje velika črna gmota - naš novi Haron, čoln iz gume in platna, ki bo še danes predmet naše največje jeze.

Čakam in razmišljam o tem, kako sem bil komaj včeraj najmlajši član jamarske odprave v podobno jamo, v Logarček, kako sem prvič vpiljal magičnost podzemlja v spoštljivem pričakovanju. Ta včeraj loči od današnjega dne enajst let in danes sem najstarejši v odpravi. Vesel sem ob zavesti, da sem spoznal svet, ki je tako skrit, tako odmaknjen in poseben, da je dostopen le peščici navdušencev. Fantje okoli mene so drugi kot pred enajstimi leti, obrazi pa so enaki, odločni in vedri. Vsi smo spodaj. Šest nas bo šlo v tako imenovani Lijak, kjer se za jezercem v blatu morda skrivajo še neznaní rovi. Drugi gredo naprej po jami v Levi rov, kjer tudi še niso opustili vsakega upanja na nadaljevanje. Od obeh ciljev nas loči voda, zato nas obtežujeta dva čolna.

Spuščamo se po strmem zasiganem pobočju. Strmina niti ni tako huda, vendar na mokri sigi prav hitro zdrsneš in začutiš, da njene številne obline niso prav nič mehke. Spodaj se odpira Šerkov rov, na desni pa 30 m globok jašek, ki se slepo konča, kot z žalostjo ugotavlja Matjaž. Matjaž je že od vsega začetka nekakšen idejni vodja pri raziskovanju Najdene jame.

Vso pot mi navdušeno pripoveduje zgodovino njenega odkrivanja, s prav tako ljubeznijo, kot bi govoril o svojem dekletu. Šerkov rov je tisti del jame, kjer so fantje prebili največ dni in noči, na njegovem koncu je Prvo taborišče. Komaj 120 m smo napredovali od vhoda, pa smo za pot porabili nekaj debelih ur. Pred nami je Radeščkova pasaža. Tukaj so v zimi 1962/63 najmlajši jamarji skoraj vsako soboto in nedeljo tekmovali s potrpežljivostjo. Dobesedno košček za koščkom so dolbili prehod v zasigani ilovici na mestu, kjer jim je zračni piš, ki je prihajal iz jame, dajal pogum. Ko je bila luknja dovolj široka za ramena in visoka morda 20 cm, se je fant, po katerem se pasaža imenuje, prvi potegnil skozi. Na drugi strani je plačilo za vse prizadevanje.

Ne bom se prehiteval, saj gremo naprej, le malo se je zataknilo, ker je prehod še vedno tako ozek, da moram nahrbtnik napol sprazniti in ga na drugi strani spet sestaviti. Matjaž svetuje, naj ne diham pregloboko, snamem naj čelado, stegnem roke predse in se junaško podam v mišnico z glavo naprej. Ped za pedjo se rinem med skalo nad seboj in sigasto glino pod seboj. Celo vžigalična škatlica v prsnem žepu me ovira. Z gibi, ki so še najbolj podobni trebušnemu plesu, pridem do sredine. Tu pa se je zgodilo tisto, pred čemer me je svaril Matjaž. Naenkrat me oblije hladen znoj, stene okoli mene se stiskajo - pozabil sem na nasvet in pregloboko vdihnil. Občutek je tak, kot če te ponoči tlači mora. Ko sem skozi, si pošteno oddahnem, bojim se le, kako bo šlo nazaj, ko bo treba malo navzgor.

Uredim nahrbtnik, ki je zelen samo še znotraj, in gremo naprej. Sedaj bo prostora še in še, pred nami so dvorane, ki njihovo razsežnost le slutimo, saj jih naše acetilenke niti ne morejo osvetliti, posebno še, ker se svetloba vpija na žametni prevleki iz ilovice. Spustimo se še deset metrov po lestvicah in že smo na robu Velike štirne, ki res zasluži svoje ime. Že do vode je globoko 20 m, koliko je globoka voda, pa ne vem, ker sem pozabil vprašati. Po pravici povedano, vode tu sploh videl nisem, ampak sem jo samo slišal, ko je Primož valil navzdol ilovnate kepe. Dolgo ni slišati nič; zato pa je občutek, ko iz globine pride pljusk, toliko pošastnejši. Ko lezem po strmem pobočju in zasajam svoje prevelike škornje v luknje v razmočeni ilovici, ki naj bi bile nekakšne stopnice, si skušam predstavljati, da sem namesto ilovnate kepe jaz strmoglavlil v globino. Posebno na najbolj izpostavljenem mestu, na Metodovi prečnici, čutim srce v vratu. Ko sem srečno čez, si ne morem kaj, da ne bi zdeklamiral nekaj o varovanju in pritrjenih vrveh na takih mestih. Fantom je jama že tako domača, da nevarnosti sploh več ne vidijo. Kljub temu obljubijo, da bodo ob vrnitvi uredili varovanje. Čemu, navsezadnje, imamo alpiniste s seboj? Z Metodovo prečnico je za nekaj časa konec blata.

Vzpenjamo se po strmini, lahko bi rekel, po zavarovani plezalni poti v sigi, saj so na kritičnih mestih zabiti trdni varovalni klini. Ta delček jame je lep tudi za esteta. Poleg gozda izredno dolgih makarončkov na stropu, je tudi nekaj kapnikov, kjer lahko pustiš domišljiji, da ti pričara najrazličnejše oblike iz zunanjega sveta.

Onstran Velike štirne, tam, kamor danes ne gremo, leži največja dvorana v jami, ki so jo raziskovalci imenovali po svojem vzorniku Putickova dvorana. Stari jamar bi bil gotovo vesel svojih naslednikov in bi jim najbrž ne zameril, da so ga 50 let po njegovi smrti v svoji malce obešenjaški himni spremenili celo v jamskega duha. Kajti obešenjaštvo je na robu Velike štirne prav primerno. Tu se je dvema jamarjema, pa ne iz najmlajše generacije, nekoč primerilo, da sta jamskega duha malodane tudi videla. Slišala sta njegovo starčevsko vzdihovanje in zamolklo pljuskanje vode v Veliki štirni, ko je valil ilovnate balvane vanjo. Čepela sta ob jezercu, ki ga še danes v šali imenujemo jezerce Juretovega strahu, vsa trda od groze in nekajkrat zavpila. Odgovora ni bilo nobenega, čez čas pa spet vzdih in pljusk vode. Ko je groza dosegla vrhunec, sta spoznala, da je jamski duh Matjaž, ki je nenapovedan prišel v jamo za ostalimi in jih čakal, da se vrnejo. Sedel je dobre štiri ure sam ob ugasli karbidovki in si krajšal čas s tem, da si je intenzivno skušal predstavljati strahove. To mu je tako dobro uspelo, da ga je bilo po dveh urah že pošteno strah samote in tišine, ki jo je motilo le enakomerno kapljanje vode s stropa. Prav dobro pa se mu

Krokodil, ki ne grize. Foto: Tomaž Planina.

je posrečilo preizkusiti tudi pogum svojih tovarišev.

Na nekem drugem mestu so si fantje samoto preganjali drugače. Ko prisopiham na vrh ilovnatnega hriba, zagledam pred seboj dober pedenjs visoke kipce iz gline. Moram se na glas smejati: majhni akti so, še najbolj podobni willendorfski Veneri, le da je bila izrazna moč paleolitskega človeka večja. Ile vpije (on sploh vedno vpije!), da bo prihodnjič za to svojo galerijo pobiral vstopnino. V Piparskem rovu odložimo svojo kramo. Sledi pojedina pred pohodom v neznano. Bencinski kuharnik prijazno šumi in skrbi za domače vzdušje. Posedemo po tleh in si zdravimo revmatizem, zraven pa brez higienskih predsodkov uživamo z ilovico zabeljene dobrote iz naših nahrbtnikov. Vsi smo lačni, pošteno umazani in vse je skupna last: prakomunizem jamskih ljudi.

Ura je enajst ponoči in naš mir nenadoma zmoti čuden in močan šum. Iz bližnjega kamina kar naenkrat curkoma priteče voda. Zavemo se, da smo v vodni jami. Nehote se spomnim na Marussigov opis nenadne odjuge v Tatrah, ko je ob raziskovanju jame Zimne voda skoraj popolnoma zalila vhod in so le s težavo rešili ujete jamarje. To je le kratka misel, saj ni resne možnosti, da bi voda prišla hitreje, kot bi mi mogli pobegniti. Odjuga pa nam le dela škodo: že tako blatna jama se zaradi vode, ki se sceja iz vseh kaminov in počasi polzi povsod, spreminja v pravo ilovnato močvirje. Potem se do vrha škornja pogreznesh v blato in se pri marsikateri stopinji mučiš, preden se izvlečeš in premakneš naprej. Če si nekaj minut stal, se prav lahko zgodi, da si po sunkovitem gibu naenkrat bos, hočeš naprej, škorenj pa je ostal v blatu. Za takšne priložnosti so mladi jamarji izumili posebno miganje s podplati. Poskusim in res gre mnogo lažje, kot če enostavno vlečeš noge za seboj.

Razdelimo se v dve skupini: šest za v Lijak, ostali pa naprej po Piparskem rovu in v Levi rov. Čas je že, da vam predstavim tudi jamsko deklico Vesno, ki deli z nami junaško in enakopravno vse napore plezanja in plazenja. Ne more pa si pomagati, da si ne bi neprestano popravljala las, ki ji v dveh kitkah silijo izpod šiptarske čepice. Končni učinek teh prizadevanj je seveda ilovnato gnezdo na njeni glavi. Zdi se, da je to prav nič ne moti. Huje bo, ko se bo skušala počesati. Vesna gre s Primoževu skupino naprej in še ne ve, da bo prej kot v eni uri pošteno premočena. V Lijak se drsamo po strmim mastnem blatu. Na dnu 100 m dolgega rova nas pričakuje jezero. Drug za drugim se ob predpotopnem mehu trudimo, da bi napihnili našega Harona; ta pa nič, malo se je napol, sedaj pa se nikamor več ne gane. Če ne pritiskaš dovolj hitro na meh, celo upade. Ko vidimo, da res nikamor ne gre, Janez z ogorčenjem ugotovi, da ima Haronova duša luknjo. Vsa sreča za tistega, ki je bil odgovoren za vulkanizaci-

jo, da ga ni danes v jami! Sledi kratek vmesni prizor v cirilici, potem pa se moramo sprijazniti z dejstvom, da so bile vse muke s čolnom zaman. Lijak bo do nadaljnjega ostal skrivnost in Haron bo na jamarskih hrbtih še enkrat romal skozi prepade in pasaže.

Občudujem človeške ribice, ki se leno premikajo v soju naših luči. Slepe so, našo vsiljivo svetlobo pa le čutijo, sicer ne bi bežale. Jamarji smo jih zmeraj veseli, dokazujejo nam, da nismo edini, ki nas jame privlačijo, njim je to temno kraljestvo dom. Odplavale so, jaz pa obrnem svetilko in vem, da jih bomo prav tukaj še morali motiti v njihovem miru. Lijak tudi na tej strani jezerca še ni bil izmerjen. Vlečem merilni trak, Janez meri kote, Matjaž pa riše in piše. Tako se spet pomikamo nazaj v Piparski rov. Preostala trojica je odšla že prej, radi bi splezali do temne odprtine v steni 20 m nad dnom. Morda je tam kje nadaljevanje v višji etaži? Morda bomo tako skozi kakšen kamin iz podzemlja ven našli vhod v izgubljeno Lippertovo jamo? Kdo ve? Ko je Lijak izmerjen, se pridružimo tovarišem, ki so si prizadevali priti čez visoko steno. Zmanjkalo jim je klinov in bo treba poskusiti drugič. Zdi se, da je pot odprta, čeprav je to že prav vratolomen alpinizem ob svetlobi acetilenk in v mokri ilovnati sigi. Zame je preluknjan čoln pravzaprav srečna okoliščina, videl bom tako skoraj vso jamo in odslej samo še uživam. Z izmerjenimi 100 metri je celo moja »delavna« vest potolažena, čeprav sem bil samo figurant.

Po vseh štirih lezem skozi II. pasažo, ki je pravi bulvar v primeri z Radeščkovo. Dolga pa je ta pasaža 20 m in, z eno besedo, mastna. Z njo je konec naporov. Rov, po katerem korakamo, je prostoren in zanimiv. Povsod so sledovi nedavno odtekle vode, na razširjenih delih blatni sedimenti, v ožinah izprani apnenčevi noži fantastičnih oblik. Naslonim se na enega teh nožev. Iz apnenčaste gole stene štrli zjedkana plošča, vsa tanjša proti koncu in fino obglodana. Od daleč je podobna spečemu krokodilu. Kakšne sile in pritiski vladajo v teh rovih, kadar je Planinsko polje poplavljen!

Hitimo naprej mimo blatnih jezer in redkih kapniških tvorb, na križišču zavijemo v levo za našo drugo skupino. Tu smo naenkrat spet v zasiganem rovu, po katerem je v davni tekla Ljubljana, sedaj pa že desetisočletja počiva, kar dokazuje siga na njegovem dnu. Kakor odprta knjiga je vsaka jama, kakor učbenik zemeljske zgodovine. Knjiga je jasna in preprosta, le naš besedni zaklad je tako nepopoln, da se nam zdi zamotana. Kako malo si moremo pomagati z našimi časovnimi predstavami, kadar moramo meriti čas z geološkimi doba mi!

Rov se konča z zadnjo, deset metrov globoko stopnjo, spodaj je voda in za ovinkom nekje so izginili naši tovariši. Kmalu izvemo, da se jama tukaj konča, in spet je dopisan list v raziskovanju Najdene. Mali gumijasti

Še zadnji napor. Prvi pleza iz vhodnega brezna. Foto: Tomaž Planina.

čoln pleše kot lupina v globokem jezeru, prava umetnost je povzpeti se iz njega na lestvice. Iz brezna leze Vesna, na glavo in za rokave ji curlja droban potoček iz zasiganega rova - tudi to je blagoslov odjuge. Jamska deklica se ne jezi. Ugotavlja, da bo čez osem ur zunaj, potem pa se bo že preoblekla. Ni da bi se človek razburjal zaradi nekaj litrov vode. Preteklo bo še precej časa, preden se bodo vsi vrnili iz končnega jezera, zato se mi s pokvarjenega Harona napotimo proti izhodu. Spotoma gremo še v Borisov rov, ki me najbolj očara.

Ob neugledni luži, ki smo jo skalili že na poti noter, se ustavimo. Matjaž pripoveduje, kako je Boris odkril svoj rov čisto po naključju. Boris je naš najuspešnejši uničevalec jamskih živalic, celo do doktorja znanosti so mu pomagale. Tako je pred dobrim letom čisto sam lovil svoje ljubljence v omenjeni mlaki. Ko se je sklonil do vode, je na drugi strani zagledal nadaljevanje rova. Nič hudega sluteč je odkorakal po njem naprej po blatu, po sigi in končno po črnih izpranih skalnatih blokih. Rov je bil širok in visok, obsežnejši kot vsi drugi rovi v jami. Ko je prehodil 500 m, je zaslišal šumenje vode in za ovinkom je zagledal slap, ki je padal iz zgornjega v spodnje sifonsko jezerce. Ni bil to velik slap, vsega morda štiri metre visok in še to pravzaprav brzica, vendar je Boris sam pri sebi vzkliknil: »To je pa res odlična luknja«. Obrnil se je in odšel nazaj do luže in potem k tovarišem, ne da bi vedel, da je bil v neznanih delih jame. Ko je pripovedoval o svojih vtisih, so se mu mladi smejali in mu rekli, naj jih nikar ne ima za norca, saj svojo jamo vendar poznajo. In so odšli domov. Šele naslednji teden so

videli, da je Boris govoril resnico. Izmerili so rov in mu dali njegovo ime.

Težko si je predstavljati občutke, ki so jih imeli, ko so sredi Slovenije prodirali proti najbolj skritim skrivnostim Ljubljane. Sprašujem se, ali je to res ista reka, ki jo vsak dan gledamo vklenjeno pod Plečnikovo Tromostovje v Ljubljani in nikoli ne pomislimo, kod vse se je zvijala in skrivala, preden je prišla do nas. V Ljubljani je samo še umazana voda, potrebna in koristna, pa prav nič lepa. Tukaj sedimo tiho na zlizani skali ob slapu in gledamo v pene, ki prše na vse strani. Nikomur ni do pogovora. Zadnje jutranje ure so že in neprespana noč prihaja za nami. Tudi če bi hoteli govoriti, bi se komaj mogli razumeti, Ljubljana s svojim truščem nam to preprečuje. Njeno bobnenje je kot ogorčenje nad vsiljivci, ki jim ni dovolj, da jo ponižujejo v Ljubljani, ampak so celo sem prišli krast njene skrivnosti. Zazdi se mi, kot da je v tem njenem hrumenju tudi malo samozadovoljstva. Pokazala se nam je mogočna in lepa, sifonski jezери pa nam popolnoma zapirata vsako napredovanje. Slap je kot gleženj srednjeveške lepotic; zapeljivo vabi izpod brokata, vse drugo pa je skrito in nedostopno. Kje je naslednja »najdena jama« med Planino in Vrhniko?

Vračamo se. Joško, najmlajši član odprave, v zabavo tovarišev zdrkne do pasu v vodo. Njemu to seveda ni prav nič prijetno, za nas pa je brezplačna predstava. Prej ali slej se to zgodi vsakemu jamarju, in tako nam tudi Joško ne more zameriti smeha. Alpinisti, blatni in

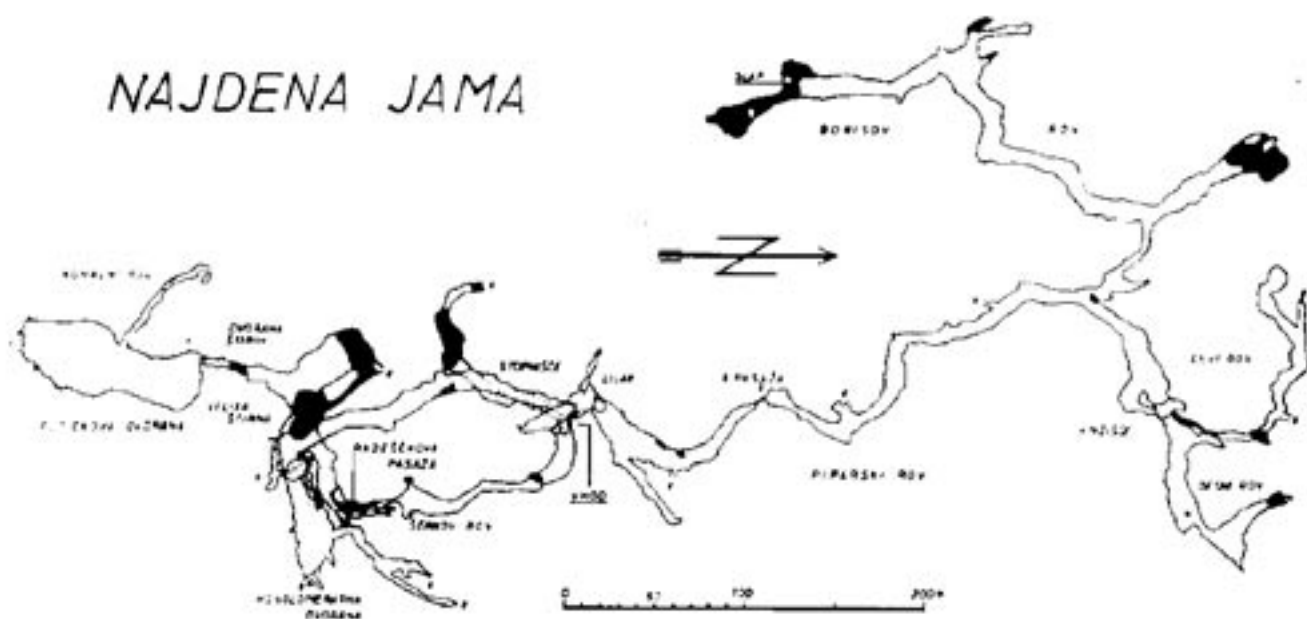
mokri, izjavljajo, da šele sedaj vedo, kako so hribi lepi, vse nekaj drugega kot jame. Jaz pa le sumim, da so to samo besede, in da se bomo v jamah še večkrat srečali. Razen utrudljivega prerivanja skozi Radeščkova pasaža na poti nazaj ter trenutka, ko omagam na sredi lestvic pod baldahinom in me moja omara potegne navzdol, je vrnitev brez posebnosti.

Zunaj je med našim potepanjem po Hadu zapadel nov sneg. Na poti od jame do Laz je v njem še dolgo ostala rdeča ilovnata sled v spomin na našo ekspedicijo.

Tu bi pravzaprav moral končati, čutim pa, da bi ne bilo prav, če ne bi hvaležno omenil še Minke, gospodinje edine gostilne v Lazah, ki nas je umazance brez godrnjanja sprejela v hišo in nam pomagala, da smo pred vrnitvijo domov postali iz jamskih spet normalni ljudje, vsaj kar zadeva našo zunanost.

Vse grafične priloge so izvirne.

Pojasnilo lastnih imen, priimkov in vzdevkov: Ile – Janez Ileršič; Jure – Jurij Kunaver; Primož – Primož Krivic; Marussig – Miran Marussig; Janez – Janez Modrijan; Joško – Jože Pirnat; Tomaž – Tomaž Planina; Matjaž – Matjaž Puc; Vesna – Vesna Rudolf; Minka – Minka Samotorčan; Boris – Boris Sket.

Skica tlorisa Najdene jame, prirejena je po meritvah: S. Pirnata, M. Puca in F. Šušteršiča, ki so jih v celoti opravili s pomočjo mladih članov Jamarskega kluba Ljubljana.

Matjaž Puc - Tužak

NAJ ŽIVI!

(društvena himna)

Zbor: *Naj živi, oj, naj živi, spomin na naš 'ga Viljema!*
Naj živi, oj, naj živi, Lipertova jama!
Putik, Putik, Putik, Putik

(v ozadju) *Putik, Putik,*
Putik, Putik, Putik, Putik,
Putik, Putik, Putik, Putik

Solo: *Kje je tvoja jama,*
jama, tvoja jama, Lipertova,
jama, tvoja jama, Lipertova.

Putik, Putik,

(v ozadju) *Putik, Putik,*
Putik, Putik, Putik, Putik,
Putik, Putik, Putik, Putik

Solo: *Pokaži nam to jamo,*
jamo, svojo jamo, Lipertovo,
jamo, svojo jamo, Lipertovo.

Putik, Putik,

Vsi: *Naj živi, oj, naj živi, spomin na naš 'ga Viljema!*
Naj živi, oj, naj živi, Lipertova jama!

France Šušteršič

ODKRITJE SULČEVEGA ROVA

(napisano januarja 2013 po spominu)

Prijatelj Slavko Rebec iz (stare) Gorice nas je prosil, da bi njegovim klubskim kolegom razkazali Najdeno jamo, ki je tedaj nekaj pomenila tudi za mejo. Dogovorjene nedelje proti koncu sptembra 1969 se nas je kar nekaj namalalo v Lazah. Kmalu so se nam pridružili goriški kolegi in ob ne najbolj prijaznem vremenu smo se odpravili v Lanski vrh. Koliko in kdo vse je bil zraven, se ne spomnjam več; bilo nas je toliko, da smo se razdelili v dve skupini. Če zaradi drugega ne, že zato, da bi si ne "hodili po glavah".

Za primer, da bi se Goričani morda ne pokazali, smo imeli rezervni plan in zdaj nam je prišlo prav. Manj gajstne goste je nakaj članov odvedlo po »klasiki«, Jozl, Koko in jaz pa smo z Ladijem Boškinom in

Plezanje iz Prepadne dvorane v Sulčevo dvorano - 1. 10. 1971; na fotografiji: Jože Pirnat. Foto: Tomaž Planina.

Maurizijem Travagnuttijem odšli v Prepadno dvorano (lahko da je bil zraven še kdo, ampak moj spomin je v tem smislu že precej luknjičav). Tam smo imeli dolg še od lanske jeseni. Takrat je Primož splezal po sigovem (in primerno namočenem tudi) slapu v strm rov, ki se je končal z vodno gladino – lahko tudi sifonom. Ker je bilo vreme precej slabo in ker je bila gladina približno 15 m višje od dna Prepadne dvorane, smo domnevali, da jezerce ne more biti preveč stalno. Ob ugodnejših razmerah bi voda mogla polagoma odteči in morda ... Skratka, dokler se ne prepričamo, kako je z nadaljevanjem, je vodno kotanjo bilo treba nadzorovati.

Po jami je šlo hitro in kmalu smo stali na njeni najgloblji točki, na dnu Prepadne dvorane. Stari rutiner Jozl se je brez okolišanja zakadil v sigov slap – morda bi bilo bolje reči v kaskado zraščenih baldahinov – preko katerega se je spet cedilo za dober štamprle vode. Klini v sigi v glavnem niso prijemali, a napredoval je še kar hitro. Stopnih zank nismo imeli; je pa namesto njih spretno uporabljal oba konca lestvic. Po slabih desetih metrih se je dokopal do prve police. Pritrdil je lestve in povzpeli smo se za njim.

Pod precej obilno prho smo se po strmem, a stopnjastem – pravzaprav kotličastem sigovem pobočju pozpeli še okrog 5 m višje. Rov se obrne proti levi in precej zniža. Še kakih 10 m in stali smo na robu jezera, ki je leto prej Primožu zaprlo pot. Vode ni bilo nič manj kot takrat. Smo pa v zaporni steni opazili ovalno luknjo, ki je nekaj obetala. Veliko ravno toliko, da bi se droban človek še spravil vanjo. Jozl se je kot kakšen pajek, viseč pod stropom tik nad vodo nekako pretolkel do tja in se zbasal vanjo. Oznani je, da se zadaj rov takoj spet odpre in da vidi nekakšen portal. Žal pa da je tik pod njim voda in ne more dalje.

Nazaj je šlo težje in bolj počasi. Koko in gosta so ostali na bregu, jaz pa sem se razgledal po okolici. Že Primož je povedal, da je še več manjših odcepov, ki pa ne obetajo kaj prida. Takoj za hrbtom sem opazil strmo pobočje, ki se je dvigalo skoraj v smeri, od koder smo prišli. Povzpeli smo se tistih nekaj metrov in prišel v rov, precej večji od onega spodaj. Še nekaj korakov po vegastem dnu in znašel sem se na balkonu, natanko nad sigovim pobočjem, preko katerega smo se prikopali iznad Prepadne dvorane.

Tu ni bilo več kaj iskati. Obrnil sem se nazaj. Šele tedaj sem opazil, da se rov nadaljuje v tudi nasprotni smeri. Pot je bila odprta. Spet sem se znašel na

balkončku, tokrat nad sifonom (to smo zdaj že vedeli), ampak na drugi strani. Posvetim v temo – in glej, “Jozl-nov portal” je dobrih 15 m pred mano. Izpod mene se je nekaj svetlikalo, slišal pa sem tudi krepke Jozl-nove kometarje v cirilici, ko se je ritenski plazil iz luknje nad vodo. Njegovi spretnosti v čast naj takoj povem, da se je na breg vrnil suh.

Zavpil sem v temino. Mogočen odmev je povedal, da črna praznina na levi ni samo senca. Odgovoril mi je Jozl, ki je takoj dojel, da “smo skupaj”. Vrnil sem se kolikor hitro se je dalo. Kratek posvet – tudi zdaj treba bo čez vodo. Mogoče bi šlo z lestvami in vrvjo. Potegnili smo opremo iz Prepadne dvorane in jo prenesli v zgornji rov.

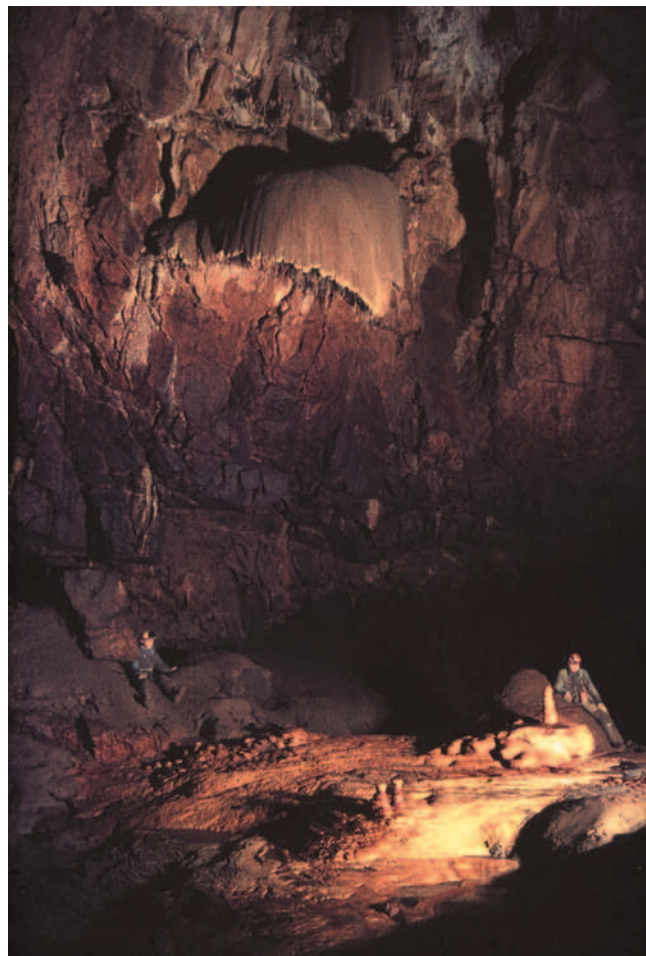
Imeli smo precej sreče. Ob levi steni se je dalo lestvice vreči tako, da si se na koncu z nekaj spretnosti lahko prekrcaš na blatno pobočje, ne da bi zajel vode v škornje. Gosta sta bila že zelo izmučena in sta nam bolj ali manj mehanično sledila.

Najprej se zakadimo proti portalu, ki močno spominja na Stopnišče. Pa tokrat ne bo nič. Slabih pet metrov visok prag je previsen in lotiti se ga bo treba posebej.

Skoraj 20 m širok rov z izpranimi skalami po dnu nas

Prečnica v Sulčevi dvorani - 1. 10. 1971; na fotografiji: Jože Pirnat. Foto: Tomaž Planina.

Sulčeva dvorana - 1. 10. 1971; na fotografiji: Koko Otorepec in Jože Pirnat. Foto: Tomaž Planina.

zvabi na levo. Kmalu se pojavi strmo blatno pobočje. Gosta rajši počakata, mi trije pa se poženemo navzgor. Prostor se odpre v vse smeri. Je precej nižji kot Putikova dvorana, a še vedno ogro-o-omen. Vsak si izbere svoj kot in vsak vpije, da je tam kakšno nadaljevanje (kasneje se niso ravno izkazala – vsa se hitro končajo). Nekako se dokopljemo do “končnega” sifona. Pogled na kompas pove, da rov vodi proti jugu. Razočaranje ne sme biti veliko, saj imajo že sami prostori vrednost velikega odkritja. Bi pa kajpak rajši videli, da bi se rov obrnil proti severu, proti Vrhniki. Kaj je že rekel Metod, ko smo odkrivali Piparski rov?

Zdaj se tudi nam, starim “najdenim” mačkom, pozna utrujenost. Z malo samodisipline smo kar hitro pod vhodom (bližnjica skozi Ičotov rov tedaj še ni bila prekopana). “Turistična” skupina je že odšla, a nič zato. Bodo za odkritje pač izvedeli malo pozneje.

Ura je pozna, a pri Slavcu v Najlepši hiši so tega že vajeni. Kot ponavadi nas čakajo prisrčen sprejem, topla voda in kuhano vino. Izčrpani Goričani se na hitro odpeljejo. Mi pa tudi počlanimo bolj na kratko, saj moramo še ujeti polnočni vlak.

Bližnje novo leto so nekateri člani pričakali v Najde-

ni jami in ob tej priliki preplezali prag, ki vodi v "Jozl-nov portal". Izplačalo se je. Odkrili so Rov odmevov. Ampak to je že druga zgodba.

Novoodkriti deli so takrat ostali neizmerjeni. Po letu in pol smo to dolžnost izvršili Metod, Ile, Tačka in jaz. Vreme je bilo lepo; vode v sifončku, ki je nekoč ustavil Primoža, ni bilo. Hitro smo opravili. Še pri polnem dnevu smo prišli na postajo in plegli v travo. Zagledali smo se v Luno, ki je visela visoko na nebu. Pa se oglasi Ile: "Če pomislim, da so tam zgoraj trije Člani!". Bilo je 25. julija 1971 pozno popoldne. Ponoči (po našem času) je na Luni pristal Apollo 15.

Par tednov po odkritju rova je Sulca v Peklu doletela nesrečna smrt. O imenu malo prej odkritih prostorov ni bilo več dvoma – posvetili smo jih njegovemu spominu. Splet prehodov med Prepadno dvorano in Sulčevim ro-vom pa je nekako mimogrede dobil ime Primožev sir. Žal tudi Primoža ni več med nami. In Kokota tudi ne. Ali nas je res ostalo samo še tako malo?

Pripis: Maurizio je v naslednjih letih postal lokomotiva goriških jamarjev.

Pojasnilo lastnih imen in vzdevkov: Metod – Metod Di Batista; Tačka – Marjeta Horvat; Ile – Janez Ileršič; Primož – Primož Krivic; Koko – Jožko Otorepec; Jozl – Jože Pirnat.

Franc Marušič - Lanko

ODKRITJE NADALJEVANJA V MODRCOVEM ROVU ALIAS ROVU PRISRČNE GORENJKE (RPG)

Ekскурzija 4. aprila 1994

S Frančkom sva se po nekaj neuspešnih plezalnih podvigih v Sulčevem rovu obrnila navzgor še v Wrocławski dvorani Borisovega rova (nevedoč, da je kamin že 20. avgusta 1965 preplezal Janez Modrijan, ki pa na »koncu« rova ni našel nadaljevanja) in v enem šusu splezala do rova. Plezanje je tipično opravljal Franček, jaz pa sem mu asistiral. Tako je bilo tudi tokrat. Na vrhu kamina je Franček hitro izginil. Plezanje se je tokrat očitno obrestovalo. Našel sem ga na koncu okoli 80 metrov dolgega rova, kjer je stegoval vrat navzgor v kamin in študiral, kako bi se ga dalo preplezati. Jaz sem se hitro stlačil v luknjo pod kaminom in po petih metrih prišel do jezerc, malo sem poplezal naokoli in prišel tudi na drugem koncu rova do jezerc.

Na dveh kasnejših veteranskih akcijah sem obe jezerci preplaval in za njima našel nadaljevanje. Leta 1998, ko smo jamarsko aktivnost v Lanskem vrhu ponovno okrepili, je na vrsto prišla tudi Najdena.

Ekскурzija 5. decembra 1998

Želeli smo izmeriti rovčke za obema jezercema in v ta namen v jamo privlekli čolniček. Akcije se je udeležili cel kup članov, tako da je prehod preko sicer majhnega jezerc z najmanjšim Barumom vzel kar precej časa. Na drugi strani jezerc se je rov malo dvignil, v zgornji etaži pa bi ponovno morali uporabiti čolniček. Da bi akcijo malo pospešil, sem se na hitro odločil nadaljevati ogledovanje rova brez čolna, saj mi je voda segala le nekje čez kolena. Na koncu serije jezerc se je rov zmanjšal iz metra in pol na en meter premera in hitro sem prispel v dno podora. Splezal sem skozenj in opazil, da sem prišel v velik črn prostor.

Sprva sem bil prepričan, da sem v Sulčevem rovu. Zato kaj dosti nazaj nisem govoril, rekel sem jim le, naj malo počakajo. Pretekel sem dvorano v obeh smereh in se navduševal nad njeno velikostjo in seveda nad pomanjkanjem sledi – očitno nismo našli drugega prehoda v Sulčev rov, temveč nekaj novega. Na eni strani sem po klancu prišel do šahta, na levo pa se je dvorana po kakih sto metrih končala z jezerom. Ne, tega v Najdeni še nisem videl. Evforičen sem začel iskati prehod, skozi katerega sem prišel v dvorano, in kričati od veselja. K sreči so se v rovčku že naveličali čakati in mi šli naproti, tako da smo se hitro našli na drugi strani

prehoda: »Kje s'pa biu tok cajta?« »Ej, kaj nej rečem, peče, stari, peče!«

Naslednjih nekaj akcij smo pregledovali dvorano Peče stari Peče (PSP), plezali v dvorani Sala del vipero nero, našli Rov mrtvega močerila (Mrtevril), ter zbirali pogum, da bi preplavali končno jezerce, kjer je čutiti največ prepiha. Na kasnejših akcijah se je ravno tam našlo še Zmajev rov, veliko sifonsko jezero, ter prav na koncu še Zmajeva črevca, ki so po tlorisu sodeč že pod vhodnimi deli Skednene jame, samo kakih 15 metrov globlje.

Pri odkrivanju so sodelovali: Martina Bergant, Lorena Butinar, Matej Dular, Franci Gabrovšek, Tina Hajdinjak, Klemen Jerina, Gregor Jeromen, Lanko Marušič, Matjaž Pogačnik, David Senica, Primož Štupica in Živa Tavčar, pa morda še kdo.

Rov Peče stari Peče - 13. 9. 2003; na fotografiji: Marjeta Smrdel in Matija Perne. Foto: Primož Jakopin.

Matjaž Pogačnik

ODKRIVANJE »NOVIH DELOV«

Na vhodu Najdene jame sem se prvič znašel leta 1984 v okviru izleta jamarskega odseka planinskega društva PTT, ki ga je vodil Rado Radešček. O Najdeni, Lippertovi, pasaži ter zgodah in prigodah raziskovalcev sem do takrat slišal že toliko zgodb, da sem se jami približal z iskrenim otroškim strahospoštovanjem.

Leta kasneje sem na ferajnu v živo spoznal več protagonistov iz zgodb. Miti so postali resničnost – tudi sam sem se podal v Najdeno. Strah je kmalu izginil, spoštovanje pa se je z obiski jame še povečalo. Vendar sem se v Najdeno vedno podajal samo s turistično – zgodovinsko radovednostjo. Nekako sem smatral, da je jama raziskana. Kako sem se motil, se je pokazalo šele ob odkritju novih delov.

Pozimi 1997/98 duh časa na ferajnu ni bil ravno naklonjen številčnejšim raziskavam na Lanskem vrhu. Za nami so bile velike visokogorske zmage in le-to je kaj štelo. Po drugi strani pa je bila v visokogorskem smislu zimska sezona nekako mrtva, saj so bili spomini na obisk Brezna pod Velbom marca 1996 še vedno preveč živi. – Na Kaninske pode smo se namreč podali v neprimernih vremenskih razmerah, kar nas je potem še nekaj let odvrčalo od zimskega obiskovanja visokogorja. Tako je predavanje o novih pogledih na Staro Trajberico in pozicijo Lipertove jame, ki ga je na društvu imel France Šušteršič, naletelo na odprta ušesa. Lanski vrh je bil pri roki in že januarja 1998 se je prva ekipa podala v iskanje Lipertove jame, ki ji je sledila serija iskalno-raziskovalnih akcij. Rezultat: odkrite in raziskane so bile: Lapertova, Lepertova, Luper-

Prečka preko jezera pri vhodu v Zmajev rov – 13. 9. 2003; na fotografiji: Matija Perne. Foto: Primož Jakopin.

V Rovu 17 slonov - 13. 9. 2003, na fotografiji: Matija Perne. Foto: Primož Jakopin.

tova, Lopertova, Njena in še kakšna jama. Pregledali smo tudi več že znanih jam: Brezno ob Stari Trajbarci, Srnjakovo brezno, Brezno v Žlebeh... Ekipa je bila vse večja, raziskovalni vikendi – imenovali smo jih Lupertijade – pa res prijetni. Še vedno imam v spominu paello, ki smo jo pripravili marca 1998 v mrazu ponoči pred jamo. Poleg ostalih že raziskanih jam smo hodili tudi v Najdeno, kjer sta Franček in Lanko že prej plezala kamine v Sulčevem rovu. Na več mestih plezanje ni obrodilo novih odkritij do prebojne akcije 5. 12. 1998. Sledilo je najlepše obdobje: vsaka akcija je "rezultirala" v novoodkritih rovih in dvoranah. Občasno se nam je zazdelo, da se jama nadaljuje kar v vse smeri.

V nadaljevanju je nekaj zapisov iz dnevnika iz tistega obdobja.

27. maja 2000

Udeleženci: Martina Bergant, Franček Gabrovšek, Lanko Marušič, Primož Štupica, Matjaž Pogačnik, Matej Mihailovski (JKŽ).

Zasebni dnevnik: »Počasi počasi, počasi smo se spokali v jamo. Franček in Lanko sta šla naprej, ostali smo čakali, in seveda pri odcepu v veliki dvorani s podorom, ki se konča s prepadom, zalutali. Obrnili smo se, se začeli vračati, s Primožem en rov, onadva drugi rov, najin je bil pravi. O, madonca, kaka muka je plezati po blatnem štriku; Matejeva transportka je težka kot cent. Počasi smo se le prikotalili do dvorane

del Vipero negro. Franček se je takoj lotil plezanja, Matej je tauhal, pa se je po 15 min vrnil, ker ni šlo nikamor, jaz sem se preoblekel v neopren, za Matejem, Bino in Primožem smo krenili k jezeru. Matej je pregledal desni del, dejansko je samo jezerce, posodil mi je masko, šel sem v perspektivni del. Nič videl, vrnil masko, odplaval v jezero, le kje je okence. Sploh ga najprej ni bilo videti, potem sem ga našel, ful je vleklo skoz. Prišel je Matej, splaval sem skozi. Dva, tri metre hladne cevi, in odprlo se je novo jezerce. Naprej suh rov, podor. Že sva plezala po podoru, Matej je pustil svojo kramo kar tam. Dvignila sva se, na levo rov, naprej rov, kamni zelo spolzki, voda, polno močerilov. Milina. Spet odcep na levo, jezerce, pa še en na desno, pa na levo, splezala na levo gor, rov se je končal z enim desno gor, enim levo, enim levo gor. Matej je šel levo gor, prevesil se je v brezenca 10m, spodaj je videti konkretnější rov. Crknila mi je luč, nazaj je bila bolj kriza. Desni odcep očitno ponorni, končal se je s sifonom. Spet v vodo, brrr. Prej sem poskusil ujeti močerila, kako se otepajo! Videl sem enega res velikega. Primož in Bina sta naju čakala že 1 uro, bila sta malo živčna, pa sva ju kmalu pomirila. Pa ven. Na izhodu so bile samo lestvice, splezal sem gor, uredil varovanje ...»

Poročilo na društveni listi:

»Rezultati:

- Franček je ob Lankovem varovanju preplezal steno nad sifonom v dvorani Sala del vipero negro; sledi cca. 100 m novih rogov, nov sifon, rovi se nadaljujejo.

- Matej je pregledal sifon v isti dvorani; voda je bila kalna, po 30 m je dosegel globino 13 m, od koder gre naprej ozka razpoka. Pregledal je tudi jezerce na koncu dvorane Peče stari peče in ugotovil, da se ne nadaljuje.

- Z Matejem sva odplavala skozi okence na drugi strani prej omenjenega jezera in odkrila nov rov (4 x 5 m). Po približno 200 m se konča oz. razcepi na tri manjše rovčke, od katerih se eden kmalu prevesi v 10 m brezenca, na dnu katerega je spet videti rov večjih dimenzij. Pregledala sva tudi enega večjih odcepov na sredini rova in ugotovila, da se zaključí s sifonom. Ker se je ena od obeh baterij iztrošila, ostalih odcepov nisva pregledovala.«

3. junij 2000

Udeleženci: Matija Perne, Marjan Baričič, Matjaž Pogačnik, Matej Mihailovski (JKŽ).

Poročilo na društveni listi: »... Preplavali smo jezerce na koncu dvorane Peče in podrobneje raziskali in izmerili na prejšnji akciji odkrit nov rov. Namerili

Zmajev rov pri prečki nad jezerom – 13. 9. 2003; na fotografiji: Bojana Fajdiga in Lucija Ramšak. Foto: Primož Jakopin.

smo 316 m glavnega rova (od stranskih smo izmerili le tistega, ki se konča z manjšim sifonom) in ga poimenovali Zmajev rov. Tokrat je bilo proteusov precej manj kot pred enim tednom, voda je bila nekoliko nižja. Z Matejem sva se spustila v brezenca, pred katerim sva se prejšnjič ustavila. Brezenca iz strani pade v dokaj širok rov (7 x 10 m), ki se na eno stran po 15 m spusti v velik sifon (15 x 25 m). Rov ima na drugi strani po 20 m podor, skozi katerega se da enostavno priti do istega sifona z druge strani. Podora nisva podrobneje raziskala. V jami smo bili 9 ur...»

11. junij 2000

Udeleženci: Anja Arnšek, Gregec Jeromen, Matej Dular, David Senica, Matjaž Pogačnik.

Poročilo na društveni listi: »Najprej smo se lotili odcepa na koncu Zmajevega rova, ki pa se žal hitro obrne v visok kamin. Več sreče smo imeli pri pregledu rova, vzporednega z Zmajevim rovom, za katerega smo mislili, da je zgolj obhodna pot za vodo. Izkazalo se je, da se podor odpre v nov rov, ki se po 50 m prevesi v 20 m brezno, na dnu katerega je videti vodo. Naslednjič bomo vsekakor morali vzeti s seboj tudi vrvi in ostalo opremo. Rov smo poimenovali Rov 17. slonov. Velike kotlice z vodo, v katerih plavajo proteusi, zaliva snežno bela siga. Rov je daleč najlepši, vendar žal tudi najbolj občutljiv del novo odkritih rogov. Zaradi težav s klinometrom smo preverili le smeri na vhodu v Zmajev rov, novih delov pa nismo merili.«

Posebej v spominu mi je ostal obisk na eni od veteranskih akcij, na kateri se je Matej (Dular) prikazal z

novim modelom potapljaške obleke. Ker smo v novih delih za prehod v Zmajev rov morali nekajkrat plavati čez vodo, kar je bilo vse prej kot prijetno, smo sčasoma zaradi lažjega napredovanja naredili prečke. Še prej smo poskušali s čolni, plavanjem in sčasoma tudi z neopreni, do katerih pa kot študentje nismo prav enostavno prišli. Tako je Matej nekoč prinesel doma narejeno »potapljaško obleko«, narejeno iz polivinila, zvarjenega skupaj na domačem aparatu za pakiranje hrane za zamrzovalnik. Solidno oblikovana po človeški silhueti, spakirana volumensko dejansko majhna. Ampak: vseeno smo skupinsko dvomili v uspeh. In ko se je Matej pred vstopom v vodo končno preoblekel (če se prav spomnim, je že ob tem nastalo nekaj lukenj, ki smo jih zalepili z lepilnim trakom) in se spravil v vodo, smo bili polni pričakovanja. Kmalu je v vsesplošno zabavo začel pričakovano tuliti zaradi »vdora« vode v »suho« obleko in je žal s tem zapečatil usodo še ene vrhunske inovacije za jamsko raziskovanje, kar pa našega raziskovanja seveda ni ustavilo.

„Grdobina“ v Zmajevem rovu. Foto: Primož Jakopin.

Igor Košir - Ičo

PUTICK SPIRITUAL

*V svetiščih tvojih temnih jam,
nevredni blodimo duhovi,
veliki duh, pomagaj nam,
saj tvoji smo sinovi.*

*Kosti raztreščene leže,
nam pod mogočnimi oboki,
lobanje nemo se reže,
prek njih lijo krvi potoki.*

*Kot stalagmit plečat stojiš,
ti, Putik grozen v beli halji,
nad srci našimi bediš,
v marakotnih jam bobneči dalji.*

*Oj naših duš mogočni bog,
glej, v blatu pred teboj ležimo,
in pod podplati tvojih nog,
h karbidki večni si želimo.*

Vzvišeni recitativ: *Daj, da sence naših duš zgore
v plamenu žarkem acetilena,
da na svetu najdemo kraj,
kjer v dno se s pušča Lippertove jame stena!*

Jernej Petrovčič

JAMA KRASTAČA

V kakšnih dveh letih, odkar sem začel hoditi v jame, sem si nabral že nekaj osnovnih izkušenj z opremljanjem in kopanjem v jamah. »Vohal« sem vhode v jame, ki so kazali, da se bo hitro kaj odprlo. Če se prav spominim, je minilo eno leto, ko sem že odprl nekaj vhodov v nove jame. Takrat sem delal bolj na »domačem terenu«. To je pobočje nad Staro Vrhniko v smeri Zaplane.

Ko sem spoznal Borovniška jamarja Joca in Perota, pa sem zašel tudi v Lanski vrh. Pokazala sta mi nekaj novih jam, ki sta jih odprla, in stare, v katere sta občasno šla pogledat za kakšno možnost po nadaljevanju. Joc mi je večkrat pokazal jamo Krastačo in obenem meril še preprih. Povedal mi je, da jama verjetno pripelje v že znano Najdeno jamo, ki je najdaljša v Lanskem vrhu. Ta podatek je dobil od Franceta Šušteršiča, "ki da je Najdeno jamo izmeril »v nulo« točno".

Minilo je nekaj mesecev od poletja in zima je bila tu. Večkrat sem opazoval močan preprih, ki mi ni dal miru. Prišel je 10. januar 2004 in stekla je prva delovna akcija. Bila sva jaz in Ferran, oborožena z Ryobijem in

»lekcijo« za skale. Ta akcija je bila najhujša od vseh v nadaljnjih v tej jami. Ko naju je prišel že v temi iskat jamar Ljubo iz Planine pri Postojni, je pomislil, da sva že poginila v jami. Ves prestrašen se je stegnil v 18 m globoko brezno in zavpil, ali sva še živa. Povedal je, da je zunaj vsa dolina, ob kateri se nahaja jama, zamegljena od Ryobijevega izpuha. V tistem obdobju smo kar precej vrtali z bencinskimi vrtalniki, tako da smo postali že kar »odporni« na ogljikov monoksid in ostalo sranje v bencinu.

Naslednja akcija je sledila čez en teden. Nadaljevala sva z Jocom. Če se prav spominim, je bilo nekaj »lekcij« za skalo povsem neučinkovitih. Po odmevu pa se je slišalo, da se takoj za ovinkom odpre prehodni prostor. Uspelo nama je prebiti ovinek in se zriniti v votlino. Sledilo je kakih 5 m v dolžino in 2 m v globino, pa spet ožina brez vidnega nadaljevanja. Če si zatulil, se je vrnil odmev, kar je pomenilo, da do naslednjega prostora ni daleč.

Pri nadaljnjih treh akcijah sta mi pomagala Erzo in bratranec Matej. Na tretji akciji, ko sva bila sama z Matejem, se je nepričakovano odprlo brezno. S seboj sva imela 75 m vrvi in se spustila v novo 10 m globoko brezno, na dnu zasuto z gruščem od kopanja zgoraj. Malce sva pokopala, poplezala 2 m in sledilo je 7–8 m globoko brezno, ki je po 3–4 m nadaljnje stopnje prešlo v manjši prostor. Jama je »laufala« ravno toliko, da je šlo brez dodatnega širjenja. Sledilo je še 4 m brezno. Potem sva morala zaradi pozne ure zaključiti, saj je bilo sredi tedna. Nadaljnje brezno sva s pomočjo padajočega kamenja ocenila na 15 m brezno. Zdaj bi morala Najdena po izmerah biti že zelo blizu. Če ne bo resnih ovir, smo na naslednji akciji v Najdeni jami.

V petek je Joc pripravil merilno opremo, jaz pa sem vzel dodatno vrv in opremo za sidrišča. Najprej sva ponovno izmerila stare dele jame. Ko pa sva začela meriti prekopane dele, je postajalo vse bolj napeto. Jaz sem sproti popravljal sidrišča, ki so bila na prejšnji ekskurziji postavljena bolj na »hojladrija«. Prispela sva do globine 55 m, kjer sva zadnjič končala z Matejem. Spustil sem se približno 15 m, nato polica in še 8 m. Joc je bil nad menoj ter sproti beležil in preračunaval meritve. Na dnu zadnjega brezna ni bilo na hitro videti nič, vse je bilo oblito s sigo.

Vhod je na 530 m, zdaj smo 78 m globoko, torej na višini 452 m. Nad zadnjim breznom je še čutiti močan preprih. Kaj pa zdaj? Nič mi ni bilo jasno. Gledal sem

Jerko pripravlja »lekcijo« Foto: Janez Kanoni.

okrog sebe malo višje in nič. Nobenega »okenca v svet«. Nekaj sem se obračal in sklanjal. Naenkrat začutim preprih direkt v glavo. Nadaljevanje je bilo skrito za nadstreškom tik nad dnom, malo v stran. Zatulil sem v luknjo in od zadaj dobil močan odmev. Mislim, da sem bil takrat tako pod adrenalinom, da zato takoj nisem našel nadaljevanja.

Joc je zavpil: »V Najdeni smo!« Ožina je bila trikotne oblike in ne preveč široka. Joc pravi: »Preveriti je treba, preden kaj objavimo o novem vhodu v Najdeno.« Najprej je poskušal skozi ožino priti sam, pa se je malo »skrčila«. Pravi mi: »Ne bo šlo.« Potem sva se zamenjala in odhitel sem v globino. Priznam, da je bilo ozko; njega pa je bilo kar nekaj več.

Ko sem prišel skozi ožino, sem bil že pod stropom Šumeče dvorane v Najdeni jami. Spusta je bilo še dvakrat po 10 m. Bil sem na dnu z mislimi in željami na nekaj novega. Hodil sem sem in tja in na blatnih tleh nisem videl nobenih sledi. Glede na to, da je Najdena vsa poštempljana, sem pomislil, da sem mogoče v Lipertovi ...

Do takrat sem Najdeno nekaj že poznal, severnega dela jame pa nič. Joc zavpije, ali vidim kakšno kovinsko palico. France pravi, da tam nekje bi morali priti dol, če je to povezava! Malce se umirim in na večji skali ali kupu blata res zagledam aluminijasto palico. Takoj mu sporočim. Joc pa pravi: »To je to! Aj'd, gremo, zmagal' smo. Če ne družga, je pa nova stometerca.« Zgodilo se je 31. januarja 2004.

Ker je vhod v Jamo Krastačo (Brezno v Tratnikovem koniku) po teodolitski izmeri na višini 530,9 m, je s povezavo Najdena jama postala globoka 133,9 m (najgloblja točka je na višini 397,0 m). Jama Krastača (Brezno v Tratnikovem koniku) je bila odkrita že leta 1932; zato je Najdena jama zdaj morda tudi pet let »starejša«.

Pojasnilo lastnih imen, priimkov in nadimkov: Erzo – Andrej Erzložnik; Milan Ferran (JKŽ); Ljubo Golob (JK Planina); Pero – Peter Japelj (JK Borovnica); Matej Malneršič; Jerko – Jernej Petrovčič (JKŽ); Joc – Jože Pristavec (JK Borovnica).

France Šušteršič

PRVI »POPOLNI« NAČRT NAJDENE JAME PO VELIKIH ODKRITJIH POLETI 1964

Sestavil in izrisal podpisani France. Načrt je sestav delnih načrtov, ki so jih izdelali Ičo Košir, Stane Pirnat, Matjaž Puc, Alfred Šerko in France Šušteršič, pa še kdo bi se verjetno našel. Prikazuje stanje med ekskurzijama 20–21. 3. 1965 (izmerjena Prepadna dvorana / že vrisana) in 6.–7. 11. 1965 (izmerjen Labirint / na načrtu ga ni).

Tako kot večina izvornih delnih načrtov, je tudi kompilacija v merilu 1:1000. Osnova je bila izrisana na paus papirju, kar je omogočalo sprotno dopolnjevanje. Barvno inačico na »Schoelles-Hammer« papirju smo iz hvaležnosti podarili družini Samotorčan, ki je v času raziskovanj posedovala gostilno v Lazah in nam je bila v vsestransko podporo. Če smo se prej dogovorili, so nam gostilno odprli tudi v najbolj nenavadnih časih, npr. v poznih nočnih (zgodnjih jutranjih) urah in poskrbeli za toplo vodo in druge ugodnosti. Načrt so Samotorčanova uokvirili in je, dokler se niso odselili drugam, visel v Jamarski sobi. Danes ga hrani Slavko Samotorčan, ml., sin tedanjega gostilničarja Slavka Samotorčana, st. V obnovljeni Jamarski sobi »Najlepše hiše« v Lazah visi njegov dvojniki.

Merilo 1:1000 je za tako razvejano jamo odločno premajhno. V načrtu je tudi precej napak. Večina manjših odstopanj izvira iz slabega navezovanja, saj se oznake merskih točk večinoma niso ohranile in smo dodatno izmerjene dele priklapljali na osnovi terenskih oblik. Najbolj grobo napako smo zagrešili na ekskurziji 6.–7. 4. 1963, ko smo merili Konglomeratno dvorano in poligon navezali na Pucovo dvorano. Kartirala sva Matjaž Puc in podpisani France. Po ustaljeni praksi je Matjaž risal in zapisoval, jaz pa odčitaval kote. Vsako vizuro smo merili v dveh smereh: naprej-nazaj. Povratne smeri sem sproti korigiral za 180°. Matjaž, ki je doma risal načrt, je na to pozabil. Ponovno je prišteval/odšteval 180° in izračunaval povprečje. Ušlo mu je, da se številke preveč, a vseeno značilno, razhajajo (oba sva bila šele začetnika!) in na načrtu je cel del (žal ključni) jame zasukan za 90°.

Vsi deli jame, odkriti pozneje (zlasti Piparski in Borisov rov), so zato na načrtu locirani napačno. Med drugim dovolj, da se nismo domislili možne povezave med Šerkovim in Ičotovim rovom (rahal prepah na kritičnih mestih v obeh rovih smo sicer hitro odkrili). Napaka je prišla na dan šele pri ponovni sistematični izmeri jame poleti 1967, pod vodstvom Metoda Di Batiste in Janeza Modrijana. Zvezo med Šerkovim

in Ičotovim rovom so po dvodnevem kopanju prebili delavci Inštituta za raziskovanje krasa iz Postojne poleti leta 1979, ko so ponovne meritve, tokrat na profesionalnem nivoju, nedvoumno pokazale da gre za en sam, minimalno prekinjeni rov. Dobili smo danes najbolj običjno »pot« izpod Vhodne dvorane naravnost v Dvorano nad Lijakom.

V času nastajanja prvega načrta cele jame tudi nismo poznali točnih leg Najdene in drugih jam v okolici. Odčitali smo jih iz karte merila 1:25000 (po Parizu), ki so tedaj ravno postale dostopne širši javnosti. Tam je tiskana le lega Vranje jame. Če bi bil načrt Konglomeratne dvorane pravilen, bi se logična zveza Najdene jame z Vranjo jamo takoj pokazala. V okolici Skednene jame pa je topografska karta tako pomanjkljiva, da se lege jame sploh ni dalo dobro določiti. Zato je tudi na načrtu njena lega glede na Najdeno jamo preohlapna.

Enako, kot smo se v Najdeni jami šele učili fizičnega obvladovanja tako velike in težke jame, smo se morali tudi naučiti, kako veliko jamo obvladati topografsko. Načrt je odličen dokument svoje dobe, njegova uporabna vredost pa je bolj za silo.

Igor Maksim Košir

... IN TUDI O PESNIŠTVU

Bila je lepa sončna nedelja. Maj. Pred petdesetimi leti. Z bicikli smo trije ali štirje, ne vem več natančno, pririnili do luknje in se spustili vanjo. Bila je čista, očiščena in prav nič ni kazalo na vse, kar se je nekdanje dogajalo v njej. Nato je začelo bobneti. In je nekaj časa bobnelo, pa treslo se je tudi. Ja, tanki iz Šentvida se podijo okrog nas, smo govorili in se nismo kaj dosti ozirali na vse skupaj. Potem smo se odpeljali domov. Tam smo izvedeli, da je bilo tisto bobnenje – potres. Marko Zorko je čez leta pripovedoval, kako je gledal valove tâl, ki so prečkali célo Ljubljansko barje.

Moja prva jamarija! Brezarjevo brezno! Kakšen veličasten začetek! 19. maj 1963 ob 10.00! Bobnenje, potres ... kako bi si lahko – za sam začetek – želel še kaj bolj patetičnega?

Videti je, da je takšen dogodek zaznamoval celo obdobje neke mladosti. Ne samo moje in ne predvsem moje. Bili smo »nadštevila« generacija: povojni letniki, plodovi osvoboditeljske vznesenosti in vére v novo življenje. Hitro smo napolnili zelo različne niše v številnih organizacijah, ki se niso trapele samo z golim pridobitništvom. Življenje, ki je bilo pred nami, je bilo treba s presežkom energije in hormonov primerno iz-

zvati in izživeti. Ko smo se, natepêni z različnih vetrov, ujeli v garaški tedenski ritem lazenja po luknjah, pisanja zapisnikov in risanja načrtov, sestankov na ferajnu, jamarskega šolanja v teoriji in praksi, bolj ali manj spoštljivega druženja s starejšimi in mnogo starejšimi tovariši, nam je ostalo še vedno nekaj moči za tiste presežke, ki jih je v svoji »Velikonočni epistoli« sinu tako lepo zamolčal Oton Župančič:

*»Predragi sinko moj, tako ne gre –
zdaj je april in maj in takšen čas,
ko dana je postava in ukaz,
da mora vsako mlado grlo peti.«*

No, v senci čisto drugačne veličine, nenehno rastoče mitične podobe Viljema Putika, smo si pošteno dali duška.

Seveda bi vse sorte dušeslovci hitro našli vzroke za naše petelinjenje: pretirana pubertetniška samozavest, postavljaštvo na vse konce in kraje, kompenzacija naporov in strahu v neznanem, napadi testostéronske blaznosti, neizpolnjena goreča želja po odkritju Lippertove jame – frustracija tako rekoč. In gotovo še kaj po pokojnikih: Sigmundu Freudu, Carlu Jungu, če hočete tudi po Antonu Pavlovu in zagotovo tudi po Janezu Ruglju.

Ni bilo od muh tudi to, da smo številni prišli v ferajn že temeljito okuženi s številnimi literarnimi, glasbenimi in drugimi »umetniškimi« postavki. Tako so se lahko hitro staknile besede z melodijami, ne samo najbolj preprostimi posnetki ljudskih, ponarodelih ali prirejenih sodobnic. Nekaj so jih k nam prinesle tudi neuvrščene sape iz tujine, ki se je potem tudi uradno sestala v naših krajih ob času velikega svetovnega jamarskega kongresa v reformnem letu 1965.

Tako se je okrog nedosegljivega Putika napletlo celo gnezdo prigodnic, povezanih z mitskimi kraji, malo manj mitičnimi dogodki in vsakdanjimi osebnostmi, ki nastopajo v različnih vlogah po livadah jamarškega pesnikunstva. Prav vse res niso primerne za neposvečena ušesa, najbrž pa še danes igrajo pomembno vlogo pri povezovanju neke zelo posebne fizične in mentalne skupnosti. Zaznamovale so nas in ostale v trajni lasti številnih naslednikov. Ostale so tudi v spomin na "nekaternike", ki so bili plodni ustvarjalci na tem področju in jih ni več med nami. Rado Radešček in Matjaž Puc. Vsaj ta dva sta ostala v spominu.

Puticistični ex-libris Matajža Puca. Linorez: Matjaž Puc.
Foto: Milan Orožen Adamič.

Prehitro sem se od zveste družine poslovil, da bi lahko sledil metastazam naše zanesenosti. Nastajale so – očitno – številne različice, nove rimarije; ob razraščanju članstva in raziskovalnih pohodov, ob razširjanju delovnih področij tudi nove vsebine z novimi nastopajočimi. Dolgo nisem slišal niti odmevov tega, kar je bilo izpéto v našem času.

Zato je prav, da je vse, prav vse zapisano. V spomin in opomin.

Tako je bilo v najbolj plodovitem obdobju članskega življenja; leto 1968; ustvaril: France Šušteršič z dopolnitvami Matjaža Puca.

Jurij Kunaver

SPOMINI NA IZJEMNO LETO 1963 IN NA NAJDENO JAMO

Preboj Radeščkove pasaže v Najdeni jami 10. marca 1963 je bil tisti čas osrednji jamarski dogodek v našem društvu. Bil sem njegov podpredsednik in zaposlen še z mnogimi stvarmi doma in v službi. Zato se spominjam, da me ta uspeh sprva ni toliko pritegnil in navdušil, kot bi me morda moral; vedeli pa tudi še nismo, kaj pravzaprav pomeni. Po stopinjah odkriteljev in v njihovi družbi sem šel prvič v Najdeno jamo eno leto pozneje, 1. in 2. avgusta 1964.

Med menoj in večino članov, ki so sodelovali pri odpiranju Najdene jame, je bil za tiste čase precejšen starostni razpon, med deset in dvajset let. Sam sem bil na začetku univerzitetne kariere, doma sem imel mlado družino v neurejenih stanovanjskih razmerah in čakalo me je intenzivno terensko delo na Kaninu. To niso izgovori, a če pogledam nazaj, so odkritelji Najdene jame morda pričakovali več navdušenja nad svojo najdbo, čeprav tudi o kakšnem ljubosumju ni bilo govora. Prej obratno. Kot pripadnik najstarejše povojne generacije jamarjev sam in moji enako stari jamarski prijatelji nismo bili deležni slasti takega odkritja. Zato smo se skupno z mlajšimi iskreno veselili tega dogodka, ki se je zrcalil tudi v samozavesti »špičakov«, kot smo jih imenovali. Čas, v katerem so odrasčali, je že bil nekoliko drugačen, kot je bilo to v našem primeru, saj v društvu niso več čutili velike razlike in odvisnosti od starejših društvenih veljakov. Tu in tam se je morda kaj zaiskrilo, a naša generacija mlajših zagotovo nikoli ni

ovirala in omejevala. Iz iste skupine »špičakov« so se našli tudi udeleženci prve jamarske odprave v kaninske jame prav istega leta in pozneje. Vesel in ponosen sem, da nas skupni spomini in dosežki družijo še danes.

»Špičaki«, ki so se kalili ne samo v Najdeni jami, ampak tudi na Kaninu, so bili takrat najboljše in pravzaprav edina aktivna skupina, ki jo je imelo naše društvo. Podobno so pomenili tudi v širšem slovenskem jamarstvu. V nadaljevanju povzemam nekaj podatkov iz društvenega arhiva, iz katerega odseva tudi njihova dejavnost. Okrožnica 15. 4. 1963 za prvo četrtletje: *»23 terenskih ekskurzij v jame med Logatcem in Planino, na Toškem čelu pri Ljubljani, na Lubniku nad Škofjo loko, na Dolenjskem in na Notranjskem. V tem tromesečju je bil dosežen največji uspeh kluba-društva, in sicer poleg raziskave Triglavskega brezna prebitje ožine v Lipertovi-Najdeni jami. Najden je bil podzemski rov Ljubljanice, ki je bil do takrat neznan«*. Iz okrožnice 15. 10. 63 pa izvemo, *»da je bilo od 1. julija do 31. septembra 1963 izvedenih 24 jamarskih akcij, od tega je bilo osem akcij večdnevnik. Poletno delo je bilo zelo aktivno, morda eno najplodnejših v zadnjem desetletju. Našli in raziskali so 58 novih jam in brezen. Posebej izstopa raziskovanje Najdene jame in rekognosciranje njene okolice (5 x)«*. Iz takratnih zapisnikov društvenih sej sem si posebej pribeležil ugotovitev, da so *»v okolici Laz pri Planini naši člani kar naprej odkrivali nove objekte, ki naj bi se že po takratnih ugotovitvah po velikosti merili z Logarčkom, Vranjo in Skedneno jamo«*.

Leto 1963 je bilo sploh nekaj posebnega. Poleg Najdene in Kanina je pomenilo tudi čas reorganizacije slovenskega jamarstva. Malo pred tem smo se morali preimenovati v Jamarski klub Ljubljana, svoje originalno ime pa posoditi nastajajoči jamarski zvezi. Iz zapisnikov leto poprej povzemam: *»September 1962. Reorganizacija DZRJS, zaradi katere smo morali sprejeti novo ime Jamarski klub Ljubljana, je povzročila poziv vodstva k oživitvi dela in k združitvi sil za organizacijsko utrditev ljubljanske jamoslovne enote«*. Klub Ljubljana je takrat sicer še imel vodilno vlogo zaradi vodenja centralnega katastra, odkritje Najdene jame pa je vendarle pomenilo nekakšen obliž na rano zaradi izgube prvotnega imena.

Takrat smo poleg vsega tudi že vedeli, da moramo dve leti kasneje vse slovenske jamarske sile združiti za uspešno organizacijo 4. mednarodnega speleološkega

Družabnost na vožnji proti Planini – leto 1962; Metod Di Batista, Miran Marussig, Anton Kranjc, Tomaž Planina, Milan Orožen Adamič, Matjaž Veber, neznan, Jure Kunaver. Fotograf neznan.

kongresa v Ljubljani oziroma v Jugoslaviji. Organizacijski posli so bili torej posredno tudi krivi, da mene osebno Najdena jama ni mogla toliko okupirati. Intenzivne priprave na mednarodni kongres so začele teči že od sredine leta 1964, pri čemer sem bil kmalu polno angažiran.

Naši mladci, navdušeni nad odkritjem notranjih delov Najdene jame, takih skrbi takrat v glavnem še niso poznali. Dokaj nemoteno so se zato lahko posvetili Najdeni jami, v društvu pa smo bili tudi zadovoljni, ker je po daljšem času prišlo do tako pomembnega odkritja. Edino, kar me je takrat nekoliko motilo, je bilo prešerno vedenje novih društvenih junakov. Ne toliko v društvenih prostorih ali na sestankih, temveč na javnih krajih, zlasti na javnih prevoznih sredstvih kot je bil vlak, se je naše mlado članstvo obnašalo tako, kot da je ves svet njihov. Povsem razumljivo, saj so imeli tehten razlog za samozavest. Ne glede na prisotnost tujih ljudi, ki so se slučajno znašli v bližini, se je na debelo preklinjalo in po jamarsko robato govorilo. Kolikor se spominjam, nihče od potnikov ni nikoli protestiral, opozarjal ali se pritožil zaradi tega. Meni pa je bilo ob takih priložnostih nerodno, ker sem bil nekoliko starejši od njih. Držal sem se zadržano, vsaj takrat, ko so nas opazovali drugi ljudje, češ, jaz pri tem nimam nič. Hkrati pa sem fante, ki so bili nabiti z energijo, narahlo in previdno opozarjal, da naj malo manj vpijejo in manj preklinjajo. A to ni veliko pomagalo, treba si je bilo dati duška. Zaradi mojih občasnih intervencij pri mladem članstvu je od takrat ostal termin »dekurbaška akcija«.

Pri raziskovanju Najdene jame sem sodeloval minimalno, morda le enkrat ali dvakrat. A »špičaki« mi tega, mislim, niso zamerli. Od njih sem dobil nadimek »Vili«, kar izvira v glavnem iz dogodka v začetku avgusta 1964, ko smo raziskovali Putikovo dvorano v Najdeni jami, in ko je mene in nekaj jamarjev skušal prestrašiti pokojni Matjaž Puc. V jamo se je, ne da bi to vedeli, odpravil pred nami in nam v temi onstran jezerčka z neobičajnimi glasovi dvignil dlake na vseh okončinah. Priznam, bil sem med tistimi, ki smo se nekaj trenutkov počutili malce nelagodno. Ko smo se po prečuti noči v jami naslednji dan oddihovali ob robu osušene struge Unice, se nam je zahotelo osvežujoče kave. Metod Di Batista mi je ob nedavnem oživljanju spominov povedal, da je pri »prebujanju« sodeloval s svojim Nescafejem, sam pa sem na kuhalniku segrel, a ne zavrel vodo, ki smo jo našli v bližnjih postanih mlakah v strugi. Posledica tega je bila, da smo vsi, ki smo pili kavo, imeli naslednje tri dni krepke zdravstvene težave. Iz tistega časa izvira tudi zbadanje z »Vili, previiidno!«, ker sem »špičake« preveč pogosto opozarjal na varnost pri raziskovanju.

Če danes pomislim na tiste čase, sem prepričan, da so bili za takratne naše mlajše jamarje, odkritelje Najdene, najsrečnejši! Bili so polni doživetij, pripovedi in domislic ter navdušenja nad jamarskimi avanturami nikoli niso skrivali. Še posebej pa so jih znali začiniti z besedili jamarskih pesmi, ki so nastajale spontano in so si zanje sposodili melodije v glavnem pri priljubljenih Beatlih. Med mladimi jamarji je bil najbolj pesniško navdahnjen najbrž Matjaž Puc, a imel je močno podporo v Igorju Koširju in Radu Radeščku pa tudi Tonetu Suwi-Sulcu, Janezu Ileršiču-Ileri in drugih. Zanimivo, z glasbo Beatlov sem se najbolj seznanil prav prek jamarskih priredb njihovih komadov.

Še dva dogodka iz istega leta: V prevodu moje mame, Henriete Kunaver, je izšla znamenita knjiga Operacija – 1000, ki je pri mladih jamarjih naletela na izjemen sprejem. A to sem izvedel šele precej pozneje. Istega leta je začela delovati tudi jamarska reševalna služba.

Jamarska biblija - prevedla v letu 1963 Henrieta Kunaver.

France Šušteršič

KAJ JE NOVEGA V ZVEZI Z LIPERTOVO JAMO

V Naših jamah, letnik 39 (1997, str. 53–75) sem analiziral tednje znanje o Lipertovi jami. Resnejšim bralcem svetujem, da pred nadaljnjim branjem navedeni članek vsaj malo preletijo, sicer bo zdaj težko slediti.

Petnajst let pozneje moram priznati, da jame še vedno nismo našli, se pa je nabralo nekaj novih informacij, ki sliko izostrijo vsaj za spoznanje. V letih po izidu članka je v Lanskem vrhu raziskovalo več društev. Odkopanih je bilo skoraj dva ducata novih jam, v "starih" pa odkrita nadaljevanja. Med temi odkritji je nekaj zelo pomembnih: novi deli Najdene jame, povezava jame Krstače (Brezno v Tratnikovem koniku) z Najdeno jamo, Brezno MIK, Lupertova jama, Tau-Tona I (Javornikovo brezno / Brezno ob Stari Trajberci), Tau-Tona II in Jama Stanka Bajta. O nekaterih se je že pisalo, o drugih pa se – upam – še bo. V naslednjem bom dopolnil ali popravil samo nekaj drobnarij iz uvodoma navedenega članka.

Strani 57–58: Križ in številka 3, vklesana na kapniku v današnjem Šerkovem rovu dokazujeta, da Šerko in tovariši (19. in 20. 6. 1937) v jami niso bili prvi. Razmere v Najdeni jami sicer skopim Putikovim podatkom ne ustrezajo in lahko se vprašamo, ali je Putik v jami sploh bil, križ pa bi vklesal nekdo drug. Tedaj sem odprl možnost, da bi to lahko bili tržaški jamarji, ki so v letih začasne italijanske okupacije (1918–1922) raziskovali za potrebe armade. Tržaški jamar Stojan Sancin me je opozoril, da moja razlaga ni verjetna in da tedanje zmožnosti in ambicije Tržčanov precenjujem.

Ali je tedaj v Najdeni jami Putik vendale bil? Morda pa res, saj navaja, da je v okolici Planinskega polja raziskal prek 100 jam. Konkretno jih omenja komaj dober ducat – tiste, ki so se mu zdele posebej pomembne. Vklesana križ in številka kažeta, da je bila jama merjena. Njeni najgloblji, Putiku dostopni, deli (kajpak še pred Radeščkovo pasažo) sežejo pod ravnico polja (dno Šerkove štirne je na koti 420,8 m) in jama bi Putiku vsaj na začetku mogla biti zanimiva. Do kote 410,4 m (prevedeno na danes veljavne vrednosti), na kateri naj bi Putik dosegel gladino podzemne vode v Lipertovi jami, pa manjka še 10 m.

Sam položaj točke 3 pove še nekaj. V kakteri koli smeri že merimo, odtod do izhodiščne točke, morajo biti tri vizure (oz. ena manj, če je prvo – kar je bolj verjetno – merilec označil z 1). Glede na medsebojno vidljivost točk se poligona na ta način ne da potegniti niti do vhoda v jamo, niti do najgloblje točke Šerkove

štirne. Šlo bi le od Vhodne dvorane ali do Šerkove dvorane. Kdor koli bi jamo že meril, na ta način bi točne številke o nadmorski višini gladine vode v Šerkovi štirni ne dobil. Bi pa imel dovolj opore za oceno, da je jama preplitva. Če je tedaj Putik Najdeno jamo poznal in okvirno izmeril njene lažje prehodne dele (v katerih je ocenjevanje višinskih razlik »na oko« najbolj problematično), jo je potem tudi opustil, saj ga do pričakovane podzemne reke ni privedla.

Stran 58: Šerko in tovariši so vhod v Najdeno jamo našli tako, da so lego Lipertove jame vrisali v zemljiški kataster. Njen položaj so nato odmerili glede na parcelne meje in prišli dovolj blizu vhoda v Najdeno jamo, da so jo prvi hip imeli za Lipertovo.

Ključno je vprašanje, kako je Šerko uskladił zemljiški kataster in Putikov načrt. Zapisal sem, da se spojnici vhodov v Mrzlo jamo in Lipertovo jamo na Šerkovi skici ter spojnici vhodov v Mrzlo jamo (tiskano na TTN-5000) in teodolitsko odmerjeno lego vhoda v Najdeno jamo približno skladata. To mi je bilo indikacija, da je Šerko karti usklajeval na podlagi lege Mrzle jame.

Če pa v TTN-jko vnesemo še teodolitsko določeno lego Mrzle jame, se pokaže, da njena tiskana lega ni pravilna. Moja opazka, češ da lego Mrzle jame tiskano na TTN-jki lahko imamo za dokončno objektivno, torej ne velja. Šerko je Putikovo skico in zemljiški kataster uskladił napačno. Zato Šerkova skica pri iskanju Lipertove jame ne pomaga. Navidezno skladanje žal ni popolnoma pozabljeno. Še vedno se kdaj pa kdaj pojavi kot eden argumentov, češ da sta Lipertova in Najdena jama vendarle identični.

Če upoštevamo resnično lego vhoda v Mrzlo jamo, druga stran spojnice pokaže v vrtačo dobrih 50 m severno od vhoda v Najdeno jamo. Znakov, da bi tam bila jama, ni; je pa verjetno sama vrtača zrušeno severno nadaljevanje Vhodne dvorane v Najdeni jami. Poleti 1967 smo izključno na podlagi Putikove skice odmerili krožni poligonski vlak od jugovzhodne štirne Pod Stenami do Lipertove jame in po drugi poti nazaj. Po izravnavi se je pokazalo, da bi Lipertova jama morala biti v pravkar omenjeni vrtači in smo celo malo kopali. Seveda brez uspeha.

Stran 61. Opomba ¹⁸ (pod črto) je napačna. Putik je imel stalen kvartir v danes nenaseljeni hiši Laze 4, ki je bila do zadnjega last (danes izumrle veje) Nemgarjeve družine. Hišo Laze 8 je od predzadnjega lastnika

(Slabeta) druga veja Nemgarjeve družine kupila šele pred nekaj desetletji. V Putikovem času so tam živeli Tratniki.

Stran 62: Pravo ime Jame pod grobom (kat. št. 2909) je Brezno pod Kaličem. To pomeni, da slednje ne pritiče Jami Krstači (Breznu v Tratnikovem koniku, kat. št. 213 / danes drugi vhod v Najdeno jamo), kot smo verjeli in pisali doslej. Za napačno ime (v smislu Brezno pod Kaličem) Jame Krstače smo izvedeli od pok. Matija Krmavnarja. Rad se je družil z jamarji in nam kazal jame, nas je pa na severni lokaciji tudi slabo prikrito nadzoroval. Napačna informacija o imenu jame bi pač mogla biti posledica nesporazuma. Lahko pa bi šlo za načrtno zavajanje, ki naj bi naše zanimanje odvrnilo od pravega Brezna pod Kaličem (kat. št. 2909). Ko smo ga kasneje našli (pravzaprav odkopali) sami, smo v njej odkrili človeški okostnjak. Opazka, da bi ta lahko pripadal Andreju Milavcu je verjetno napačna.

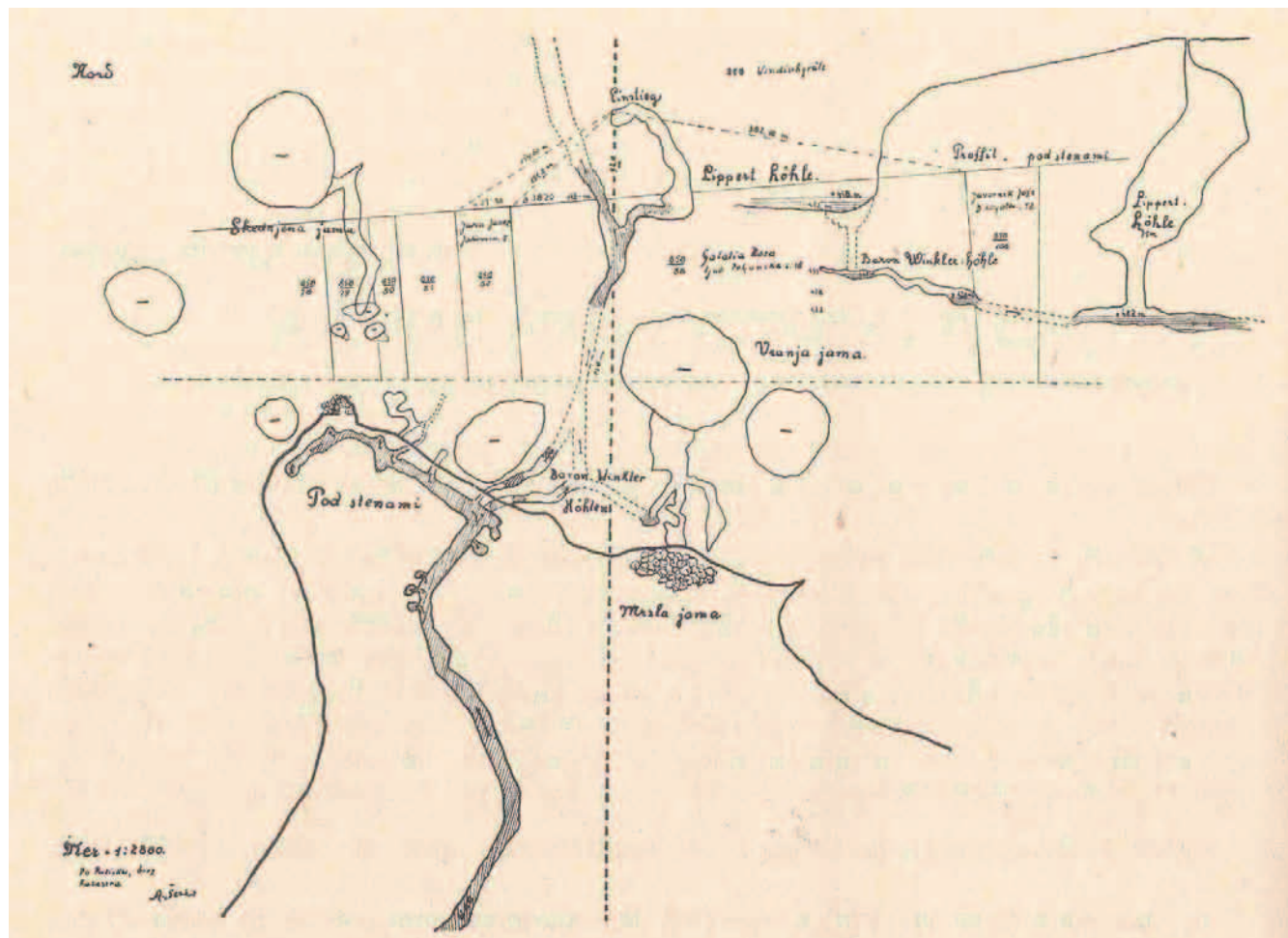
Stran 72: Zapisal sem: "Večina višinskih točk (namreč na karti z izohipsami) je identična s specialko 1:75 000, okrog 20 pa je dodanih. Med njimi je kota 554 ob Trajberci, blizu mesta vhoda v Lipertovo jamo

..." Če bi koto dodal Putik sam, bi to kazalo, da se vsaj približno nanaša na nadmorsko višino vhoda v jamo in s tem posredno na njeno lokacijo. Vendar je v Putikovem času obstajala tudi originalka v merilu 1:25 000. Na listih, ki so mu bili dostopni, najdemo vse kote, ki so tudi na njegovi skici. Torej jih je pobral tam, enako kot večino terenskih detajlov (na bolj sistematično primerjavo elementov obeh kart bo treba še počakati). Zato položaj kote 554 na Putikovi skici pri iskanju Lipertove jame ne pomaga. Se pa pokaže nekaj drugega. Takorekoč vse vlake, ki so tiskane na originalki, je Putik vestno prenesel na svojo skico. To "pravilo" je prekršil le pri poteku Trajberce v bližini vhoda v Lipertovo jamo in pa pri poti, ki z Arhovega krlišča vodi v njeno bližino. Če ne gre za slučaj, bi to moglo biti vodilo pri nadaljnem iskanju Lipertove jame.

*

Poraja se mi na videz absurden zaključek, da iščemo pravzaprav dve jami:

a/ tisto, ki je Putika »navdihnila«, da ji je dal ime Lippert Höhle ter se nanjo sklicuje v svojih delih;

Lege jam na Lanskem vrhu – po Puticku; s podatki zemljiškega katastra dopolnil Alfred Šerko v letu 1937.

b/ tisto, ki najbolj ustreza njegovim opisom, načrtom in drugim podatkom.

Stvarno lahko obstoja le ena. Če bi Putikove informacije bile popolnoma korektne, bi se opciji zlili v eno in dilem bi ne bilo. Ker pa so podatki preohlapni, je teoretično mogoče, da jame pod a/ ne spoznamo (ali pa ne bomo spoznali, ko jo enkrat najdemo), jame pod b/ pa sploh ni (oz. če jo »najdemo«, ne bo ustrezala »pravi« Lipertovi jami).

Tomaž Planina

MOJI SPOMINI NA ODKRIVANJE NAJDENE JAME *

(uvodni govor na obletni ekskurziji 9. marca 2013)

Generacija »Mladi jamarji«, ki je prevzemala raziskovanje po generaciji predvojnih jamarjev, je od leta 1949 nabrala že precej jamarskega znanja. Jame na Malih podih pod Skuto od 1951 dalje in raziskave Triglavskega brezna v 60. letih so nam dale izkušnje v težavnih breznih. Križna jama in Logarček sta nas poleg manjših objektov prekalila v merjenju, organizaciji in prvi pomoči. Ustanovili smo lastno reševalno skupino in 28. 4. 1963 organizirali vseslovensko jamarsko skupino za reševanje pri Pivki jami.

Podmladku našega društva smo morali prenesti potrebna znanja za uspešno in varno raziskovanje, zato smo organizirali Jamarsko šolo 1962. Prevel sem pouk tehnike raziskovanja brezen. Tehnična sredstva so bila tedaj skromna. Imeli smo le jeklene lestvice in konopljene vrvi. Plezalnih pasov in čelad takrat še nismo imeli. Sporazumevali smo se s klicanjem, saj še ni bilo telefonov. Pomembna pomanjkljivost je bila razsvetljava. Karbidovke smo nosili v rokah, pri plezanju po lestvicah smo jih nataknil na palce na rokah. Kdor je imel bombažno delavsko obleko in delavske čevlje je bil lahko že samozavesten. Na ekskurzije smo se vozili s kolesi ali z vlakom. Avtobusne linije so bile redke, avtomobilov pa nismo imeli.

Sam sem takrat preučeval meteorologijo jam na Lanskem vrhu, zato sem začetnike in novince popeljal na to področje 14. 10. 1962, in sicer: Metoda Di Batista, Toneta Suwo, Nevo Miklavčič in Janeza Pečarja. Pomagali so: Andrej in Matjaž Puc, Matjaž Veber, Stanko Pirnat in Ogorelc, ki pa so bili tudi potrebni dodatnega usposabljanja. Primerna je bila Najdena jama, ki jo je Alfred Šerko našel leta 1937 pri iskanju Lipertove jame. Za pouk plezanja smo obesili lestvice najprej na drevo in šele nato v samo brezno. Obiskali smo do tedaj znane dele in opazili prepah v ožini. V njej so bili sledovi poskusa širitve z eksplozivom in zgorele vžigalne vrvice.

Možnost nadaljevanja je začetnike tako navdušila, da so nato še večkrat širili ožino in jo nato 10. 3. 1963 tudi prekopali. Stopnja za ožino jih je začasno ustavila. Še dvakrat jim je voda pod stopnjo preprečila nadaljevanje. Šele v noči med 6. in 7. 4. 1963 smo: oba Puca, Anton Praprotnik, Metod Di Batista in jaz uspeli prodreti v Konglomeratno dvorano ter izmeriti in fotografirati novo odkrite rove. Na akciji 6. do 7. 7. 1963 sem s pomočjo dveh svedrovcev plezal v kamin pod stopnjo za Pucovo dvorano. Sodelovali so: Davo Preisinger,

Matjaž Puc in Metod Di Batista. Na akciji 1. do 2. 8. 1964 smo: Jure Kunaver, Anton Suwa, Primož Krivic, Metod Di Batista, France Šušteršič in Janez Modrijan raziskali Putikovo dvorano. Akcija 14. 9. 1964 je odkrila prehod v Piparski rov.

Izkušnje pri odkrivanju Najdene Jame, ki jih je tako pridobila mlada ekipa, je omogočilo raziskavo do tedaj najglobljih objektov: Žankana jama 1968 in 1969, Jazben 1968 in Gotovž 1969.

* Podatki so povzeti po mojih zapiskih.

SEZNAM EKSKURZIJ, POVEZANIH Z NAJDENO IN LIPERTOVO JAMO V LETIH OD 1932 DO VKLJUČNO 1974

Navedene so vse ekskurzije, zabeležene v zapisnikih terenskih ogledov, knjigi ekskurzij ali zasebnih zapiskih, ki so nam bili na razpolago. Obsegajo raziskovanje Najdene jame, iskanje Lipertove jame in raziskavo dihalnikov, neposredno povezanih z njima. Glede na izgubo nekaterih dokumentov, nedoslednost dokumentiranja in meglene spomine udeležencev ocenjujemo, da seznam obsega približno polovico vseh ekskurzij v tem razdobju. Manjkajo predvsem zapisi o neuspešnih plezanjih v kamine. To je dvakrat jalovo – prvič, ker so slepi, in drugič, ker so jih v naslednjih desetletjih naši zanamci po nepotrebnem ponavljali. Seznam smo zaključili z letom 1974, saj se pionirska doba velikih odkritij v Najdeni jami tedaj nepreklicno konča.

Zaradi boljše preglednosti smo lastna imena udeležencev in vzdevke izpustili; vedoželjni bralec jih najde v posebni preglednici.

Navedeni datumi se kdaj pa kdaj ne ujemajo z besedili. Razlog je večinoma v tem, da ni vedno jasno, ali je v dokumentu vpisan datum ekskurzije ali datum nastanka le-tega.

Pred 1945

- 11.8.1932; aktivnosti: zapisnik o jami 210 (Tonetovo brezno) omenja iskanje Lipertove jame pred tem datumom; zapisnikar: Michler
- 12.8.1932; aktivnosti: odkritje jame Krastače (Brezno v Tratnikovem koniku); udeleženci: Habe, Michler
- 12.8.1933; aktivnosti: iskanje Lipertove jame z geodetsko izmero; udeleženci: Habe, Kersnič, Lučovnik, Marinko, Munda
- 16.3.1937; aktivnosti: ugotovljena lokacija Najdene (Lipertove) jame; udeleženci: Slejko, Šerko, Windischer
- 19-20.6.1937; aktivnosti: merjenje jame; udeleženci: Bar, Hafner, Kolarič, Šerko
- 3.7.1937; aktivnosti: kopanje; udeleženci: Bar, Michler, Seliškar, Šerko
- 23.4.1939; aktivnosti: kopanje – razstreljevanje; udeleženci: Bar, Pretner, Šerko
- 2.6.1939; aktivnosti: kopanje – razstreljevanje; udeleženci: Bar, Pretner, Šerko
- 10.9.1939; aktivnosti: kopanje – razstreljevanje; udeleženci: Bar, Hafner, Šerko

1962

- jesen 1962; aktivnosti: določitev lege Najdene jame na osnovi zapisnika; udeleženci: Orožen, Puc M., ?; pripomba: posredne informacije
- 14.10.1962; aktivnosti: ogled, fotografiranje; udeleženci: Orožen, Pirnat S., Puc A. in M., Veber
- 14.10.1962; aktivnosti: trening novincev; udeleženci: Di Batista, Miklavčič, Pečar, Planina, Suwa
- 5.11.1962; aktivnosti: kopanje v pasaži; udeleženci: Miklavčič, Orožen, Puc M., Radešček
- 29.11.1962; aktivnosti: kopanje v pasaži; udeleženci: Di Batista, Marussig, Orožen, Puc M., Suwa, Traven

1963

- 11.1.1963; aktivnosti: kopanje v pasaži; udeleženci: Di Batista, Kranjc, Orožen, Puc A. in M., Suwa
- 8.2.1963; aktivnosti: kopanje v pasaži; udeleženci: Di Batista, Kranjc, Orožen, Puc A. in M., Radešček, Suwa; zaslišali slap v Veliki štirni
- 14.2.1963; aktivnosti: kopanje v pasaži; udeleženci: Puc A. in M., Orožen, Traven
- 10.3.1963; aktivnosti: prebitje pasaže; udeleženci: Križaj, Puc A., Radešček, Traven; pripomba: Rado Radešček prvi skozi pasažo, danes imenovano po njem
- 17.3.1963; aktivnosti: odkritje Pucove dvorane; udeleženci: Marussig, Sket, Velkovrh
- 31.3.1963; aktivnosti: odkriti Velika in Mala širna; udeleženci: Di Batista, Kranjc, Orožen, Puc M., Rozman, Suwa, Zrnec
- 6-7.4.1963; aktivnosti: meritve Konglomeratne dvorane; udeleženci: Di Batista, Pečar, Planina, Praprotnik, Puc A. in M., Radešček, Šušteršič
- 2. 6.1963; aktivnosti: izmera lege vhoda; udeleženci: Di Batista, Puc M., Rudolf
- 8-9.6.1963 aktivnosti: širjenje Radeščkove pasaže; udeleženci: Di Batista, Puc A. in M., Radešček, Suwa, Traven
- 16.6.1963; aktivnosti: ogled do zalite Velike štirne; udeleženci: Di Batista, Kunaver Janez, Puc

- M., Radešček, Suwa
 22.-23.6.1963; aktivnosti: odkrit Matjažev rov;
 udeleženci: Orožen, Peterlin, Puc M.,
 Radešček, Jančigaj Tomaž (JKŽ)
 6.-7.7.1963; aktivnosti: plezanje v kamnin v Pucovi
 dvorani; udeleženci: Di Batista, Planina,
 Preisinger, Puc M.; pripomba: če bi uspeli
 priplezati do vrha, bi odkrili Francetov rov
 in tako odprli dostop v Piparskega
 7.7.1963; aktivnosti: merjenje Matjaževega rova;
 udeleženci: Di Batista, Kunaver Janez,
 Planina, Radešček, Suwa
 14.7.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Di Batista, Pirnat S., Radešček,
 Rudolf
 28.8.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Di Batista, Košir, Kunaver
 Janez, Radešček, Šušteršič
 30.8.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Košir, Miklavčič, Orožen, Puc
 M., Radešček, Šušteršič
 1.9.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Oblak, Pirnat S., Plaustainer,
 Radešček, Vajevec
 8.9.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Di Batista, Košir, Kunaver
 Janez, Radešček, Šušteršič
 20.9.1963; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Košir, Šušteršič
 27.9.1963; aktivnosti: spust do gladine Velike štirne –
 čoln; udeleženci: Pirnat S., Puc A., Traven,
 Janusz Ferenski (Poljska); pripomba:
 neobičajen vodostaj preprečil odkritje
 Dvorane štirih
 27.10.1963; aktivnosti: meritve detajlov v Pucovi
 dvorani; udeleženci: Radešček, trije
 neimenovani
 22.12.1963; aktivnosti: ponovno odkritje Jame
 Krstače; udeleženci: Di Batista, Kranjc,
 Orožen, Puc M., Radešček, Sluga, Suwa
 29.12.1963; aktivnosti: raziskava Krstače, odkritje
 Putikove jame; udeleženci: Di Batista,
 Krivic, Puc M., Radešček, Šušteršič
 udeleženci: Di Batista, Kranjc, Krivic,
 Modrijan
 28.6.1964; aktivnosti: ogled vodstaja v Šerkovi štirni;
 udeleženci: Permoser, Radešček, Suwa
 17.7.1964; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami;
 udeleženci: Ileršič, Krivic, Pirnat J., Puc M.
 27.7.1964; aktivnosti: iskanje Lipertove jame;
 udeleženci: Radešček, Šušteršič
 2.8.1964; aktivnosti: odkritje Putikove dvorane;
 udeleženci: Krivic, Modrijan, Di Batista, ?;
 pripomba: posredni podatki
 14.-16.8.1964; aktivnosti: merjenje Putikove dvorane;
 udeleženci: Di Batista, Ileršič, Košir, Krivic,
 Kunaver Jurij, Modrijan, Pirnat J., Planina,
 Puc M., Suwa, Šušteršič
 12.9.1964; udeleženci: meritve Dvorane štirih;
 udeleženci: Juvan L., Pettau, Ravnikar,
 Šušteršič
 13.9.1964; udeleženci: odkritje Piparskega rova;
 udeleženci: Di Batista, Modrijan, Ravnikar,
 Šušteršič, Zrnec
 13.9.1964; udeleženci: ogled vodstaja v Šerkovi štirni;
 udeleženci: Korenčan, Krivic, Ileršič
 19.-20.9.1964; udeleženci: Piparski rov, raziskave
 Levega in Desnega rova, odkrit Ičotov rov;
 udeleženci: Di Batista, Košir, Modrijan,
 Pirnat J. in S., Planina, Puc M., Radešček,
 Ravnikar, Šušteršič, Trenz
 4.10.1964; aktivnosti: odkritje Stopinjskega kamina;
 udeleženci: Humar, Ileršič, Radešček,
 Vajevec
 18.10.1964; aktivnosti: Piparski rov, raziskave
 stranskih rogov; udeleženci: Modrijan, ??;
 pripomba: samo iz dnevnika
 26.11.1964; aktivnosti: Piparski rov, raziskave
 stranskih rogov; udeleženci: Modrijan, ??;
 pripomba: samo iz dnevnika
 29.-30.11.1964; aktivnosti: Piparski rov - odkrita
 Labirint in Borisov rov, preplezan Stopinjski
 kamin; udeleženci: Habič, Ileršič, Korenčan,
 Modrijan, Radešček, Sket, ?; pripomba:
 podatki nepopolni, delno rekonstruirani /
 udeležba je bila množična

1964

- 25.1.1964; aktivnosti: meritve Metodovega rova ;
 udeleženci: Di Batista, Peterlin, Puc M.,
 Radešček
 26.1.1964; aktivnosti: kopanje Putikove jame;
 udeleženci: Košir, Puc M., Šušteršič
 22.3.1964; aktivnosti: kopanje Putikove jame;
 udeleženci: Peterlin, Radešček
 27.6.1964; aktivnosti: odkritje Dvorane štirih;

1965

- ?1.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove, odkopavanje
 dihalnikov; udeleženci: Modrijan, Permoser,
 Šušteršič
 31.1.1965; aktivnosti: meritve detajlov v starem delu
 jame, zrušili polico pri Fontani; udeleženci:
 Gregorač, Ileršič, Modrijan, Pirnat J.,
 Šušteršič
 2.2.1965; aktivnosti: Piparski rov, raziskave stranskih

rovov; udeleženci: Gregorač, Ileršič, Modrijan, Pirnat J., Šušteršič

4.2.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Modrijan, Permoser, Šušteršič

7.2.1965; aktivnosti: Piparski rov, raziskave detajlov; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Krivic, Lindič, Modrijan, Pirnat J.

20-21.2.1965; aktivnosti: obisk z reporterjem TT, meritve Borisovega rova in rovov v Lijaku; udeleženci: Avčin, Di Batista, Ileršič, Juvan L., Krivic, Lindič, Modrijan, Orožen, Pirnat S. in J., Puc M., Sket, Zrnec, Egon Kaše (novinar)

27-28.2.1965; aktivnosti: Piparski rov, raziskave stranskih rovov; udeleženci: Modrijan, ??; pripomba: samo iz dnevnika

14.3.1965; aktivnosti: nadelava poti čez Baldahin; udeleženci: Ileršič, Krivic, Modrijan, Štravs, Šušteršič

14.3.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Jereb, Košir, Pirnat S., Ravnikar

20-21.3.1965; aktivnosti: odkrit Francetov rov, raziskava in merjenje Prepadne dvorane; udeleženci: Di Batista, Juvan M., Krivic, Modrijan, Peterlin, Ravnikar, Štravs, Šušteršič

29-30.5.1965; aktivnosti: širjenje Radeščkove pasaže; udeleženci: Černe, Ileršič, Krivic, Modrijan, Velikanja

6.6.1965; aktivnosti: širjenje Radeščkove pasaže; udeleženci: Černe, Di Batista, Modrijan, Vajevac, Velikanja

12-13. 6. 1965; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Krivic, Modrijan, Suwa, Šušteršič F. in M., Velikanja; pripomba: verjetno dvojni vpis v knjigi ekskurzij

24.6.1965; aktivnosti: nadelava poti preko Metodove prečnice; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Krivic, Modrijan, Suwa, Šušteršič F. in M., Velikanja

30.6.1965; aktivnosti: nadelava poti preko Lijaka; udeleženci: Gregorač, Modrijan, Pirnat J., Šušteršič

1.7.1965; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Gregorač, Modrijan, Pirnat J., Šušteršič; pripomba: verjetno dvojni vpis v knjigi ekskurzij

17.7.1965; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Modrijan, ??; pripomba: samo iz dnevnika

20-22.08.1965; aktivnosti: Plezanje v Poljski in Modrcov kamin; udeleženci: Ileršič, Krivic, Modrijan, Pirnat S. in J., Puc M., Ravnikar,

Šušteršič, Velikanja, Zrnec, gosti s Poljske

4.9.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Krivic, Modrijan, Planina, Šušteršič

8.9.1965; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Ileršič, Pirnat S., Štrukelj

3.10.1965; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Kermavner, Modrijan, Puc M., Suwa, Šušteršič, Trenz

10.10.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Brezigar, Di Batista, Humar, Ileršič, Juvan M., Krivic, Košir, Modrijan, Pirnat J., Puc A.

26.10.1965; aktivnosti: merjenje jezer v Veliki štirni in Prepadni dvorani; udeleženci: Juvan M., Gregorač, Ileršič, Modrijan, Štrukelj, Zajc

31.10.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Košir, M. Puc, Šušteršič

6-7.11.1965; aktivnosti: raziskave in meritve Metodovega rova, Labirinta in Poljskega kamina; udeleženci: Brezigar, Ileršič, Korenčan A. in Z., Modrijan, Pirnat J. in S.

7.11.1965; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Ileršič, Pirnat S., Štrukelj

22.12.1965; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Puc M., Šušteršič

1966

22-23.1.1966; aktivnosti: raziskava in merjenje Levega rova v Lijaku; udeleženci: Baraga, Bricelj, Ileršič, Juvan M., Komac, Krivic B. in P., Modrijan, Pirnat J., Puc M., Rudolf, Zajc

5-6.3.1966; aktivnosti: plezanje v Kamin naših cen in v kamin nad ponvicami; udeleženci: Brezigar, Golubovič, Ileršič, Krivic, Permoser, Pirnat J., Praprotnik, Štefančič, Šušteršič, Trenz

3.4.1966; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Krivic, Modrijan

9-10.4.1966; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Ileršič, Velikanja

10.4.1966; aktivnosti: raziskovanje jezera v Levem rovu; udeleženci: Di Batista, Kranjc, Krivic, Puc M., Suwa

10.4.1966; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Ileršič, Velikanja

17.4.1966; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Krivic, Šušteršič

21.5.1966; aktivnosti: fotografiranje; udeleženci: Ileršič, Ramor, Šušteršič, Velikanja, Verbovšek

11-12.6.1966; aktivnosti: raziskava in merjenje Levega

- rova v Lijaku; udeleženci: Di Batista, Ileršič, Lindič, Krivic, Pirnat J., Suwa, Verbovšek
- 16.7.1966; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Di Batista, Modrijan, Pirnat J., Velikanja; pripomba: verjetno dvojen vpis v knjigi ekskurzij
- 14.8.1966; aktivnosti: merjenje Lijaka od II jezera do konca; udeleženci: Di Batista, Modrijan, Pirnat J., Velikanja
- 16.8.1966; aktivnosti: ogled z gosti, odkrit Davidov rov; udeleženci: Šušteršič, jamarji iz Manchestra
- 11.9.1966; aktivnosti: ogled z gostom iz Poljske; udeleženci: Ileršič, Krivic, Puc M., Šušteršič
- 14.9.1966; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Ileršič, Krivic, Puc M., Šušteršič; pripomba: verjetno dvojen vpis v knjigi ekskurzij
- 18.9.1966; aktivnosti: dodatno raziskovanje v Putikovi dvorani in Dvorani štirih; udeleženci: Di Batista, Krivic, Pirnat J., Puc M.

1967

- 8.1.1967; aktivnosti: plezanje v kamin nad ponvicami in v Prepadni dvorani; udeleženci: Juvan M., Krivic, Kanoni, Puc M., Verbovšek
- 14.1.1967; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Andjelič, Golob, Ileršič, Radešček
- 12.3.1967; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Kanoni,
- 05.3.1967; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Modrijan, ??; pripomba: samo iz dnevnika
- 19.3.1967; aktivnosti: kopanje v Putikovi jami; udeleženci: Ileršič, Velikanja
- 25-27.6.1967; aktivnosti: Najdena, ni podatkov; udeleženci: Modrijan, ??; pripomba: samo iz dnevnika
- 29-30.11.1967; aktivnosti: plezanje v kamni in kopanje pasaže v Levem-Levem rovu; udeleženci: Ileršič, Juvan M., Kanoni, Korenčan, Krivic, Šušteršič, Tršan

1968

- 14.5.1968; aktivnosti: iskanje Lipertove jame; udeleženci: Jakopin, Kanoni, Šušteršič, Verbovšek

1969

- 13.9.1969; aktivnosti: odkritje Sulčevega rova; udeleženci: Andjelič, Pirnat J., Šušteršič,

5 članov SG Bertarelli Gorica; pripomba: verjetno vsi naši člani niso navedeni

- 16.12.1969; aktivnosti: plezanje kamin v Prepadni dvorani; udeleženci: Andjelič, Ileršič

- 31.12.1969-1.1.1970; aktivnosti: plezanje v Silvestrski kamin, odkritje Rova odmevov; udeleženci: Andjelič, Kovač, Krivic, Pirnat J., Verbovšek

1971

- 1.5.1971; aktivnosti: ogled po "klasiki"; udeleženci: Jakofčič in 9 članov sekcije Laze
- 23.5.1971; aktivnosti: ogled po "klasiki"; udeleženci: Šušteršič, Velikanja in 11 članov sekcije Laze
- 29.5.1971; aktivnosti: plezanje kaminov; udeleženci: Kovač, Rojšek, Velikanja in 10 članov sekcije Laze
- 18.7.1971; aktivnosti: merjenje Ičotovega rova in Desnega rova v Lijaku; udeleženci: Andjelič, Mišič, Pirnat J., Planina, Rojšek, Šušteršič, Vogrič in gostje iz Francije
- 29.7.1971; aktivnosti: merjenje Sulčevega rova; udeleženci: Di Batista, Horvat, Ileršič, Šušteršič; pripomba: datum ni popolnoma gotov
- 1.10.1971; aktivnosti: fotografiranje Sulčevega rova; udeleženci: Andjelič, Kovač, Pirnat, Planina, Otorepec
- 18.10.1971; aktivnosti: Ogled po "klasiki", fotografiranje; udeleženci: Andjelič, Kovač, Samotorčan Mirja in Mojca, Šušteršič ter gostje iz Trsta

1972

- 2.7.1972; aktivnosti: ogled kaminov z reflektorjem; udeleženci: Šušteršič, člani sekcije Laze, gostje iz Trsta in GB
- 6.8.1972; aktivnosti: Borisov rov - biološka ekskurzija; udeleženci: Sivec, Smerdu
- 31.8.1972; aktivnosti: ogled po "klasiki"; udeleženci: Ileršič, Mišič in gostje iz Belgije

1973

- 14.1.1973; aktivnosti: plezanje v kamin and jezercem v Levem rovu; udeleženci: Andjelič, Velikanja in Cimperman, Holz (JKŽ)
- 11.2.1973; aktivnosti: filmanje Velike štirne in Konglomeratne dvorane; udeleženci: Jurečič M., Šušteršič in Holz, Jenc (JKŽ) ter gostje iz Trsta
- 14-15.7.1973; aktivnosti: meritve detajlov Desnem rovu; udeleženci: Mišič, Šušteršič

- 21.–22.7.1973; aktivnosti: meritve detajlov v Konglomeratni dvorani; udeleženci: Andjelič, Mišič, Šušteršič, Velikanja
- 19.8.1973; aktivnosti: preplavali sifon v Desnem rovu; udeleženci: Andjelič, Šušteršič in gostje iz Velike Britanije

1974

- 3.8.1974; aktivnosti: nameravani ogled – zunaj se utrgal oblak, zato komaj ušli; udeleženci: Jakofčič, Šušteršič ter Kazuko Urushibara, Miff Smith; pripomba: reševali Kovač in člani sekcije Laze

Osnovni seznam sestavil: Janez Modrijan; dopolnjevala: Metod Di Batista in France Šušteršič ob pomoči: Milana Orožna Adamiča in Igorja Koširja.

Pozivamo bralce, ki bi kakor koli mogli dokumentirano prispevati k dopolnjevanju tega seznama, da svoje podatke, pripombe in dopolnila pošljejo uredništvu Glasu podzemlja.

Ob dvajseti obletnici rednega
veteranskega srečanja ob

Najdeni jami

veseli, da so veterani tako vztrajni
in v želji, da mladi sledijo ciljem
raziskovalcev naše jame
izročamo tebi

Janez Modrišon - Modre

SPOMINSKO PRIZNANJE

za tvojo zvestobo Najdeni jami
veteranstvu in članstvu

[Signatures]

Prijatelji Najdene jame

pred Najdeno jamo 29. maja 1999

[Signatures]

PREGLEDNICA UDELEŽENCEV EKSKURZIJ V LETIH OD 1962 DO VKLJUČNO 1974

Preglednica izhaja iz seznama ekskurzij in zanjo veljajo iste omejitve. Je pa zagotovo precej manj pomanjkljiva, saj so se nedokumentiranih ekskurzij v največji meri udeleževali jamarji, ki jih najbolj pogosto srečamo tudi na drugih ekskurzijah. Osnovni namen preglednice je prikazati, koliko jamarjev je pravzaprav sodelovalo pri raziskavi Najdene jame in ohraniti njihova imena za zgodovino. Dodatno želi ohraniti nadimke, ki si jih je prej ali slej »prislužila« večina najbolj aktivnih raziskovalcev. Navsezadnje skušamo tudi olajšati razumevanje včasih nekoliko težje razumljivih besedil v tem zvezku ter v drugih dokumentih iz tiste dobe.

Na nekatere priimke se vežeta po dve osebni imeni. Če sta oba nosilca približno enako pomembna, je v seznamu ekskurzij pri priimku vedno prva črka osebnega

imena. Pri nekaterih pa ravnotežja ni. V tem primeru osebo, ki se pojavlja izrazito večkrat, označuje samo priimek, ki je v tej preglednici tiskan debelejšje. Pri nekaterih priimkih lastnih imen ni. To so osebe, ki se v dokumentih praviloma pojavijo samo enkrat in za zgodovino jame nimajo resnega pomena. V jami je kajpak bilo tudi več desetin gostov, katerih imen – še posebej pri skupinskih obiskih – nismo beležili.

Raziskovalce iz dobe pred drugo svetovno vojno smo v tej preglednici izpustili. Še največ zato, ker njihova osebna imena v več primerih niso nikjer zabeležena.

Zap. št.	Priimek in ime	Nadimek	Opomba
1	Andjelič Jure	Yeti	
2	Avčin Andrej	Mišo	
3	Baraga Andrej	Baragič	
4	Bricelj Mihael	Mišo	
5	Brezigar Janez	Brezač	
6	Di Batista Metod	Todl	
7	Černe		
8	Ferenski Janusz		Poljska
9	Golob Mirko	Taubi	
10	Golubovič Andrej		
11	Gregorač Vid	Gregorčič	
12	Holz Janez		JK Železničar
13	Horvat Marjeta	Tačka	
14	Humar Marko	Mare	
15	Ileršič Janez	Ile, Ilera, Ilči	
16	Jakofčič Jure	Jaka	
17	Jakopin Primož	Klok	
18	Jančigaj Tomaž		JK Železničar
19	Jenc Anton	Žila	JK Železničar
20	Jereb		
21	Jurečič Marko	Mare	
22	Juvan Lučka		
23	Juvan Marjan	Manč	

24	Kanoni Janez	Žan	
25	Kaše Egon		Novinar TT
26	Kermavner Jona	Jonc	
27	Komac Brane	Mac	
28	Korenčan Alenka	Lenča	
29	Korenčan Zvone	Zvonc	
30	Košir Igor	Ičo	
31	Kovač Bogdan		
32	Kranjc Anton	Tone	
33	Krivic Boris	Boro	
34	Krivic Primož	Krevklja, Krivček, Šraufštok	
35	Križaj Miomir	Mile, Milče	
36	Kunaver Janez		
37	Kunaver Jurij	Jure, Vili	
38	Lindič Jernej	Katastrofa	
39	Marussig Miran		
40	Mišič Miha	Futer	
41	Miklavčič Neva		
42	Oblak Bogdan	Hamurabi	
43	Orožen Milan		Orožen Adamič
44	Otorepec Jožko	Koko	Kasneje preimenoval v Jurečič
45	Ovčar Slava		
46	Pečar Janez		
47	Permoser Andrej		
48	Peterlin Peter	Pjotr	
49	Pettauer Leo	Lev	
50	Pirnat Jože	Jozl	
51	Pirnat Stane	Bigelj	
52	Planina Tomaž	Maži	
53	Plaustainer		
54	Praprotnik Anton	Toto	
55	Preisinger Davorin	Davo	JK Kranj
56	Puc Andrej	Fofr	
57	Puc Matjaž	Tužek, Tužak, Pucak	
58	Radešček Rado		
59	Ramor Andrej	Ejč	
60	Ravnikar Dušan	Duško	
61	Rojšek Daniel	Srajne	
62	Rozman Marjan		
63	Rudolf Vesna		
64	Samotorčan Mirja	Mirica	
65	Samotorčan Mojca		
66	Sivec Nace		

67	Sket Boris		
68	Sluga Alojz	Lojze	
69	Smerdu Rado		
70	Smith Michael	Miff	Anglež, živel v Ljubljani
71	Suwa Tone	Sulc, Sulec	
72	Štefančič Martin	Pico	
73	Štravs		
74	Štrukelj Mitja	Mičo, Kent	
75	Šušteršič France	Francel, Ferenc	
76	Šušteršič Marička		
77	Traven Matjaž		
78	Trenz Jure	Trencuh, Trenči	
79	Tršan Uroš		
80	Urushibara Kazuko		Študentka / Japonska
81	Vajevec Andrej		
82	Veber Matjaž	Veverca	
83	Velikanja Lado	Velikan	
84	Velkovrh France		
85	Verbovšek Renato	Rene	
86	Vogrič Marko	Mare	
87	Zajc Franci	Zec	
88	Zrnec Janez	Hans	

Na osnovi seznama ekskurzij sestavil France Šušteršič

Podobno kot pri seznamu ekskurzij, tudi v tem primeru pozivamo vsakogar, ki bi mogel prispevati kakršno koli manjkajočo informacijo, da jo sporoči uredništvu Glasu podzemlja.

Metod Di Batista, France Šušteršič

UDELEŽENCI EKSKURZIJE OB JUBILEJU – 9. MARCA 2013

Udeleženci (skupaj 20): Andrej Baraga, Metod Di Batista, Janez Ileršič, Janez Modrijan, Janez Kanoni, Anka Kenda, Ivan Kenda, Miomir Križaj, Janez Kunaver, Jurij Kunaver, Robert Paić, Matjaž Pogačnik, Tomaž Planina, Andrej Ramor, Vesna Rudolf, Mitja Štrukelj, France Šušteršič, Alenka Terlep, Matjaž Traven in Dorotea Verša Paić.

Opravičili: Majeta (Horvat) Zajc, Stane Pirnat, Veselka Puc, Helena Spanring (za družino Putik) in Boris Sket.

Pripravila in vodila: Janez Kanoni – Žan in France Šušteršič.

Prišli na predvajanje filma: Jure Andjelič, Igor Košir, Milan Orožen Adamič, Borko Radešček in Dušan Ravnikar. Večinoma so prisledli tudi udeleženci jamarske šole v Mačkoviči.

Obnovljeno jamarsko sobo v Najlepši hiši opremili: Metod Di Batista, Janez Kanoni, Igor Košir, Tomaž Lajovic, Janez Modrijan, Tomaž Planina in France Šušteršič.

50-letnica preboja Radeščkove pasaže v Najlepši hiši v Lazah – 9. 3. 2013; na fotografiji: Janez Kunaver, Žan Kanoni, Metod Di Batista, Mitja Štrukelj, France Šušteršič. Foto: Janez Modrijan.

50-letnica preboja Radeščkove pasaže na začetku pohoda na Kališki cesti – 9. 3. 2013; na fotografiji: Ivan Kenda, Anka Kenda, Andrej Ramor, Janez Modrijan, Alenka Terlep, Mitja Štrukelj, Andrej Baraga, Miomir Križaj, France Šušteršič, Žan Kanoni, Metod Di Batista, Dorotea Verša Paić, Matjaž Traven, Jure Kunaver, Vesna Rudolf, Matjaž Pogačnik, Robert Paić. Foto Janez Modrijan.

50-letnica preboja Radeščkove pasaže nad vhodom v Najdeno jamo – 9. 3. 2013; na fotografiji: Janez Modrijan, Andrej Baraga, Jure Kunaver, Žan Kanoni, Matjaž Pogačnik, Matjaž Traven, Janez Ileršič, Vesna Rudolf, Ivan Kenda, Mitja Štrukelj, Anka Kenda, Miomir Križaj, Doroteja Verša Paić, Janez Kunaver, Robert Paić, France Šušteršič, Andrej Ramor. Foto: Metod Di Batista.

Igor Košir - Ičo

LIMBO PUTICK

(travestija po Strange-Sheldon: Limbo Rock)

*Živel Putik je nekoč,
ljubil jame na vso moč,
našel enkrat eno je,
njej zapisal je srce.*

*Mladi jamarji pa zdaj,
iščemo v tej jami raj,
a težko je to težko,
ker je več ne najdemo.*

Recitativ: *Ha-ha-ha-ha, Limbo Putik, brua-a-a!*

*Stari Viljem se reži,
fige z jame ven moli,
mi pa sočno kolnemo,
ker je več ne najdemo.*

*Kje je jama, kje načrt,
mi prisegli smo na smrt,
da to jamo najdemo,
Putika ven zvlečemo!*

Recitativ: *Ha-ha-ha-ha, Limbo Putik, brua-a-a!*

*Potlej kalna Unica,
videla boš Putika,
brcal v tvoji vodi bo,
in preklinjal prav grdo.*

*Mi pa mladi jamarji,
bomo res veseli vsi.
saj odkrili smo skrivnost,
jamarski oslovski most!*

Recitativ: *Ha-ha-ha-ha, brua-a-a-a-a!*

Tomislav Lajovic

O PRIPRAVI JUBILEJNIH MAJIC *

Nekaj ste me vlekli za rokav in zadnjič na ferajnu me je Garmin nagovarjal za oblikovanje novih majic..., da ste se že pogovarjali o tekstu, ki naj bi bil na njih, je povedal: "Najdena sm" oz. "najdu sm jo" (odvisno od spola)...vendar se mi zadeva ni zdelo niti zelo duhovita, niti ne nakazuje na neko hudo oblikovalsko rešitev.

Hmm,... tekst na majici je vedno zadnja rešitev. Tudi se nisem strinjal s predvideno novostjo, da bi bile majice rdeče in zelene...ja, bljak in fej....., ampak OK, o okusih se ne razpravlja.

Zadeve sem se lotil po svoje in zoblikoval majčko s konceptom: (preden ga razložim, si oglejte nove majice, v priponkah) zgodba oz. koncept majice mora biti letos povezan z Najdeno jamo...

- ve se, da je v Najdeni jami pod vhodom ključna stopnja, ki se jo pleza po lestvicah. Ključna tako za vstop v magični podzemni svet, kot tudi za rešitev iz sveta teme, vlage in blata. Vse drugo v jami bi še šlo, ampak brez teh lestvic pa ne gre....in ker brez njih ne gre sem te lestvice letos upodobil na majicah. Višina stopnje v Najdeni je dolžina lestvic na majčki. Dolžina definira velikost figure, ki pleza po lestvicah.

- ker je pomembna obletnica Najdene, je prav, da je plezalec na lestvicah "old school" jamar..., kar je razpoznavno iz njegove opreme (glej sliko!)

- figura na lestvicah je izluščena iz fotografije posnete pred 50 leti prav v Najdeni jami (glej izvorno fotko) in

- zadnje, a ne najmanj pomembno ("last but not least" bi rekli angleško govoreči) je jamar na fotografiji ... nihče drug kot famozni, letos preminuli član - tudi sodelavec tistih let v Najdeni - Anton Krajnc AKA (also known as) Anton fon Fajercajg, AKA Anton Požigalnik, ki se ga na ta način tudi spoštljivo spominimo ...

Oblikovno ima majica speljano linijo lestvic z jamarjem po desni strani čez prsa oz. prsi (se pravi: unisex) in se zrcalno ponovi tudi na hrbtu (nihče te ne vidi hkrati spredaj in zadaj - torej je smiselno), na levem rokavu pa je natisnjen razpoznavni znak našega društva. Obvezno! Tako je majica uravnotežena - desno vertikalna, levo "na zastavi" plapolna znak.

Predlagam belo in črno barvo majic, kar se mi zdi šik ... hkrati pa je bela zelo čista in razločna, črna pa zelo avtentična.

Barva na majici ni potrebna, razen tistega kančka rdeče v znaku, ki pritegne pozornost nečlana. Tekst na

majici ni potreben, razen tistega v znaku, ki nečlanu pojasnjuje dovolj.

Skratka:

Motiv na majici je arhetipsko jamarski, prepoznaven vsem (tudi nejamarjem) ... pa tudi estetski in atraktiven. Poleg tega sloni na konceptu, ki sem ga razkril zgoraj. Za koncepte pa je vedno dobro če se naslanjajo na zgodbe v ozadju.

Temu se reče majčka z vsebino in konceptom.

Pričakujem odmeve ...

Anton Kranjc - Anton fon Fajercajg - fotografija, ki je bila osnova za oblikovanje majice. Foto: Milan Orožen Adamič.

* avtentični zapis – op. lekt.

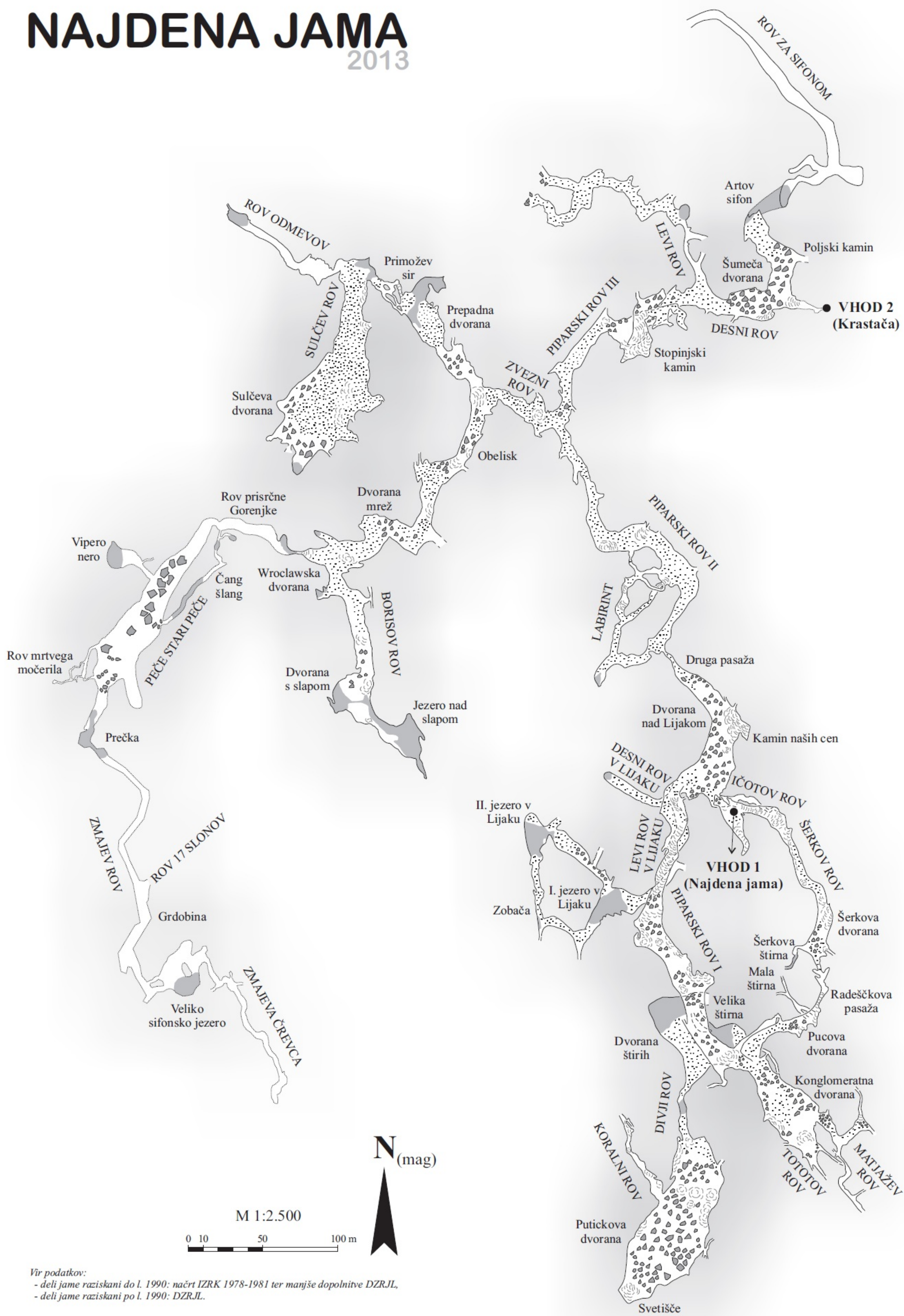

DRUŠTVO ZA
RAZISKOVANJE
JAM LJUBLJANA

MAJICA DZRJL 2013

NAJDENA JAMA

DRUŠTVO ZA
RAZISKOVANJE
JAM LJUBLJANA